

ONTWERP-ACTUALISATIEPLAN OMGEVINGSVISIE (DECEMBER 2016)

provincie Gelderland

Status	ontwerp
IDN	NL.IMRO.9925.SVOVa3-ontw
Plantype	structuurvisie
Plandatum	12-07-2016

INHOUDSOPGAVE

Actualisatieplan Omgevingsvisie (december 2016)	4
1 (Toelichting op en) Wijzigingen in Visie en Kaarten	5
1.1 Toelichting op de wijzigingen	6
hoofdstuk 1 Toelichting op de wijzigingen Water	7
hoofdstuk 2 Toelichting op de wijzigingen Detailhandel	10
hoofdstuk 3 Toelichting op de wijzigingen Energietransitie	11
hoofdstuk 4 Toelichting op de wijzigingen Geluid	14
hoofdstuk 5 Toelichting op de wijzigingen Natuur	14
hoofdstuk 6 Toelichting op de wijzigingen Landbouw	18
hoofdstuk 7 Toelichting op de wijzigingen Economie	20
hoofdstuk 8 Toelichting op de wijzigingen Bedrijventerreinen	20
hoofdstuk 9 Toelichting op de wijzigingen Cultuur en Erfgoed	21
hoofdstuk 10 Toelichting op de wijzigingen Overig	22
1.2 Wijzigingen in Visie	24
1.2.1 Wijzigingen in Visie Innamepunt Brakel	24
1.2.2 Wijzigingen in Visie GGOR	25
1.2.3 Wijzigingen in Visie Grondwateronttrekking voor menselijke consumptie	30
1.2.4 Wijzigingen in Visie Windenergie	32
1.2.5 Wijzigingen in Visie Zonne-energie	38
1.2.6 Wijzigingen in Visie Gelders Energie Akkoord	43
1.2.7 Wijzigingen in Visie GNN verruiming regels	52
1.2.8 Wijzigingen in Visie Natuurbeschermswet	53
1.2.9 Wijzigingen in Visie Plussenbeleid	55
1.2.10 Wijzigingen in Visie Grondgebondenheid	62
1.2.11 Wijzigingen in Visie Cultuur en Erfgoed	63
1.2.12 Wijzigingen in Visie Economie Algemeen	67
1.2.13 Wijzigingen in Visie Groei en krimp op de Veluwe	71
1.3 Wijzigingen in Kaarten	73
Wijzigingen in Kaarten Water	74
Wijzigingen in Kaarten Windenergie	74
Windenergie uitgesloten vanwege wettelijke beperkingen (2015)	75
Windenergie uitgesloten vanwege wettelijke beperkingen ERAF	75
Windenergie uitgesloten vanwege wettelijke beperkingen ERBIJ	75
Wijzigingen in Kaarten Zonne-energie	75
Wijzigingen in Kaart Stiltegebieden	76

Wijziging in Kaarten Natuur	76
Wijzigingen in Kaarten Landbouw	77
Wijziging provincie-en gemeentegrenzen	77
Waardevol open gebied (2015)	78
Waardevol open gebied ERAF	78
Vervallen kaarten a.g.v. deze actualisatie	78
Technische wijzigingen in kaarten	79
2 Wijzigingen in Bijlagen bij Visie	81
bijlage 39 Aanvulling PlanMER t.b.v. actualisatieplan Omgevingsvisie	82
Bijlagen bij Omgevingsvisie 1 Begrippenlijst	82
bijlage 2 Extracten PlanMER en Passende Beoordeling	83
Wijziging atlas kernkwaliteiten GNN en GO	83
bijlage PlanMER en Passende beoordeling Uitwerking Gelders Plussenbeleid	83
bijlage Bescherming oppervlaktewater	83
bijlage Natte landnatuur herstelgebieden	83
bijlage Natte natuur Gelderland	83
bijlage Regionale afspraken bedrijventerreinen	83
bijlage Bedrijventerreinen Noord-Veluwe	83
3 Wijzigingen in Verdieping	84
3.1 Wijzigingen in Verdieping Innamepunt Brakel	85
3.2 Wijzigingen in Verdieping GGOR	85
3.3 Wijzigingen in Verdieping Grondwateronttrekking voor menselijke consumptie	87
3.4 Wijzigingen in Verdieping Windenergie	89
3.5 Nieuw in Verdieping Zonne-energie	98
3.6 Nieuw in Verdieping GNN verruiming regels	100
3.7 Wijzigingen in Verdieping Natuurbeschermingswet	104
3.8 Wijzigingen in Verdieping Plussenbeleid	106
3.9 Wijzigingen in Verdieping Cultuur en Erfgoed	115
3.10 Wijzigingen in Verdieping Economie Algemeen	119
3.11 Wijzigingen in Verdieping Detailhandel	120
3.12 Wijzigingen in Verdieping Groei en krimp op de Veluwe	121
4 Wijzigingen in Bijlagen bij Verdieping	123
bijlage 24 Aandachtsgebieden, uitgesloten en niet kansrijk voor windturbines	124
bijlage 3 HEN/SED wateren	124
bijlage Natte, nat-droge en droge verbindingszones	124
bijlage Beschermingsgebieden grondwater	124
bijlage Geurhinder als gevolg van geurachtergrondconcentratie	124
bijlage Natuurbegraven uitgesloten vanwege wettelijke beperkingen	124

bijlage Rapportage verkenning (on)mogelijkheden van windenergie in bosgebieden	124
bijlage Groeilocaties tweede tranche Groei en krimp op de Veluwe	124
bijlage Streekplanuitwerking Groei en krimp van recreatiebedrijven op de Veluwe	124

Actualisatieplan Omgevingsvisie (december 2016)

Dit actualisatieplan bevat wijzigingen op de laatste geconsolideerde versie van de omgevingsvisie: Omgevingsvisie Gelderland (december 2015), NL.IMRO.9925.SVOmgvisieGC-gc03.

Het Ontwerp-actualisatieplan is door Gedeputeerde Staten op 12 juli 2016 vastgesteld, en vrijgegeven voor inzage. De inzagetermijn loopt van 19 augustus tot en met 30 september 2016.

1 (TOELICHTING OP EN) WIJZIGINGEN IN VISIE EN KAARTEN

1.1 Toelichting op de wijzigingen

1. Inleiding Actualisatie Omgevingsvisie 2016

Sinds 18 oktober 2014 zijn de Gelderse Omgevingsvisie en -verordening van kracht. De Omgevingsvisie vervangt vijf strategische provinciale plannen op het gebied van ruimte, water, natuur, milieu en mobiliteit. De Omgevingsverordening vervangt 27 provinciale verordeningen.

Het Omgevingsbeleid van de provincie is daarmee eenvoudiger geworden en kent meer samenhang. De Omgevingsvisie en –verordening zijn ook dynamische instrumenten. Steeds worden ze bijgesteld als ontwikkelingen daarom vragen. Actualiseren en anticiperen, kortom. Actualiseren doen wij samen, door in gesprek te gaan met partijen en partners.

Voor 2016 is er een scala aan onderwerpen dat aanpassing behoeft. Deze onderwerpen zijn opgenomen in dit actualisatieplan. De wijzigingsvoorstellen voor de Omgevingsvisie hebben betrekking op de volgende beleidsterreinen:

- Water;
- Detailhandel;
- Energietransitie;
- Geluid;
- Natuur;
- Landbouw;
- Economie;
- Bedrijventerreinen;
- Cultuur en Erfgoed

Het ontwerp-actualisatieplan Omgevingsvisie zal van 19 augustus tot en met 30 september 2016 ter visie worden gelegd

Leeswijzer

Voor elk wijzigingsvoorstel van de Omgevingsvisie is in dit actualisatieplan aangegeven:

1. *De aanleiding voor wijziging.*

Het betreft hier een korte beschrijving van de reden achter de wijziging. Op hoofdlijnen vloeien de wijzigingsvoorstellen voort uit:

- De *Omgevingsagenda*, waarin is aangegeven op welke onderdelen bij vaststelling van de Omgevingsvisie en –verordening nog verdere uitwerking nodig is;
- *Externe ontwikkelingen*, bijvoorbeeld wetswijzigingen of het mogelijk maken van (toekomstige) initiatieven;
- Of het in samenhang brengen van de Omgevingsvisie met de speerpunten van ons Coalitieakkoord *Ruimte voor Gelderland* en de beleidskaders die hieruit voortvloeien.

1. *De wijziging in het kort.*

Het gaat hier om een korte samenvatting van de onderdelen van de Omgevingsvisie waar het aanpassingsvoorstel betrekking heeft. Dit kan zijn op:

- de Hoofdttekst van de Omgevingsvisie;
- de Kaarten bij de Omgevingsvisie;
- de Bijlagen bij de Omgevingsvisie;
- de Verdieping bij de Omgevingsvisie;
- of de Bijlagen bij de Verdieping van de Omgevingsvisie.

1. De concrete tekst- en kaartwijzigingsvoorstellen.

Hier gaat het om de concrete tekstwijzigingen die worden geduid met behulp van doorhaling in geval van vervallen tekst en arcering in geval van nieuwe tekst. Voor de kaarten geldt dat er bij ieder kaartwijzigingsvoorstel op de eerste kaart is aangegeven wat de oude situatie was en op de tweede kaart welke wijzigingen er zijn ten opzichte van de oude situatie.

Hoofdstuk 1.1 bevat voor alle onderwerpen (1) *De aanleiding voor wijziging* en (2) *De wijziging in het kort*. In dit hoofdstuk wordt per onderwerp inzichtelijk gemaakt wat de reden voor wijziging is en op welke onderdelen van de Omgevingsvisie het betreffende wijzigingsvoorstel neerslaat. De hoofdstukken 1.2, 1.3 en 2 tot en met 4 bevatten vervolgens (3) *De concrete tekst- en kaartwijzigingsvoorstellen*. In hoofdstuk 1.2 staan de concrete wijzigingen van de hoofdttekst van de Omgevingsvisie. In hoofdstuk 1.3 de kaartwijzigingen. In hoofdstuk 2 de wijzigingen van de Bijlagen bij de Omgevingsvisie. In hoofdstuk 3 de wijzigingen in de Verdieping van de Omgevingsvisie. En hoofdstuk 4 omvat, tot slot, de wijzigingen in de Bijlagen bij de Verdieping van de Omgevingsvisie.

hoofdstuk 1 Toelichting op de wijzigingen Water

paragraaf 1 Innamepunt Brakel

Aanleiding voor wijziging: maatregel uit het Uitvoeringsprogramma van Rijkswaterstaat

Het innamepunt voor drinkwater Brakel ligt op Gelders grondgebied. Rijkswaterstaat is waterbeheerder. In 2013 is onder regie van ons een gebiedsdossier opgesteld voor dit innamepunt met risico's en maatregelen voor een adequate bescherming van de oppervlaktewaterwinning. In het gebiedsdossier is aangegeven dat het als algemene preventieve maatregel wenselijk is dat de aanwezigheid van het innamepunt Brakel wordt meegewogen bij ruimtelijke ontwikkelingen. Hierna is onder regie van Rijkswaterstaat het Uitvoeringsprogramma *Bescherming Oppervlaktewaterwinning* opgesteld waarin de maatregelen van het gebiedsdossier zijn geconcretiseerd, er termijnen aan zijn verbonden en de verantwoordelijke partij wordt benoemd. In dit uitvoeringsprogramma van het Rijk, waar wij op 6 januari 2015 mee hebben ingestemd, is voor ons als concrete maatregel opgenomen dat wij het innamepunt Brakel opnemen in onze Omgevingsvisie en de bijbehorende kaart. Met de opname wordt de beschermingszone voor de inname van oppervlaktewater ten behoeve van drinkwater benoemd en geven wij aan de gemeenten Zaltbommel en Maasdriel aan dat effecten op de waterkwaliteit bij het innamepunt mee moeten wegen bij de besluitvorming over ruimtelijke ontwikkelingen. De aanpassing is beleidsmatig van aard en niet MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen van de *Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Het benoemen van de beschermingszone Brakel voor de inname van oppervlaktewater ten behoeve van drinkwater (hoofdstuk 4.4.4.7 en 4.5.6).

De voorgestelde wijzigingen van de *Verdieping van de Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Het aanpassen van de Verdieping van de Omgevingsvisie aan de voorgestelde wijziging.

De voorgestelde wijzigingen van de kaarten van de Omgevingsvisie hebben betrekking op:

- Aanduiding van de beschermingszone op de kaart (bijlage 35).

Voor de wijzigingen zie:

1.2.1 Wijzigingen in Visie Innamepunt Brake!

3.1 Wijzigingen in Verdieping Innamepunt Brake!

Bescherming oppervlaktewater voor drinkwaterbereiding ERBIJ

bijlage Bescherming oppervlaktewater

paragraaf 2 Grondwaterbescherming

Aanleiding voor wijziging: van uiteenlopende aard

In de Omgevingsverordening zijn diverse zaken met betrekking tot grondwater die aanpassing behoeven. De aanleiding is divers en kan liggen in verandering van regelgeving van het Rijk, in ontwikkelingen in de samenleving, maar ook in incongruentie in de Omgevingsverordening. Inzake de Omgevingsvisie betreft het:

- Delen van twee boringsvrije zones van grondwaterwinningen van de provincie Overijssel (Engelse Werk en Deventer) liggen op Gelders grondgebied. Deze zijn tot nu toe niet op de kaart van Gelderland opgenomen. Het voorstel is om de kaart conform het verzoek van de provincie Overijssel op de kaart aan te passen.

De voorgestelde wijzigingen zijn beleidsmatig en niet MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen van de kaarten van de Omgevingsvisie hebben betrekking op:

- Opname van twee boringsvrije zones van grondwaterwinning van de provincie Overijssel (Engelse-Werk en Deventer) op de kaart *Boringsvrije Zones*

Voor de wijzigingen zie:

Boringsvrije zone ERBIJ

paragraaf 3 Grondwateronttrekking voor menselijke consumptie

Aanleiding voor wijziging: notitie Landelijke werkgroep Grondwater

Aanleiding voor de wijziging is de notitie van de Landelijk werkgroep Grondwater voor de Kaderrichtlijn Water inzake grondwateronttrekking voor menselijk consumptie. Op basis hiervan stellen wij een aanpassing van nieuwe aanvragen voor vergunningen voor het onttrekken van grondwater voor. Bij nieuwe vergunningaanvragen, zowel bij de provincie als bij het waterschap, moet door de aanvrager een feitendossier worden aangeleverd, waarin kwaliteitsaspecten en eventuele op maat toegesneden maatregelen worden opgenomen. Het feitendossier betreft een beschrijving van de toestand van het grondwater en de mogelijke risico's vanuit activiteiten binnen het 25 jaars toestroomgebied van een nieuwe winning voor de samenstelling van het grondwater. Het voorstel is om in de Omgevingsvisie deze lijn op te nemen. Een tweede wijziging betreft de naamsverandering van de Inspectie Land en Tuinbouw in de Inspectie Leefomgeving en Transport. De voorgestelde wijzigingen zijn beleidsmatig van aard en niet MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen van de *Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Het vragen van feitendossiers bij aanvragen voor vergunningen tot onttrekking van grondwater voor menselijke consumptie door bedrijven (industrie en recreatie) en de motivatie daarachter.
- Redactionele wijziging i.v.m. naamsverandering Inspectie Land en Tuinbouw.

De voorgestelde wijzigingen van de *Verdieping van de Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Aanpassen van de tekst van de Verdieping van de Omgevingsvisie aan de voorgestelde wijzigingen.

Voor de wijzigingen zie:

[1.2.3 Wijzigingen in Visie Grondwateronttrekking voor menselijke consumptie](#)

[3.3 Wijzigingen in Verdieping Grondwateronttrekking voor menselijke consumptie](#)

paragraaf 4 GGOR

Aanleiding voor wijziging: afspraak binnen de Omgevingsvisie

In de Omgevingsvisie staat beschreven dat het instrument Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regiem (GGOR) in Gelderland niet op een eenduidige manier wordt toegepast en dat wij met de waterbeheerders een evaluatie van dit instrument uitvoeren. Doel van de evaluatie en de daaruit voortvloeiende afspraken is om de slagvaardigheid van het instrument GGOR te vergroten (Hoofdstuk 4.3.12 Verdieping van de Omgevingsvisie). Deze evaluatie is inmiddels uitgevoerd en daar zijn de volgende afspraken uit voortgekomen:

- De waterschappen zijn niet meer op basis van de waterverordeningen verplicht om de GGOR-producten in hun beheerplannen vast te leggen. Zo wordt vermeden dat er twee maal een inspraakprocedure moet worden doorlopen.
- In de Omgevingsvisie wordt opgenomen dat waterschappen bij peilbesluiten en projecten GGOR methodiek en proces hanteren.
- Bij de realisatie van doelen voor natte natuur zorgen provincie en waterschap voor meer afstemming vooraf
- Voor GGOR methodiek en proces is een nieuwe naam gekozen: Water op Maat

Voor deze aanpassingen zijn wijzigingen nodig in de Omgevingsvisie, de Verdieping van de Omgevingsvisie en in een Bijlage bij de Omgevingsvisie. Wij stellen voor deze conform de voorgenomen aanpassingen bij te stellen. De voorgestelde wijzigingen zijn beleidsmatig van aard en niet MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen van de *Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- De wijze van samenwerken van provincie en waterschappen bij de realisatie van natte natuur
- Het gebruik van GGOR methodiek, proces en producten
- De naamswijziging van GGOR in Water op Maat
- Het vervallen van de tekst in de visie over het uitvoeren van de evaluatie, omdat deze uitgevoerd is.

De voorgestelde wijzigingen van de *Verdieping van de Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Het aanpassen van de tekst van de Verdieping bij de Omgevingsvisie aan de voorgestelde wijzigingen.

De voorgestelde wijzigingen van de *Bijlagen bij de Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Het aanpassen van de tekst van de Bijlage Bescherming oppervlaktewater van de Omgevingsvisie aan de voorgestelde wijzigingen.

Voor de wijzigingen zie:

1.2.2 Wijzigingen in Visie GGOR

3.2 Wijzigingen in Verdieping GGOR

bijlage Bescherming oppervlaktewater

paragraaf 5 HEN/SED

Aanleiding voor wijziging: herstellen incongruentie

In de kaarten en Bijlage 3 van de Verdieping van de Omgevingsvisie over wateren van het Hoogste Ecologische Niveau (zeer zeldzame waternatuur; HEN) en van de Specifiek Ecologische Doelstelling (zeldzame waternatuur, een midden niveau; SED) blijken omissies en afwijkingen te zitten die gecorrigeerd moeten worden. Het betreft het consistent maken van de kaarten en de bijlage aan reeds vastgesteld beleid (PS2009-749, PS2014-51 en PS2014-176, WHP3 vastgesteld door PS opgesteld 15 december 2004). De voorgestelde wijzigingen zijn beleidsmatig van aard en niet MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen van de *Bijlage bij de Verdieping van de Omgevingvisie* hebben betrekking op:

- Aanvullen van Bijlage 3 met ontbrekende waterloopjes

De voorgestelde wijzigingen van de *kaarten van de Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Het verwijderen van dubbel opgenomen wateren in de kaarten *HEN/SED*
- Het aanpassen van de nummering en KRW-coden

Voor de wijzigingen zie:

bijlage 3 HEN/SED wateren

HEN-Wateren ERAF

HEN-Wateren ERBIJ

SED-Wateren ERAF

SED-Wateren ERBIJ

hoofdstuk 2 Toelichting op de wijzigingen Detailhandel

paragraaf 1 Detailhandel

Aanleiding voor wijzigingen: anticiperen op externe ontwikkelingen

Samen met onze partners streven wij naar een evenwichtige en toekomstbestendige detailhandel die bijdraagt aan vitale, aantrekkelijke steden en dorpen. Door trends als internetwinkelen, schaalvergroting en branchevervaging en

door demografische ontwikkelingen verandert de winkelmarkt. De veranderingen in de winkelmarkt zijn op dit moment duidelijk zichtbaar in de vorm van leegstand in winkelstraten en, tegelijkertijd ook, nieuwe formules al dan niet aan de randen van de stad. Om leegstand en aantasting van de sociale en economische vitaliteit in dorpen en steden te voorkomen, willen wij samen met onze partners de overcapaciteit aan winkels terugdringen. In de Omgevingsvisie en –verordening hebben we daarvoor beleid en regels opgenomen. Dynamiek op dit onderwerp, ook wat betreft jurisprudentie, vormt de aanleiding voor het voorstel om artikel 2.3.3.1 van de Omgevingsverordening te laten vervallen. Het betreft het niet toestaan van nieuwe locaties voor detailhandel die leiden tot 'duurzame ontwrichting' van bestaande detailhandel. Niet alleen is het begrip 'duurzame ontwrichting' in de praktijk moeilijk te hanteren, maar het wordt ook overbodig als gevolg van de toepassing van 'de Ladder voor duurzame verstedelijking' die sinds 2012 is opgenomen in het Besluit ruimtelijke ordeningen (Bro) en ontwikkelingen in de jurisprudentie hierover. Aanvullend doen wij het voorstel tot een kleine aanpassing die betrekking heeft op de mogelijkheden voor detailhandel als nevenfunctie op agrarische bedrijven voor zover het de verkoop van lokaal geproduceerde agrarische producten betreft. Deze regel is op dit moment erg strikt en biedt geen ruimte om naast agrarische producten op beperkte schaal ook aanverwante artikelen te verkopen. De gemeente Apeldoorn loopt tegen deze strikte formulering van de regel aan en heeft verzocht deze iets te verruimen. De voorgestelde wijzigingen zijn beleidsmatig van aard en niet MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen van de *Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Het aanpassen van de tekst van de Omgevingsvisie op het punt van 'duurzame ontwrichting' en de verruiming van detailhandel als nevenactiviteit van agrarische bedrijven.

Voor de wijzigingen zie:

3.11 Wijzigingen in Verdieping Detailhandel

hoofdstuk 3 Toelichting op de wijzigingen Energietransitie paragraaf 1 Windenergie

Aanleiding voor wijziging: uitwerking van de Omgevingsagenda op het terrein van windenergie

Bij vaststelling van de Windvisie door u op 12 november 2014 hebben wij toegezegd dat eind 2015 de Omgevingsvisie geactualiseerd zou worden voor het onderwerp Wind (PS2014-678). In november 2015 is in de mededelingenbrief gemeld dat deze actualisatie naar het voorjaar 2016 is verschoven vanwege de samenvoeging met andere onderwerpen. Hierbij komen wij deze toezegging na. De actualisatie van de tekst en kaarten van de Omgevingsvisie is urgent omdat de locatie Wageningen, die in de Omgevingsvisie is opgenomen, niet gerealiseerd kan worden. Hiervoor is een vervangende locatie gevonden in de Stedendriehoek. In die regio wordt door onze partners onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor het realiseren van een windmolenpark op de locatie Zutphen/Lochem nabij de Mars. Deze locatie wordt opgenomen in de omgevingsvisie met het voorbehoud dat de locatie pas definitief wordt als de gemeenteraden een positief besluit hebben genomen over het haalbaarheids- en draagvlakonderzoek dat daarover in 2016 zal plaatsvinden. Verder vindt in 2016 de evaluatie Wind op land door het Rijk plaats. Zonder de toevoeging van locatie Zutphen/Lochem zakken we onder onze doelstelling van 230,5 MW, omdat de locatie Wageningen (die wel in windvisie staat) niet realiseerbaar is. Voor de plaatsing van windturbines is een uitzondering gemaakt voor delen van het GNN waar de effecten op de kernkwaliteiten op voorhand als beperkt worden ingeschat. De opgevoerde wijzigingen zijn beleidsmatig van aard en MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen van de *Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Locatiewijzigingen: de locatie Zutphen/Lochem is toegevoegd aan de Omgevingsvisie en de locatie Wageningen is komen te vervallen.
- Herstellen errata: taalkundige verbeteringen zijn doorgevoerd in de teksten.
- Nieuwe paragraaf: Windenergie in GNN onder voorwaarden mogelijk.

De voorgestelde wijzigingen van de *kaarten van de Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Het aanpassen van de kaart Windenergie aan de voorgestelde wijzigingen.
- Toevoegen van een kaart met gebieden waar binnen GNN Windenergie onder voorwaarden mogelijk is

De voorgestelde wijzigingen van de Verdieping van de Omgevingsvisie hebben betrekking op

- Het aanpassen van de tekst van de Verdieping aan de voorgestelde wijzigingen.

Voor de wijzigingen zie:

1.2.4 Wijzigingen in Visie Windenergie

3.4 Wijzigingen in Verdieping Windenergie

Windenergie locaties ERBIJ

Windenergie bestaand en vergund (woordt: bestaand en in aanbouw) ERAF

Windenergie bestaand en vergund (woordt: bestaand en in aanbouw) ERBIJ

Windturbines in GNN onder voorwaarden mogelijk (nieuw)

bijlage 39 Aanvulling PlanMER t.b.v. actualisatieplan Omgevingsvisie

paragraaf 2 Laagvliegroutes

Aanleiding: correctie

Wij brengen een correctie aan op de Kaart Windenergie uitgesloten vanwege wettelijke beperkingen, inzake laagvliegroutes. De gegevens op de kaart zijn in overeenstemming gebracht met de wettelijke tekst op dit terrein.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijziging van *de kaarten van de Omgevingsvisie* heeft betrekking op:

- Het aanpassen van de kaart Windenergie uitgesloten vanwege wettelijke beperkingen, inzake laagvliegroutes.

Voor de wijzigingen zie:

Windenergie uitgesloten vanwege wettelijke beperkingen ERAF

Windenergie uitgesloten vanwege wettelijke beperkingen ERBIJ

paragraaf 3 Zonne-energie

Aanleiding voor wijziging: anticiperen op externe ontwikkelingen

Met het goedkoper worden van zonnepanelen wordt het realiseren van grote veldopstellingen financieel haalbaar.

Steeds vaker komen er vragen van gemeenten en initiatiefnemers over het provinciale beleid ten aanzien van grote zonneparken. Grote zonneparken zijn onmisbaar om de energie-doelstellingen uit ons coalitieakkoord te halen. Door richtlijnen voor de ontwikkeling van en locaties voor grote zonneparken in de Omgevingsvisie vast te stellen, wordt voorkomen dat vertraging wordt opgelopen bij de toepassing van zowel grondgebonden PV opstellingen als innovatieve technieken voor de opwekking van elektriciteit uit zon. De opgevoerde wijzigingen zijn beleidsmatig van aard en niet MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen van de *Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- De kaders: door richtlijnen voor grote zonneparken op te nemen in de Omgevingsvisie worden de kaders geschetst voor de vormgeving van grote zonneparken.
- De locaties: Aangegeven wordt waar grote zonneparken mogelijk zijn, waar grote zonneparken niet mogelijk zijn en waar grote zonneparken onder voorwaarde mogelijk zijn

De voorgestelde wijzigingen van de *kaarten van de Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Het aanpassen van de kaarten Zonne-energie aan de voorgestelde wijzigingen.

Voor de wijzigingen zie:

[1.2.5 Wijzigingen in Visie Zonne-energie](#)

[3.5 Nieuw in Verdieping Zonne-energie](#)

[Grote zonneparken mogelijk \(nieuw\)](#)

[Grote zonneparken niet mogelijk \(nieuw\)](#)

[Grote zonneparken onder voorwaarden mogelijk \(nieuw\)](#)

paragraaf 4 Gelders Energie Akkoord

Aanleiding voor wijziging: Gelders Energie Akkoord (GEA)

De wijzigingen die hier worden voorgesteld, vloeien voort uit het ondertekenen van het *Gelders Energie Akkoord (GEA)* door ruim 140 partijen in maart 2015 en het tot stand komen van het uitvoeringsplan van het GEA in het voorjaar van 2016. De wijziging van de Omgevingsvisie is nodig om de visie in samenhang te brengen met het GEA en het uitvoeringsplan. In het GEA treden inhoudelijk verschuivingen op ten opzichte van de beleidslijnen zoals die zijn beschreven in de Omgevingsvisie. De voorgestelde wijzigingen zijn beleidsmatig van aard en niet MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen van de *Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- De ambitie: in de Omgevingsvisie wordt de met partijen gedeelde ambitie van het GEA opgenomen.
- De provinciale rol: zoals verwoord in ons Coalitieakkoord, is voor de uitvoering van het energietransitieprogramma samenwerking binnen en met het GEA essentieel. In de Omgevingsvisie wordt, conform het GEA, de provinciale rol nader geduid en uitgewerkt.

Voor de wijzigingen zie:

hoofdstuk 4 Toelichting op de wijzigingen Geluid

paragraaf 1 Stiltegebieden

Aanleiding voor wijziging: anticiperen op externe ontwikkelingen

Bij de vaststelling van de Omgevingsvisie in 2014 heeft u duidelijk gemaakt de handhaving van de stiltegebieden in Gelderland belangrijk te vinden (Amendement behoud stiltegebieden tijdens behandeling Omgevingsvisie 8 en 9 juli 2014). Onder meer als gevolg van de doortrekking van de A15 naar de Achterhoek is er een wijziging van de Omgevingsverordening nodig voor de vervanging van het stiltegebied Weide Oude Rijnstrangen door een ander gebied. De doortrekking draagt er aan bij dat het stiltegebied Weide Oude Rijnstrangen in de uiterwaarden bij de brug over het Pannerdens Kanaal sterk aangetast wordt door geluidsoverlast. De extra geluidsoverlast zorgt, volgens een akoestisch onderzoek van Rijkswaterstaat, voor een aantasting van 40 % van het gebied. Het betreft minimaal 108 hectare dat zal worden aangetast. Om het areaal stiltegebied in Gelderland gelijk te houden, is het voorstel om een vervangend stiltegebied aan te wijzen. Vanuit ecologisch oogpunt is nagegaan welke natuurgebieden in Gelderland in aanmerking komen als potentieel nieuw stiltegebied. Een voorwaarde is dat het natuurgebied ligt in het Gelders Natuur Netwerk (GNN) zodat de provincie kan optreden bij verstoringen. Het voorstel is om de aanwijzing van het stiltegebied Weide Oude Strangen in te trekken en te vervangen door de aanwijzing van de Millingerwaard als stiltegebied (451 ha, inclusief waterplas 574 ha). Wij hebben ons in dit gebied ingezet voor het verplaatsen van het zand- en grindoverslagbedrijf De Beijer. De realisatie van de status van stiltegebied completeert de door ons ingezette ontwikkeling. Met de aanwijzing van Millingerwaard worden tegelijkertijd ook twee andere wijzigingen van de regels in de Omgevingsverordening voorgesteld:

- Zo is gebleken dat het artikel 3.5.2 lid 2 over onze bevoegdheid om de grenzen van een stiltegebied te bepalen onvoldoende duidelijk is geformuleerd.
- Daarnaast is de bevoegdheid tot het vaststellen van de borden voor stiltegebieden in de verordening een bevoegdheid van uw Staten. Aangezien het hier een uitvoeringstaak betreft, wordt voorgesteld om het vaststellen van dit bord te mandateren aan Gedeputeerde Staten.

De voorgestelde wijzigingen zijn beleidsmatig van aard en niet MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen van *de kaarten in de Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Herbegrenzing: de kaart met Stiltegebieden in de Omgevingsvisie

Voor de wijzigingen zie:

[Stiltegebieden ERAF](#)

[Stiltegebieden ERBIJ](#)

hoofdstuk 5 Toelichting op de wijzigingen Natuur

paragraaf 1 GNN verruiming regels

Aanleiding voor wijziging: anticiperen op externe ontwikkelingen

Een aantal initiatiefnemers heeft ons verzocht de mogelijkheden te verkennen om - met winst voor natuur - meer ontwikkelingen binnen het Gelders Natuur Netwerk (GNN) mogelijk te maken. Het betreft initiatieven om binnen het

GNN windmolens te bouwen, kleinschalige recreatieve voorzieningen te realiseren en natuurbegraven mogelijk te maken, waarbij de initiatiefnemers bereid zijn ook in natuur te investeren. Wij willen hiervoor onder voorwaarden de ruimte geven in de minst kwetsbare natuur. Nu kunnen deze initiatieven op basis van de huidige Omgevingsverordening niet worden toegestaan: nieuwe ontwikkelingen in het GNN zijn niet toegestaan, tenzij er sprake is van een groot openbaar belang, er geen alternatieven zijn en er gecompenseerd wordt. Op basis van het Besluit Algemene Regels Ruimtelijke Ordening van het Rijk (Barro) kunnen initiatieven wel worden toegestaan als zij per saldo geen significant negatief effect hebben op de kernkwaliteiten van het GNN. Ons voorstel is om, in aansluiting op het Barro, deze functies mogelijk te maken in combinatie met een per saldo substantiële versterking van de kernkwaliteiten. Wij vragen bij nieuwe initiatieven dus niet slechts een compensatie, maar daarboven een substantiële versterking van de natuur. Dit sluit aan op het ruimtelijk beleid voor nieuwevestiging in de Groene ontwikkelingszone. De voorgestelde wijzigingen zijn beleidsmatig van aard en niet MER-plichtig.

Wij vragen bij nieuwe initiatieven dus méér dan alleen compensatie, maar daarboven een substantiële versterking van de natuur. Dit sluit ook aan op het ruimtelijk beleid voor nieuwevestiging in de Groene ontwikkelingszone.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen van de *Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Het aanpassen van de tekst van de Omgevingsvisie door uitzonderingen op te nemen voor natuurbegraafplaatsen, kleinschalige recreatie en windturbines binnen het GNN en het substantiële versterken van de kernkwaliteiten van het GNN bij nieuwvestiging.

De voorgestelde wijzigingen van de *Verdieping van de Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Het aanpassen van de verdiepingstekst bij de Omgevingsvisie aan voorgestelde wijzigingen.

De voorgestelde wijzigingen van de *kaarten van de Omgevingsvisie* betreffen:

- Het aanpassen van de kaart Natuur aan de voorgestelde uitzonderingen op het beschermingsregime GNN.

Voor de wijzigingen zie:

[1.2.7 Wijzigingen in Visie GNN verruiming regels](#)

[3.6 Nieuw in Verdieping GNN verruiming regels](#)

[GNN natuurbegraven en kleinschalige recreatie onder voorwaarden mogelijk \(nieuw\)](#)

[GNN windturbines onder voorwaarden mogelijk \(nieuw\)](#)

paragraaf 2 Vuilstortplaatsen uit GNN

Aanleiding: anticiperen op externe ontwikkelingen

Vanwege de grote opgave voor de transitie naar duurzame energie die voor ons ligt, hebben wij gekeken naar de mogelijkheden om zonneparken te ontwikkelen op voormalige stortplaatsen die, na hun sluiting, een natuurbestemming hebben gekregen en nu deel uitmaken van het GNN. Daar is een selectie van vier locaties uitgekomen met beperkte ecologische waarde. Deze bevinden zich in de gemeenten Wageningen, Wekerom, Eerbeek en Ugchelen. Voorgesteld wordt om deze vier aan de begrenzing van GNN te onttrekken en toe te voegen aan de Groene Ontwikkelingszone (GO). De voorgestelde wijzigingen zijn beleidsmatig van aard en niet MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen van *de kaarten van de Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Het aanpassen van de kaart Natuur door vier voormalige stortplaatsen te verwijderen uit het GNN en op te nemen in het GO.

Voor de wijziging zie:

Gelders natuurnetwerk ERAF

Groene ontwikkelingszone ERBIJ

paragraaf 3 Weidevogels

Aanleiding voor wijziging: Natuurbeheerplan 2016

In het *Natuurbeheerplan 2016* wordt op basis van de index natuur op perceelsniveau aangegeven welke typen natuur aanwezig zijn. Ook wordt in het *Natuurbeheerplan 2016* aangegeven in welke gebieden er via agrarisch natuurbeheer overeenkomsten kunnen worden gesloten voor weidevogelvriendelijk agrarisch natuurbeheer. In 2016 is er een nieuwe regeling voor het agrarisch natuurbeheer in werking getreden en is tevens een aantal weidevogelgebieden aangepast. Het voorstel is de kaarten van de weidevogelgebieden aan te passen aan de begrenzing zoals die in het *Natuurbeheerplan 2016* is aangegeven. De voorgestelde wijzigingen zijn beleidsmatig van aard en niet MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen in *de kaarten van de Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Herbegrenzing: de uitbreiding van de weidevogelgebieden met het Duivense Broek en de aanpassing van de weidevogelgebieden meilanden/Homoet en Bruchemse Broek.

Voor de wijzigingen zie:

Weidevogelgebieden ERAF

Weidevogelgebieden ERBIJ

paragraaf 4 Ganzen

Aanleiding voor wijziging: herbegrenzen rustgebieden voor winterganzen

Op 2 februari 2016 hebben wij de rustgebieden voor winterganzen vastgesteld. De begrenzing van de rustgebieden komt in de plaats van een eerdere begrenzing van zogenaamde foerageergebieden die wij hebben vastgesteld op 5 juli 2005 (nr RE2004.82554). In totaal wordt ongeveer 30.000 ha toegevoegd ten opzichte van het besluit van 2005. De totale oppervlakte van de rustgebieden betreft ongeveer 40.000 ha. De voorgestelde wijziging betreft een herbegrenzing van gebieden conform ons besluit van 2 februari, waarbij tevens de term 'Foerageergebieden voor overwinterende ganzen en smienten' wordt veranderd in 'Rustgebieden voor winterganzen'. Deze term past beter bij het doel waarvoor de gebieden worden aangewezen. De voorgestelde wijzigingen zijn beleidsmatig van aard en niet MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen in de *kaarten van de Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Herbegrenzing: het uitbreiden van de rustgebieden voor winterganzen met Polder Arkemheen, polder Oosterwolde, Veessen – Wapenveld, Wilpse Klei, IJsseluitwaarden ten zuiden van Zutphen, Duivense Broek, Gelderse poort, Uiterwaarden Neder-Rijn van Heteren tot Lienden en van Maurik tot aan het Amsterdam-Rijnkanaal, Kil van Hurwenen, Uiterwaarden bij Heesselt, Stifse Waard en Passewaaij.
- De terminologie: het aanpassen van de term 'Foerageergebieden voor overwinterende ganzen en smienten' in 'Rustgebieden voor winterganzen'.

Voor de wijzigingen zie:

Ganzenfoerageergebieden (wordt: Rustgebieden voor winterganzen) ERAF

Ganzenfoerageergebieden (wordt: Rustgebieden voor winterganzen) ERBIJ

paragraaf 5 Natuurbeschermingswet

Aanleiding voor wijziging: nieuwe wetgeving

In het *Decentralisatieakkoord Natuur* (PS2011-778) is afgesproken dat de wetgever de decentralisatie van rijkstaken in het landelijk gebied naar provincies formaliseert. Met de Wet Natuurbescherming (Wnb) geeft het Rijk invulling aan de decentralisatieafspraken uit het *Decentralisatieakkoord Natuur* en het *Natuurpact* (PS2013-797). De Wnb is daarmee het sluitstuk van de decentralisatie van het natuurbeleid. Het huidige wettelijke stelsel voor de natuurbescherming, zoals neergelegd in de Natuurbeschermingswet 1998, de Flora- en faunawet en de Boswet, wordt vervangen door deze wet. Binnen de nieuwe wet krijgen wij meer bevoegdheden. Wij worden het bevoegd gezag voor uitvoeringstaken en maken afwegingen voor vergunningen en ontheffingen. Om dat te borgen, stellen wij vóórdat de wet in werking treedt een aantal regels vast in onze Omgevingsverordening. Het betreft regels voor gebieden, soorten en houtopstanden en bos, inclusief de verplichtingen die in de Wet Natuurbescherming zijn opgenomen. De verwachting is dat de Wnb op 1 januari 2017 in werking zal treden. De voorgestelde wijzigingen zijn beleidsmatig van aard en niet MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen in de *Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Het aanpassen van de terminologie in de *Omgevingsvisie* op de nieuwe wet.
- De voorgestelde wijzigingen in de *Verdieping van de Omgevingsvisie* hebben betrekking op:
- Aanpassen van de terminologie in de *Verdieping van de Omgevingsvisie*.

Voor de wijzigingen zie:

1.2.8 Wijzigingen in Visie Natuurbeschermingswet

3.7 Wijzigingen in Verdieping Natuurbeschermingswet

bijlage 2 Extracten PlanMER en Passende Beoordeling

paragraaf 6 Errata

Aanleiding voor wijziging: omissie in tabel kernkwaliteiten van de *Omgevingsvisie*

De bescherming van GNN en GO is een hoeksteen van het ruimtelijk en natuurbeleid. De bescherming van GNN en GO heeft als basis: het voorkomen van aantasting van de kernkwaliteiten. Dat vereist een vlakdekkende en heldere

beschrijving van deze kwaliteiten. In de tabel kernkwaliteiten van GNN en GO ontbrak de beschrijving van twee gebieden. Dit wordt nu gecorrigeerd. De wijziging is beleidsmatig en niet MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen in de Omgevingsvisie hebben betrekking op:

- Gebieden nrs. 52 en 92 zijn toegevoegd in de atlas kernkwaliteiten GNN en GO

Voor de wijziging zie:

[Wijziging atlas kernkwaliteiten GNN en GO](#)

paragraaf 7 Groei en krimp op de Veluwe

Pauline toelichting nog toevoegen ook in actplan verordening

Voor de wijziging zie:

[1.2.13 Wijzigingen in Visie Groei en krimp op de Veluwe](#)

[3.12 Wijzigingen in Verdieping Groei en krimp op de Veluwe](#)

[bijlage Streekplanuitwerking Groei en krimp van recreatiebedrijven op de Veluwe](#)

[bijlage Groeilocaties tweede tranche Groei en krimp op de Veluwe](#)

hoofdstuk 6 Toelichting op de wijzigingen Landbouw

paragraaf 1 Plussenbeleid

Aanleiding voor wijziging: amendement uit de Omgevingsagenda

De huidige Omgevingsvisie en -verordening voor de intensieve veehouderij is gericht op de omvang van individuele bedrijven, waarbij nieuwvestiging van niet-grondgebonden veehouderij niet is toegestaan. Uitbreiding in verwevingsgebieden kan alleen voor ten hoogste één hectare. Uitbreiding in landbouwontwikkelingsgebieden is tot ten hoogste 1,5 ha toegestaan. Bij de vaststelling van de Omgevingsvisie heeft u per amendement gevraagd om een bijstelling van het landbouwbeleid en deze in nauwe samenspraak met onder meer gemeenten en uw Staten uit te werken (amendement 8, PS 2014-659). Op uw verzoek hebben wij gewerkt aan een aanpak gericht op duurzame groei van niet-grondgebonden veehouderij. Met het nieuwe beleid vervalt de sturing op bouwblokmaten. In plaats van kwantitatieve (vaste) bouwblokmaten, zijn in het voorgestelde beleid extra maatregelen ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit op het terrein van landschappelijke inpassing, milieu- en dierenwelzijn bepalend. Vanaf het moment dat het Plussenbeleid is meegenomen in het ruimtelijk beleid van de gemeente gaan bij uitbreidingen extra eisen gelden gericht op verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving. Op deze wijze beogen wij bij te dragen aan duurzame ontwikkelingen in de veehouderij zonder dat dit ten koste gaat van verslechtering van natuur. Deze aanpak vraagt een samenwerking tussen ondernemer, omgeving en gemeente, waarin een goede dialoog centraal staat en ruimte is voor lokaal maatwerk gericht op lokale of regionale aandachtsgebieden. De voorgestelde wijzigingen zijn beleidsmatig van aard en MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen van *Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Het aanpassen van de tekst van de *Omgevingsvisie* van kwantitatieve (vaste) bouwblokmaten naar extra maatregelen ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit op het terrein van landschappelijke inpassing, milieu- en dierenwelzijn bepalend.

De voorgestelde wijzigingen van *de Verdieping van de Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Het aanpassen van de verdiepingstekst bij de *Omgevingsvisie* aan voorgestelde wijzigingen.

De voorgestelde wijzigingen van de *kaarten van de Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Bij kaart 2 *Regels landbouw* worden de drie kaartlagen Verwevings-, Landbouwontwikkelings, en Extensiveringsgebied vervangen door de kaartlagen Plussenbeleid en Ammoniakbuffergebied

Volksgezondheid i.r.t. onderzoek 'Veehouderij en Gezondheid Omwonenden' (VGO)

Recent - medio juli 2016 - zijn de resultaten van het vervolgonderzoek Veehouderij en Gezondheid Omwonenden (VGO) naar de Tweede Kamer gezonden met een beleidsreactie van het Rijk daarop. Gezondheid is een belangrijk aspect om rekening mee te houden bij ontwikkelingen in veehouderij. Het onderzoek VGO geeft hierbij een genuanceerd beeld. Enerzijds zijn bij omwonenden in de nabijheid van veehouderij minder aandoeningen op het gebied van astma en allergie geconstateerd. Anderzijds zijn omwonenden minder gezond als het gaat om longfuncties en longontsteking. Volgens het rapport liggen aanknopingspunten in bedrijfsvoering zélf, met name emissiebeperking door stalmaatregelen. Partners en provincie zijn blij met dit onderzoek van het Rijk. Het komt tegemoet aan de vraag van partijen om meer duidelijkheid over de relatie tussen volksgezondheid en veehouderij. Het Rijk kondigt aan dat zij werkt aan een aanpassing van de wet Dieren en ziet daarbij een rol van de provincie. De gewijzigde wet Dieren geeft naar verwachting aan wat er wettelijk verplicht is en vormt als zodanig geen onderdeel van afwegingen in het kader van het Gelders Plussenbeleid. Eind 2016 wordt een vervolgrapport op het VGO verwacht met nadere uitwerkingen in opdracht van het Rijk.

Voor de wijzigingen zie:

1.2.9 Wijzigingen in Visie Plussenbeleid

3.8 Wijzigingen in Verdieping Plussenbeleid

bijlage PlanMER en Passende beoordeling Uitwerking Gelders Plussenbeleid

Plussenbeleid (nieuw)

Ammoniakbuffergebied (nieuw)

Verwevingsgebied-niet grondgebonden veehouderij (vervalt)

Extensiveringsgebied-niet grondgebonden veehouderij (vervalt)

Landbouwontwikkelingsgebied-niet grondgebonden veehouderij (vervalt)

paragraaf 2 Grondgebondenheid

Aanleiding voor wijziging: nieuwe wetgeving

Op 1 januari 2015 is de Wet Verantwoorde groei melkveehouderij in werking getreden en hebben de Tweede en Eerste Kamer een Algemene Maatregel van Bestuur aangenomen waarin wordt geregeld dat bedrijven met grondgebonden veehouderij alleen kunnen blijven groeien wanneer het bedrijf over extra cultuurgrond beschikt. In de Statenbrief *Regulering groei melkveehouderij, nieuw rijksbeleid in relatie tot het Gelders Omgevingsbeleid* bent u hierover geïnformeerd (PS2015-418). Aan is gegeven dat in de Omgevingsvisie en –verordening een andere definitie voor grondgebondenheid gehanteerd wordt en er verschil is met het rijksbeleid. Wij hebben aangegeven bij de eerst volgende actualisatie de Omgevingsvisie en –verordening en de Rijksregels in samenhang te brengen. Concreet betreft het voorstel het laten vervallen van de provinciale definitie van grondgebondenheid als voorwaarde voor de grondgebonden melkveehouderij. We sluiten qua definitie van grondgebondenheid aan bij de rijksdefinitie. De voorgestelde wijzigingen zijn beleidsmatig van aard en niet MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De wijzigingen van de *Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Het aanpassen van de tekst van de Omgevingsvisie aan voorgestelde aan het Rijksbeleid.

Voor de wijzigingen zie:

[1.2.10 Wijzigingen in Visie Grondgebondenheid](#)

hoofdstuk 7 Toelichting op de wijzigingen Economie

paragraaf 1 Economie Algemeen

Aanleiding voor wijziging: nieuw beleidsprogramma vanuit Coalitieakkoord

Op 29 juni 2016 heeft u het beleidskader Economie *Werken aan de economie van de toekomst: Circulair, Innovatief en Internationaal* vastgesteld. Het beleidskader is per 29 juni 2016 van kracht en bevat de uitwerking van de uitgangspunten en ambities van het Coalitieakkoord *Ruimte voor Gelderland* op het terrein van Economie. Wijziging van de Omgevingsvisie is nodig om de visie in samenhang te brengen met het nieuwe beleidsprogramma. In het beleidskader treden inhoudelijk verschuivingen op ten opzichte van de economische beleidslijnen zoals die zijn beschreven in de Omgevingsvisie. De voorgestelde wijzigingen zijn beleidsmatig van aard en niet MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen van de *Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- De provinciale rol: de verschuiving is te typeren als meer inspireren, verbinden en aanjagen en minder investeren via subsidies.
- De doelgroep: het vergroten van onze doelgroep doordat onze inzet zich ook richt op het MKB in stuwende economische sectoren en niet meer uitsluitend op de Gelderse topsectoren.
- De focus: het verleggen van de focus van startende ondernemers naar ondernemers met de potentie en ambitie om te groeien.

Voor de wijzigingen zie:

[1.2.12 Wijzigingen in Visie Economie Algemeen](#)

hoofdstuk 8 Toelichting op de wijzigingen Bedrijventerreinen

paragraaf 1 Bedrijventerreinen

Aanleiding voor wijziging: PS-motie bedrijventerrein H2O

Uw Staten heeft op 26 juni 2013 motie 25 aangenomen. Deze motie vraagt ons bedrijvenpark H2O als pilot te benoemen voor het verruimen van vestigingsmogelijkheden op bedrijventerreinen. In de Statenbrief van 3 september 2013 hebben wij aangegeven dat zij bereid zijn om, in de geest van motie 25, de vestigingsmogelijkheden voor het bedrijvenpark H2O te verruimen: de status van het bedrijvenpark wordt verruimd van intergemeentelijk naar regionaal voor de sectoren logistiek en zware industrie. Wij stellen daarbij als randvoorwaarden (1) dat het terrein beter ontsloten wordt en (2) dat de regio Noord-Veluwe instemt met de verruiming. Dit laatste heeft de regio in 2014 per brief bevestigd. De kaarten van de Omgevingsvisie moeten op deze ontwikkeling worden aangepast. De voorgestelde wijziging is beleidsmatig van aard en niet MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijziging van de *kaarten van de Omgevingsvisie* heeft betrekking op:

- Het aanduiden van bedrijvenpark H2O op de kaart *Regionale programmeringsafspraken bedrijventerreinen* als regionaal terrein met een voetnoot dat dit geldt voor de sectoren logistiek en zware industrie (bijlage 10 en 13).

Voor de wijzigingen zie:

[bijlage Regionale afspraken bedrijventerreinen](#)

[bijlage Bedrijventerreinen Noord-Veluwe](#)

hoofdstuk 9 Toelichting op de wijzigingen Cultuur en Erfgoed

paragraaf 1 Cultuur en Erfgoed

Aanleiding voor wijziging: nieuw beleidsprogramma vanuit Coalitieakkoord

Op 29 juni jongstleden is het beleidskader *Cultuur en Erfgoed; Beleef het mee!* vastgesteld. Het kader is per 1-1-2017 van kracht en bevat de uitwerking van de uitgangspunten en ambities van het Coalitieakkoord *Ruimte voor Gelderland* op het terrein van Cultuur en Erfgoed. De wijziging van de Omgevingsvisie is nodig om de visie in samenhang te brengen met het nieuwe beleidskader *Cultuur en Erfgoed; Beleef het mee!* In het beleidskader treden inhoudelijk verschuivingen op ten opzichte van de beleidslijnen zoals die zijn beschreven in de Omgevingsvisie voor Cultuur en Erfgoed. De voorgestelde wijzigingen zijn beleidsmatig van aard en niet MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen van de *Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- De terminologie: het aanpassen van de terminologie aan op het nieuwe beleidsprogramma. Een voorbeeld hiervan is dat 'cultuur en cultuurhistorie' is vervangen door 'cultuur en erfgoed'.
- De inhoudelijke focus: het verleggen van de focus naar de maatschappelijke, economische en intrinsieke waarde van cultuur en erfgoed en sturen niet meer op specifiek benoemde regionale identiteiten.

De voorgestelde wijzigingen van de *Verdieping van de Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Het aanpassen van de verdiepingstekst bij de Omgevingsvisie aan voorgestelde wijzigingen.

Voor de wijzigingen zie:

[1.2.11 Wijzigingen in Visie Cultuur en Erfgoed](#)

[3.9 Wijzigingen in Verdieping Cultuur en Erfgoed](#)

hoofdstuk 10 Toelichting op de wijzigingen Overig paragraaf 1 Wijziging Provincie- en gemeentegrens

Provinciegrens verlegging

Aanleiding van de wijziging: PS-besluit

U hebt afgelopen jaar de herinderingsregeling provinciale grenscorrectie Limburg – Gelderland vastgesteld (PS2015-687). De wijziging, bij Sint Jansberg, zorgt er niet alleen voor dat er een stukje Limburg naar Gelderland gaat, maar ook dat er vanwege een technische kaartcorrectie een stukje Gelderland naar Limburg gaat. Het voorstel is de betrokken beleidskaarten te wijzigen. De wijziging is beleidsmatig van aard en is niet MER-plichtig

Regio Stadsregio ERAF

Regio Stadsregio ERBIJ

Nationale landschappen ERAF

Nationale landschappen ERBIJ

Zoekgebied Nieuwe natuur (toelichtend) ERAF

Glastuinbouw in overige gebieden ERAF

Glastuinbouw in overige gebieden ERBIJ

Gelders natuurnetwerk ERAF

Groene ontwikkelingszone ERAF

Groene ontwikkelingszone ERBIJ

Germeentegrensverlegging

Aanleiding: gemeentelijk besluit van Nijkerk en Putten

De gemeenten Nijkerk en Putten hebben een kleine correctie aangebracht aan hun gemeentegrens per 1 januari 2013. Omdat deze wijziging samenvalt met de regiogrens tussen Noord-Veluwe en Foodvalley is het voorstel de kaart met de regiogrens voor de desbetreffende regio's te wijzigen. De wijziging is beleidsmatig en niet MER-plichtig

Voor de wijzigingen zie:

Regio NoordVeluwe ERAF

Regio NoordVeluwe ERBIJ

Regio FoodValley ERAF

Regio FoodValley ERBIJ

paragraaf 2 Wijziging Waardevol open gebied agv structuurvisie sportcomplex Zaltbommel

Aanleiding voor wijziging: incongruentie tussen Omgevingsverordening en kaarten

Op 19-12-2012 heeft u de *Structuurvisie sportcomplex Zaltbommel* vastgesteld en daarmee tegelijkertijd de Ruimtelijke Verordening Gelderland aangepast ten behoeve van de begrenzing van het waardevol open gebied, om de verplaatsing van de sportvelden mogelijk te maken. Deze herziening van de Ruimtelijke Verordening Gelderland is per abuis niet meegenomen in het kaartmateriaal van de Omgevingsverordening. Voorgesteld wordt deze incongruentie aan te passen. De wijziging is beleidsmatig en niet MER-plichtig.

Wijziging in het kort

De voorgestelde wijzigingen van de *Omgevingsvisie* hebben betrekking op:

- Aanpassen van de kaartlaag Waardevol open gebied

Voor de wijzigingen zie:

Waardevol open gebied ERAF

paragraaf 3 Technische wijzigingen in kaarten

Als gevolg van wijzigingen in de kaartlagen Ganzenfoerageergebieden, Weidevogelgebieden, Gelders natuurnetwerk, Waardevol open gebied, en een aantal verbeteringen aan de Windenergie-kaartlagen zijn de volgende kaartlagen en bijlagen gewijzigd:

Windenergie aandachtsgebied ERBIJ

Windenergie niet kansrijk ERAF

Windenergie niet kansrijk ERBIJ

Windenergie solitaire windturbines uitgesloten ERAF

Windenergie uitgesloten vanwege provinciale doelen ERAF

Windenergie uitgesloten vanwege provinciale doelen ERBIJ

Windenergie mogelijk ERAF

Windenergie mogelijk ERBIJ

bijlage Natte landnatuur herstelgebieden

bijlage Natte natuur Gelderland

bijlage Natte, nat-droge en droge verbindingzones

Op verzoek van het Waterschap Rijn en IJssel is de kaart Beschermingszone natte landnatuur technisch aangepast, en de verschillen tussen Omgevingsvisie en -verordening zijn gerepareerd.

Beschermingszone natte landnatuur ERAF

Beschermingszone natte landnatuur ERBIJ

paragraaf 4 Vervallen kaarten a.g.v. deze actualisatie

Door de actualisatie van het Landbouwbeleid zijn de volgende kaartlagen vervallen:

Verwevingsgebied-niet grondgebonden veehouderij (vervalt)

Landbouwontwikkelingsgebied-niet grondgebonden veehouderij (vervalt)

Extensiveringsgebied-niet grondgebonden veehouderij (vervalt)

Voor Windenergie is a.g.v. een wijziging in indeling van beleidsobjecten de volgende kaartlaag vervallen:

Windenergie in onderzoek (vervalt)

1.2 Wijzigingen in Visie

1.2.1 Wijzigingen in Visie Innamepunt Brakel

Hoofdstuk 4: Mooi Gelderland

4.4 Water en Ondergrond

4.4.4 Drinkwater

4.4.4.7 Oppervlaktewater voor drinkwaterbereiding

De provincie streeft er naar de inzet van Oppervlaktewater voor drinkwaterbereiding blijvend mogelijk te maken. In Gelderland wordt oppervlaktewater ingezet voor de openbare drinkwatervoorziening. Dit gebeurt door infiltratie van oppervlaktewater. Hierbij worden ook de nadelige effecten op de natte natuur als gevolg van de onttrekking van grondwater voor de openbare drinkwatervoorziening gecompenseerd.

Ambitie en rol van de provincie

De ambitie van de provincie is voldoende kwaliteit en kwantiteit van het oppervlaktewater van de (regionale) wateren van waaruit oppervlaktewater wordt gebruikt ten behoeve van de drinkwatervoorziening, zie hiervoor de kaart Bescherming oppervlaktewater.

Aanpak

De provincie heeft de waterhuishoudkundige functie 'Oppervlaktewater voor drinkwaterbereiding' toegekend aan een aantal regionale wateren die van belang zijn voor de kwaliteit en kwantiteit van het oppervlaktewater dat gebruikt wordt voor infiltratieprojecten. Daarnaast zet de provincie voor deze wateren in op optimalisering van de handhavingssacties van de overheden en op aanpassing en optimalisering van de calamiteitenplannen van de betrokken organisaties.

Tevens is op de kaart de 'Beschermingszone oppervlaktewaterwinning voor drinkwaterbereiding' aangegeven voor het innamepunt Brakel in de Afdamde Maas. De provincie vraagt gemeenten, waarin de beschermingszone is gelegen, bij nieuwe ontwikkelingen aandacht voor grond- en oppervlaktewaterkwaliteit. Voor de afweging bij een ruimtelijk plan is

het van belang, dat met het waterwinbelang in voldoende mate rekening wordt gehouden.

Bij de invulling van de reconstructie glastuinbouw in het provinciale inpassingsplan Bommelerwaard wordt terdege rekening gehouden met de eventuele invloed vanuit de Bommelerwaard op de waterkwaliteit.

Rolopvatting

De provincie is:

- normerend

Instrumenten:

- toekenning waterhuishoudkundige functie

1.2.2 Wijzigingen in Visie GGOR

Hoofdstuk 4 Mooi Gelderland

4.2 Natuur en Landschap in Gelderland

4.2.6 Water en Natuur

4.2.6.1 Natte landnatuur

De natte landnatuur levert een belangrijke bijdrage aan de ecologische diversiteit van Gelderland. Daarom streven de provincie en haar partners er samen naar om de natte landnatuur als onderdeel van het Gelders Natuurnetwerk duurzaam in stand te houden en zo mogelijk te versterken. Dit betekent onder andere dat de provincie de waterhuishoudkundige omstandigheden op orde willen brengen en houden. Natuurontwikkeling via functieverandering en inrichting en omvorming (bijvoorbeeld van bos naar heide) zijn erg belangrijk om natte landnatuur te versterken.

Ambitie en rol van de provincie

De natte landnatuur bevindt zich binnen het Gelders Natuurnetwerk. De provincie wil de natte landnatuur beschermen en de watercondities voor verdroogde natte landnatuur herstellen. De provincie stelt de ambities vast via de ambitiekaart van het natuurbeheerplan en via het vaststellen van de beheerplannen Natura 2000. De provincie wijst in de Omgevingsvisie de functie natte landnatuur aan.

Aanpak

De provincie heeft de functie natte landnatuur toegekend aan

- begrensde bestaande natuur met natte beheertypen
- begrensde algemene beheertypen op een natte standplaats
- de functie natte landnatuur in buitendijkse gebieden waar via waterbeheermaatregelen goede omstandigheden voor natte landnatuur kunnen worden gecreëerd.

Doorwerking van beleid

Deze functietoekenning heeft via de Waterwet doorwerking naar het beleid van de waterschappen in Gelderland. De

provincie gaat er van uit dat de waterschappen, gemeenten, rijk en de provincie zelf rekening houden met de functies, zoals hierboven genoemd via het stand still - step forward beginsel. Bij hun handelen zorgen zij voor geen achteruitgang en bij veranderingen in ruimte en waterhuishouding zorgen zij zo mogelijk voor verbetering. Bij verbeteringsplannen van beheerders van natte landnatuur leveren zij alle medewerking die nodig is, waarbij initiatiefnemers van de verbeteringsplannen zorgen voor een sluitende begroting.

Proces van herstel

De waterschappen bepalen via een gebiedsgericht GGOR-proces (Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regiem) de benodigde maatregelen of aanpassingen van de natuurdoelen. Vervolgens worden met de provincie de resultaten overlegd en worden er verdere afspraken gemaakt over de uitvoering. Daarna voert het waterschap de voorgestelde werken uit. Bij dit proces biedt de provincie zo nodig bestuurlijke ondersteuning.

Voor de realisatie en instandhouding natte natuur (land en aquatisch) zijn gedragen besluiten over de inrichting van het watersysteem bepalend. De provincie en de waterschappen bereiden het proces voor en zorgen samen voor een goed procesontwerp en helderheid over de doelen. Voor PAS-projecten liggen doelen en in principe ook maatregelen vast.

Waterschappen zijn trekker van het Water op Maat proces. Zij zorgen ook voor goede natschaderegelingen. Dit is een belangrijk instrument voor de realisatie van doelen voor natte natuur. Provincie en waterschappen regelen onderling wie welke kosten betaalt. Het waterschap is het loket voor natschade.

Voor herstel en ontwikkeling van de natte landnatuur en de daarmee samenhangende grondverwerving wordt de 'Ladder van Keerweer' gevolgd. Dit geldt ook bij projecten waarbij door de beheerder alleen interne maatregelen in gebieden worden genomen. De ladder van Keerweer is er voor bedoeld om een evenwicht te vinden tussen doelrealisatie binnen het GNN en vernattingseffecten buiten het GNN. Vernatting buiten GNN en de laatste percelen binnen GNN is mogelijk, als de ladder van Keerweer wordt gebruikt.

Binnen de door het Rijk bepaalde kaders werkt de provincie in overleg met haar partners in het Natura 2000-proces de doelen en maatregelen uit in beheerplannen. De provincie contracteert bij de waterschappen en beheerders de uitvoering van PAS-maatregelen (Programmatische Aanpak Stikstof) in Natura 2000-gebieden waardoor uitvoering van de PAS-maatregelen binnen de wettelijke termijn, de eerste planperiode Natura 2000-beheerplannen, haalbaar is.

Voor de gebieden die niet onder Natura 2000 of de PAS vallen wordt gewerkt volgens de realisatiestrategie van de Beleidsuitwerking Natuur en Landschap. Herstel van natte landnatuur in projecten wordt door de trekker van het herstelproject gemonitord. De algemene trends worden door de provincie gemonitord in het beleidsmeetnet verdroging.

In totaal zijn 69 gebieden onderscheiden waarin een grote concentratie natte landnatuur voorkomt en hydrologische maatregelen nodig zijn om de gebieden te herstellen, zie [Bijlage 3 Natte landnatuur herstelgebieden](#). Voor deze gebieden is aanpassing van de waterhuishouding één van de maatregelen. Dit wordt vaak voorafgegaan door functieverandering, inrichting en interne maatregelen van de beheerder. Doel van de lijst is om duidelijkheid te geven over de totale provinciale ambitie voor anti-verdroging. De provincie maakt op basis van deze lijst afspraken met waterschappen en beheerders om het herstel uit te voeren.

Ook buiten deze herstelgebieden kan natte landnatuur worden hersteld. Het gaat om 6.400 ha. De provincie zal met de beheerders afspraken maken, als zij met goede initiatieven komen. Deze initiatieven kunnen zowel betrekking hebben op maatregelen binnen, als buiten het te herstellen gebied. Dit betekent dat de beheerders ook de verantwoordelijkheid dragen voor het doorlopen van het benodigde proces, eventueel onderzoek, de onderbouwing, de realisatie van de positieve effecten en de mitigatie van de negatieve effecten van de ingreep in de waterhuishouding.

Rolopvatting

De provincie is:

- normerend

Instrumenten

- bescherming
- contractering uitvoering
- beheerplannen Natura 2000
- PAS
- toekenning waterhuishoudkundige Functie natte landnatuur
- de Ladder van Keereweer

Hoofdstuk 4 Mooi Gelderland

4.4 Water en ondergrond

In de laatste decennia van de twintigste eeuw is het regionale watersysteem met veel technische ingrepen aangepast aan droge voeten voor onder meer wonen, werken, transport en landbouw. Door klimaatverandering zullen er meer extreme buien komen en ook perioden van droogte. Dit versterkt het besef dat de maakbaarheid van het watersysteem eindig is. Europa roept lidstaten op meer rekening te houden met de gevolgen van klimaatverandering (Europese Commissie (2012): A blueprint to safeguard Europe's water resources).

De bodem vervult belangrijke functies voor mens, plant en dier. Mensen verbouwen er voedsel op, halen er water uit (in Gelderland al het drinkwater), wonen, spelen en recreëren erop. Mensen maken ook steeds meer gebruik van de ondergrond, bijvoorbeeld voor ondergronds bouwen en de winning van duurzame energie. Bovengrondse en ondergrondse activiteiten hebben invloed op elkaar en zijn afhankelijk van elkaar. Bij de inrichting van de ruimte wil de provincie daarom niet alleen kijken naar het platte vlak, maar ook naar de ondergrond.

Ambitie en rol van de provincie

De provincie stuurt op een veerkrachtig en duurzaam water- en bodemsysteem. Dit bestaat uit bodem en ondergrond, grondwater en oppervlaktewater. Een veerkrachtig en duurzaam water- en bodemsysteem helpt mee aan een optimale en duurzame driedimensionale inrichting van Gelderland.

De provincie onderschrijft de ambitie van de Europese Kaderrichtlijn Water dat uiterlijk in 2027 het grond- en oppervlaktewater in Europa schoon en ecologisch gezond moet zijn en dat er voldoende water is voor duurzaam gebruik en voert deze uit.

Een systeem is veerkrachtig als het onder normale omstandigheden alle functies goed kan uitvoeren, (tijdelijke) over- en onderbelasting goed op kan vangen zonder dat maatschappelijke overlast of ecologische schade optreedt en hiervan snel kan herstellen zonder blijvende negatieve effecten. Een systeem is duurzaam als het ook in de toekomst kan blijven functioneren en in stand kan worden gehouden tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten. Om de veerkracht van het water- en bodemsysteem te vergroten is het belangrijk om meer ruimte te maken voor beken, te zorgen voor stedelijk waterbeheer en voor goed bodembeheer. Dat betekent bijvoorbeeld dat de bodem zodanig wordt beheerd en gebruikt dat de bodem meer water kan opnemen in perioden van regen en dus ook weer water kan afgeven in perioden van droogte. Zowel bewoonde gebieden, natuurgebieden als landbouwgronden zullen hieraan een bijdrage moeten leveren.

Daarnaast is het van belang om ervoor te zorgen dat het water- en bodemsysteem duurzaam is en ook in de toekomst kan blijven functioneren tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten.

De provincie streeft naar een duurzaam gebruik van de ondergrond. Zij zoekt naar een balans tussen het benutten van de kansen die de ondergrond biedt en het behouden van de waarde van de ondergrond voor toekomstige generaties. Doel is te komen tot een integrale, efficiënte en duurzame benutting zonder onomkeerbare gevolgen voor de ondergrond. Dit betekent dat de provincie moet afwegen wat op een bepaalde plek in de ondergrond of bovengronds wel of niet mag.

Aanpak

Bij het maken van ruimtelijke keuzes is het nodig om de (on)mogelijkheden van het water- en bodemsysteem vroegtijdig te betrekken bij de (gebiedsgerichte) planvorming. Bij de keuze tussen ruimtelijke en technische oplossingen kiest de provincie eerst voor de ruimtelijke oplossing en pas in tweede instantie voor de technische oplossing.

Bij nieuwe ontwikkelingen wil de provincie dat de functies zo goed mogelijk zijn afgestemd op de “natuurlijke alliantie” tussen water, bodem en groen. Dat stelt de maakbaarheid van het water- en bodemsysteem minder op de proef. In een gebiedsgerichte benadering kunnen functiecombinaties vroegtijdig in beeld komen en kunnen vergelijkbare problemen uit verschillende sectoren in één keer worden opgelost.

Bij ontwikkelingen die nu al zijn te voorzien kan de provincie dit doen door het ruimtebeslag dat dit vraagt driedimensionaal in kaart te brengen en te confronteren met andere gewenste functies. Op plaatsen waar het water- en bodemsysteem om een functieverandering vraagt kan dan gericht actie worden ondernomen.

De provincie ziet een aantal veranderingen aankomen door de klimaatverandering, zoals toenemende weersextremen. Op de klimaatkwetsbaarhedenkaart zijn de effecten van de klimaatverandering indicatief aangegeven.

Vanuit het landelijke Deltaprogramma zullen in 2015 beleidskeuzes worden gemaakt. Deze zullen in een later stadium, via een partiële herziening van de Omgevingsvisie, worden doorgevoerd als nieuw beleid.

In het kader van de KRW zijn in 2009 doelen voor het oppervlaktewater en maatregelen voor het grondwater vastgesteld door de provincie. Conform de Kaderrichtlijn Water vindt iedere zes jaar actualisatie plaats aan de hand van landelijke afspraken en de resultaten van de voorgaande periode. Een verdere verdieping en uitwerking is te vinden in de Verdieping 4.5.2 Kaderrichtlijn Water.

Het instrument Gewenst Grond- en Oppervlaktewater Regiem (GGOR) wordt in Gelderland niet op een eenduidige manier toegepast. Daarom voert de provincie met de waterbeheerders een evaluatie van dit instrument uit. Ook maakt de provincie op grond hiervan afspraken over hoe de GGOR ingezet kan worden om de slagvaardigheid van het instrument te vergroten.

Provincie en waterschappen hebben afspraken gemaakt over de wijze waarop aanpassingen in regionale watersystemen worden bepaald. Daarbij is afgesproken dat de waterschappen in hun beheerplannen opnemen om bij projectplannen en peilbesluiten gebruik te maken van de GGOR-systematiek (proces en methodiek).

Bovendien is voor GGOR een nieuwe naam gekozen: Water op Maat.

Daarbij kunnen we onderscheiden:

- de Water op Maat methodiek: gebruik van bijvoorbeeld Waternood, analyse van functies, plek, eisen en technische onderbouwing, om gewenste en optimale peilen te bepalen

- **het Water op Maat proces: rekening houden met verschillende belangen, betrekken van partijen, werken met scenario's**
- **de Water op Maat producten: GGOR besluit, projectbesluit, peilbesluit, toetsingskader voor vergunningen en handhaving**

In deze Omgevingsvisie legt de provincie de eerste lijnen neer voor een duurzaam gebruik van bodem en ondergrond. De provincie werkt het beleid voor de ondergrond verder uit volgens een agenda voor 2013 en 2014, via dialoog, onderzoek en pilots. Als dit vraagt om bijstelling van het beleid voor de ondergrond, volgt actualisering van de kaders.

Rolopvatting

De provincie is:

- normerend
- inspirerend
- verbindend

Voor een verdere toelichting over dit onderwerp zie [4.5 Verdieping water en ondergrond](#)

Hoofdstuk 4 Mooi Gelderland

4.4 Water en ondergrond

4.4.5 Grondwaterbeheer

4.4.5.1. Strategisch grondwaterbeheer

Grondwater is onderdeel van het duurzaam en veerkrachtig bodem- en watersysteem. De ambitie van de provincie is om dit systeem blijvend in stand te houden. Het gebruik van de ondergrond neemt toe. De provincie neemt voor alle onttrekkingen strategische kaders op, zodat afwegingen over grondwateronttrekkingen gericht zijn op het instandhouden van dit veerkrachtige systeem. De provincie zet in op duurzame energie winning, onder andere uit de ondergrond. Dit maakt dat ook specifieke kaders voor [Bodemenergiesystemen](#) zijn opgesteld.

Ambitie en rol van de provincie

De provincie wil dat grondwater effectief en efficiënt wordt ingezet. Hierbij moet schade aan andere belangen zo veel mogelijk voorkomen worden.

Aanpak

De provincie heeft kaders opgesteld voor het strategisch grondwaterbeheer. Deze kaders zijn voor alle [Grondwateronttrekkingen algemeen](#). Daarnaast zijn er specifieke aanvullingen voor onttrekkingen voor drinkwaterwinning, industriële winningen en bodemenergiesystemen. De kaders hebben onder andere betrekking op:

- [efficiënt en effectief gebruik](#) van grondwater;
- het voorkomen van schade aan andere belangen;
- waterhuishoudkundige functies zijn leidend, ook rekening houden met het Gewenste Grond- en Oppervlaktewater Regiem (GGOR); **De werkwijze om het grond- en oppervlaktewaterregiem te bepalen heet Water op Maat**. Zie ook [Bijlagen omgevingsvisie, bijlage 1, Begrippenlijst](#)
- inzet van [Grondwater voor hoogwaardig gebruik](#);

- aanvullend beleid in Optimaliseringsgebieden;
- geen Bodemenergiesystemen binnen de 25-jaarverblijftijd van drinkwaterwinningen;
- geen Doorlevering van grondwater.

Via de Grondwaterheffing heft de provincie belasting over het onttrokken grondwater.

Rolopvatting

De provincie is:

- normerend

Instrumenten

- kaderstelling

1.2.3 Wijzigingen in Visie Grondwateronttrekking voor menselijke consumptie

Hoofdstuk 4: Mooi Gelderland

4.4 Water en Ondergrond

4.4.4 Drinkwater

4.4.4.8 Bescherming overige winningen

Voor industriële winningen voor menselijke consumptie en voor eigen drinkwaterwinningen gelden dezelfde doelstellingen als voor winningen voor de openbare drinkwatervoorziening, op grond van de KRW (artikel 7). Dat betekent dat ook voor deze waterwinningen maatregelen nodig kunnen zijn. Als ondergrens voor eventuele maatregelen hanteert de KRW-winningen die meer dan 10 m3 per dag leveren, of die meer dan vijftig personen bedienen.

De provincie gaat de bescherming van overige winningen die voldoen aan de definitie water voor menselijke consumptie niet reguleren via de Omgevingsverordening. De winningen zijn daarvoor te verschillend van aard en omvang en ze dienen ook geen openbaar belang.

Voor reeds bestaande onttrekkingen voor menselijke consumptie (industrie en recreatiebedrijven) willen de provincie en waterschappen overweegt om in samenwerking met het bedrijfsleven voor deze winningen een feitendossier aan te leggen waarin kwaliteitsaspecten en eventuele op maat toegesneden maatregelen worden opgenomen

Bij nieuwe vergunningaanvragen, zowel bij de provincie als bij het waterschap, moet door de aanvrager een feitendossier worden aangeleverd.

Hoofdstuk 4: Mooi Gelderland

4.4 Water en Ondergrond

4.4.5 Grondwaterbeheer

4.4.5.1 Strategisch grondwaterbeheer

Grondwater is onderdeel van het duurzaam en veerkrachtig bodem- en watersysteem. De ambitie van de provincie is om dit systeem blijvend in stand te houden. Het gebruik van de ondergrond neemt toe. De provincie neemt voor alle onttrekkingen strategische kaders op, zodat afwegingen over grondwateronttrekkingen gericht zijn op het instandhouden van dit veerkrachtige systeem. De provincie zet in op duurzame energie winning, onder andere uit de ondergrond. Dit maakt dat ook specifieke kaders voor Bodemenergiesystemen zijn opgesteld.

Ambitie en rol van de provincie

De provincie wil dat grondwater effectief en efficiënt wordt ingezet. Hierbij moet schade aan andere belangen zo veel mogelijk voorkomen worden.

Aanpak

De provincie heeft kaders opgesteld voor het strategisch grondwaterbeheer. Deze kaders zijn voor alle Grondwateronttrekkingen algemeen. Daarnaast zijn er specifieke aanvullingen voor onttrekkingen voor drinkwaterwinning, industriële winningen en bodemenergiesystemen. De kaders hebben onder andere betrekking op:

- Efficiënt en effectief gebruik van grondwater;
- het voorkomen van schade aan andere belangen;
- waterhuishoudkundige functies zijn leidend, ook rekening houden met het **GG**ewenste **GG**rond- en **GG**roepvlaktewater **GG**regiem (GGOR);
- inzet van Grondwater voor hoogwaardig gebruik;
- aanvullend beleid in Optimaliseringsgebieden;
- geen Bodemenergiesystemen binnen de 25-jaarverblijftijd van drinkwaterwinningen;
- geen Doorlevering van grondwater;
- **onttrekkingen door industrie en recreatiebedrijven voor menselijke consumptie**.

Via de Grondwaterheffing heft de provincie belasting over het onttrokken grondwater.

Hoofdstuk 4: Mooi Gelderland

4.4 Water en Ondergrond

4.4.5 Grondwaterbeheer

4.4.5.2 Operationeel beleid voor grondwateronttrekkingen

Een onttrekking of retournering beïnvloedt de grondwaterstand of de stijghoogte in een dieper watervoerend pakket. De afweging bij vergunningverlening is of deze verlaging (of bij retournering verhoging) acceptabel is. De Beoordeling vergunningverlening Waterwet is per geval en per locatie verschillend.

Ambitie en rol van de provincie

De provincie wil dat de vergunningen voor grondwateronttrekking waarvoor zij zelf bevoegd gezag is, op een eenduidige en transparante manier afgewogen worden. Door het stellen van operationele kaders wordt dit gerealiseerd.

Aanpak

De provincie heeft kaders opgesteld voor het operationeel grondwaterbeheer. Deze kaders zijn geldend voor die categorieën onttrekking waarvoor de provincie bevoegd gezag is: onttrekkingen voor de Openbare drinkwatervoorziening, industriële winningen van meer dan 150.000 m³ per jaar en bodemenergiesystemen. De kaders hebben onder andere betrekking op:

- Cumulatieve effecten;
- Efficiënt en effectief gebruik van grondwater;
- Effecten op Natuurwaarden, Bebouwing en infrastructuur, Oppervlaktewater, Archeologie, Bodem- en grondwaterkwaliteit, Landbouw en Overige onttrekkingen;
- Specifieke aandachtspunten voor Bodemenergiesystemen;
- Toezicht en handhaving;
- Stopzetten onttrekking;
- Risico's voor de grondwaterkwaliteit rondom onttrekkingen voor de menselijke consumptie (industrie en recreatiebedrijven).

1.2.4 Wijzigingen in Visie Windenergie

Hoofdstuk 3 Dynamisch Gelderland

3.2 Energietransitie

3.2.2 Windenergie

~~Om de afspraken met het Rijk over 6.000 megawatt windenergie op land in 2020 (zie 3.2 Energietransitie) uit te voeren, heeft de provincie Gelderland afgesproken dat 230,5 megawatt aan windenergie wordt opgesteld. De taak van de provincie is het aanwijzen van voldoende ruimte voor deze hoeveelheid windenergie. Daarnaast is voor de periode na 2020 meer windenergie nodig om de doelstelling van energieneutraliteit te realiseren. De daadwerkelijke realisatie van windturbineparken is geen taak van de provincie. Draagvlak en participatie zijn mede sleutels voor realisatie (zie Windenergie in totaal perspectief van hernieuwbare energie Windenergie in totaal perspectief van hernieuwbare energie).~~

Om de afspraken met het Rijk over 6.000 megawatt windenergie op land in 2020 (zie 3.7 Verdieping energietransitie) uit te voeren, heeft de provincie Gelderland afgesproken dat 230,5 megawatt aan windenergie wordt opgesteld. De taak van de provincie is het aanwijzen van voldoende ruimte voor deze hoeveelheid windenergie (zie Windenergie locaties en nieuwe locatie windenergie). Daarnaast is voor de periode na 2020 meer windenergie nodig om de doelstelling van energieneutraliteit te realiseren. De daadwerkelijke realisatie van windturbineparken is geen taak van de provincie. Draagvlak en participatie zijn mede sleutels voor realisatie (zie Windenergie in totaal perspectief van hernieuwbare energie).

Hoofdstuk 3 Dynamisch Gelderland

3.2 Energietransitie

3.2.2 Windenergie

3.2.2.1 Vormgeving van windenergie in Gelderland

~~Het provinciale beleid voor windenergie is geformuleerd voor turbines met een horizontale as en twee of drie bladen~~

~~die niet op gebouwen staan. Het beleid heeft betrekking op turbines van alle maten, tenzij anders aangegeven.~~

~~Windturbines kunnen gerealiseerd worden mits hun ontwerp als integrale ontwerpogave wordt uitgewerkt, rekening houdend met de kenmerken van de plek. De ingreep moet kwaliteit toevoegen en de beleefbaarheid van het landschap vergroten. De kracht van een ruimtelijk ontwerp is dat de economische waarde van het initiatief en de maatschappelijke meerwaarde van een aantrekkelijk en beleefbaar Gelders landschap samen komen. Door met windturbines tegelijk te bouwen aan een betekenisvol landschap ontstaat meerwaarde. Dat komt ten goede aan het gebied waar de turbines zich visueel manifesteren en kan een breder draagvlak opleveren voor het initiatief.~~

Het provinciale beleid voor windenergie is geformuleerd voor turbines die niet op gebouwen staan met een horizontale as en twee of drie bladen. Het beleid heeft betrekking op turbines van alle maten, tenzij anders aangegeven.

Windturbines kunnen gerealiseerd worden mits hun ontwerp als integrale ontwerpogave wordt uitgewerkt, rekening houdend met de kenmerken van de plek. Dit betekent dat de ingreep kwaliteit moet toevoegen en de beleefbaarheid van het landschap moet vergroten. De kracht van een ruimtelijk ontwerp is dat de economische waarde van het initiatief en de maatschappelijke meerwaarde van een aantrekkelijk en beleefbaar Gelders landschap samen komen. Door met windturbines tegelijk te bouwen aan een betekenisvol landschap ontstaat meerwaarde. Dat komt ten goede aan het gebied waar de turbines zich visueel manifesteren en kan een breder draagvlak opleveren voor het initiatief.

Het combineren van windturbines met andere, intensieve functies in een gebied heeft de voorkeur van de provincie. Het kan de beleving van een gebied ondersteunen. Verschillende strategieën kunnen worden toegepast. Mogelijke combinaties zijn:

- combinatie met infrastructuur (wegen en railverbindingen);
- combinatie met regionale bedrijventerreinen;
- combinatie met intensiveringsgebieden glastuinbouw;
- combinatie met agrarische productielandschappen.

Ter voorkoming van visuele interferentie moeten windlocaties nabij bestaande windparken of windparken waarvoor de plannen al vastgesteld zijn, voldoen aan de volgende voorwaarden:

- de verschillende locaties worden in samenhang met elkaar ontworpen zodat een begrijpelijk en rustig ruimtelijk geheel wordt gecreëerd,
- visualisaties van de samenhang tussen de verschillende locaties moeten aantonen dat er geen sprake is van interferentie.

Rolopvatting

De provincie is:

- normerend
- ondernemend
- inspirerend
- verbindend

Instrumenten (zie Verdieping, Inzet instrumentarium windenergie)

- procesbegeleiding
- verordening
- zienswijze
- inpassingsplan

Hoofdstuk 3 Dynamisch Gelderland

3.2 Energietransitie

3.2.2 Windenergie

3.2.2.2 Windenergie: bestaand ~~en vergund~~ en in aanbouw

~~Dit zijn locaties waar al windturbines staan of vergund zijn. Deze locaties zijn aangegeven op de themakaart voor Energie.~~

Dit zijn locaties waar al windturbines staan of in aanbouw zijn. Deze locaties zijn aangegeven op de themakaart voor Windenergie.

Hoofdstuk 3 Dynamisch Gelderland

3.2 Energietransitie

3.2.2 Windenergie

Tekst wordt INGETROKKEN: 3.2.2.3 Windenergie in onderzoek, daardoor verschuift de nummering van de paragrafen

~~3.2.2.3 Windenergie in onderzoek~~

~~Naast bestaande en vergunde locaties zijn er locaties die in onderzoek zijn waar de provincie een afspraak met partners heeft over de opwekking van windenergie. Deze locaties zijn ook aangegeven op de themakaart voor Energie. De locaties moeten als globale aanduiding worden gezien omdat de exacte locatie nog niet exact bekend is.~~

Hoofdstuk 3 Dynamisch Gelderland

3.2 Energietransitie

3.2.2 Windenergie

~~3.2.2.4 Windenergie locaties~~

~~Dit zijn locaties waar de provincie een ruimtelijke reservering maakt voor windenergie. Deze locaties kunnen worden beschouwd als aangewezen gronden waarvoor draagvlak is bij de betrokken gemeenteraden (uitgezonderd Zevenaar). Samen met de gerealiseerde en vergunde turbines en de locaties in onderzoek (zie 3.2.2.2 Windenergie: bestaand en in aanbouw3.2.2.2 Windenergie: bestaand en in aanbouw en), wordt hiermee een ruimtelijke reservering gedaan waarmee de met het Rijk afgesproken doelstelling van minimaal 230,5 MW kan worden gerealiseerd. (zie Verdieping Windenergie locaties en nieuwe locatie windenergieWindenergie locaties en nieuwe locatie windenergie).~~

3.2.2.3 Windenergie locaties

Dit zijn locaties die de provincie ruimtelijk reserveert voor windenergie. Deze locaties kunnen worden beschouwd als aangewezen gronden waarvoor draagvlak is bij de betrokken gemeenteraden (uitgezonderd Zevenaar). Samen met de bestaande locaties en de locaties in aanbouw(zie 3.2.2.2 Windenergie: bestaand en in aanbouw (link)), is hiermee

voldoende ruimte gereserveerd om de met het Rijk afgesproken doelstelling van minimaal 230,5 MW te realiseren.

De locaties zijn globaal aangeduid op de kaart Windenergie vanuit een weloverwogen zoekproces. Bij de nadere invulling van projecten is een afwijking van de aangeduide locaties mogelijk als tenminste een deel van de aangeduide locatie wordt benut en de extra benodigde ruimte ligt in een gebied waar windenergie conform provinciaal beleid mogelijk is (zie 3.2.2.5 (link)).

Ter vervanging van de locatie Wageningen, waarvan in 2015 is gebleken dat hij niet realiseerbaar is, is een nieuwe locatie Zutphen/Lochem opgenomen. De gemeenten Zutphen en Lochem zijn positief over deze locatie. Deze locatie wordt opgenomen in de omgevingsvisie met het voorbehoud dat de locatie pas definitief wordt als de gemeenteraden een positief besluit hebben genomen over het haalbaarheids- en draagvlakonderzoek dat daarover in 2016 zal plaatsvinden. Voor een toelichting op de milieueffecten wordt verwezen naar Bijlage 39 Aanvulling PlanMER t.b.v. actualisatieplan Omgevingsvisie (link).

Hoofdstuk 3 Dynamisch Gelderland

3.2 Energietransitie

3.2.2 Windenergie

~~3.2.2.5 Windenergie kansrijke locaties voor extra ontwikkeling:~~

~~Voor een nadere toelichting op de locaties en de milieueffecten wordt verwezen naar hoofdstuk 4 van bijlage 39 Aanvulling PlanMER Windvisie Gelderland en naar bijlage 40 PlanMER Windvisie Gelderland/bijlage 40 PlanMER Windvisie Gelderland.~~

3.2.2.4 Windenergie kansrijke locaties voor extra ontwikkeling

Voor een nadere toelichting op de milieueffecten wordt verwezen naar Bijlage 40 PlanMER Windvisie Gelderland (link) en het daarin opgenomen MER.

Hoofdstuk 3 Dynamisch Gelderland

3.2 Energietransitie

3.2.2 Windenergie

3.2.2.6 Windenergie mogelijk

In deze gebieden ziet de provincie op voorhand geen belemmeringen voor de ontwikkeling van windenergie. In overleg met regio's en gemeenten kunnen in deze gebieden windenergielocaties worden vastgesteld die kunnen worden toegevoegd aan de locaties met afspraken over wind. Zie 3.2.2.3 Windenergie locaties.

Kleine Windturbines

In gebieden waar geen windturbines gerealiseerd kunnen worden vanwege wettelijke beperkingen of provinciaal beleid (zie 3.2.2.6 Windenergie uitgesloten) kunnen geen kleine windturbines gerealiseerd worden.

In gebieden waar windenergie mogelijk is kunnen kleine windturbines aansluiten bij bedrijvigheid in de agrarische sector. Het is aan de gemeente om te besluiten of dit past in het vigerende ruimtelijke beleid.

Kleine windturbines kunnen een relatief beperkte bijdrage leveren aan de doelstelling windenergie van 230,5 MW. Door het relatief kleine opgewekte elektrisch vermogen (minder dan 5 MW) behoren de kleine windturbines volgens de Elektriciteitswet tot de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Voor een nadere toelichting op dit beleid wordt verwezen naar paragraaf 2.4 van bijlage 40 PlanMER Windvisie Gelderland/bijlage 40 PlanMER Windvisie Gelderland.

3.2.2.5 Windenergie mogelijk

In deze gebieden ziet de provincie op voorhand geen belemmeringen voor de ontwikkeling van windenergie. In overleg met gemeenten kunnen in deze gebieden windenergielocaties worden vastgesteld die kunnen worden toegevoegd aan de Omgevingsvisie. Zie 3.2.2.3 Windenergie locaties (link).

Hoofdstuk 3 Dynamisch Gelderland

3.2 Energietransitie

3.2.2 Windenergie

3.2.2.7 Windenergie uitgesloten

3.2.2.6 Windenergie uitgesloten

Hoofdstuk 3 Dynamisch Gelderland

3.2 Energietransitie

3.2.2 Windenergie

3.2.2.7.1 Windenergie uitgesloten vanwege provinciale doelen

De provincie staat de plaatsing van windturbines in deze gebieden niet toe en zal niet meewerken aan ruimtelijke planvorming hiervoor. Dit geldt voor delen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en voor de weidevogel- en ganzenfoerageergebieden. Voor deze vogelsoorten geldt dat het behoud van open gebied essentieel is.

Locaties in de nabijheid van deze gebieden moeten beoordeeld worden op het effect van de turbines op het functioneren van de gebieden. Dit is mede afhankelijk van de soort turbine, ligging van het gebied en de vogelsoorten die zich in het gebied bewegen.

3.2.2.6.1 Windenergie uitgesloten vanwege provinciale doelen

De provincie staat de plaatsing van windturbines in deze gebieden niet toe en zal niet meewerken aan ruimtelijke planvorming hiervoor. Dit geldt voor delen van de Nieuwe Hollandse Waterlinie en voor de weidevogel- en rustgebieden voor winterganzen. Voor deze vogelsoorten geldt dat het behoud van open gebied essentieel is.

Hoofdstuk 3 Dynamisch Gelderland

3.2 Energietransitie

3.2.2 Windenergie

3.2.2.7.2 Windenergie uitgesloten vanwege wettelijke beperkingen

3.2.2.6.2 Windenergie uitgesloten vanwege wettelijke beperkingen

Hoofdstuk 3 Dynamisch Gelderland

3.2 Energietransitie

3.2.2 Windenergie

3.2.2.9 Windenergie aandachtsgebied

De zones die bij deze objecten als aandachtsgebied zijn aangegeven zijn indicatief voor windturbines van circa 100 meter hoogte. De zones zijn afhankelijk van de hoogte en het type windturbine dat gehanteerd wordt. Dit zal variëren per project. In de Verdieping Aandachtsgebieden voor windenergie leest u meer over hoe deze aandachtszones variëren met de hoogte en het type turbine.

3.2.2.8 Windenergie aandachtsgebied

De zones die bij deze objecten als aandachtsgebied zijn aangegeven zijn indicatief voor windturbines van circa 100 meter hoogte. De zones zijn afhankelijk van de hoogte en het type windturbine dat gehanteerd wordt. Dit zal variëren per project. In de Verdieping 3.7.9 Aandachtsgebieden voor windenergie (link) leest u meer over hoe deze aandachtszones variëren afhankelijk van de hoogte en het type turbine.

Hoofdstuk 3 Dynamisch Gelderland

3.2 Energietransitie

3.2.2 Windenergie

3.2.2.11 Windenergie mini-windturbines

Mini-windturbines kunnen goed ingepast worden in een gebouwde omgeving. Diverse voorbeelden zijn in de architectuur te vinden. Door de windturbines ook in een gebouwde omgeving te plaatsen, kan het draagvlak en bewustwording van de noodzaak van verduurzaming vergroot worden bij een groter publiek. Besluitvorming hierover ligt bij gemeenten.

Anders dan kleine en middelgrote windturbines worden mini-windturbines door de provincie niet uitgesloten in

bebouwde kommen. In andere uitgesloten gebieden worden mini-windturbines in principe niet toegestaan, tenzij aangetoond kan worden dat betreffende uitsluitingscriteria voor deze turbines niet van belang zijn.

3.2.2.10 Windenergie kleine- en mini-windturbines

In gebieden waar geen windturbines gerealiseerd kunnen worden vanwege wettelijke beperkingen of provinciaal beleid (zie 3.2.2.6 Windenergie uitgesloten (link)) kunnen ook geen kleine windturbines (<25 meter) gerealiseerd worden. In gebieden waar windenergie mogelijk is is (zie (link) 3.2.2.5 Windenergie kansrijke locaties voor extra ontwikkeling) kunnen kleine windturbines aansluiten bij bedrijvigheid in de agrarische sector. Het is aan de gemeente om te besluiten of dit past in het ruimtelijke beleid. Kleine windturbines leveren een relatief beperkte bijdrage aan de doelstelling van 230,5 MW. Door het relatief kleine opgewekte elektrisch vermogen (minder dan 5 MW) behoren de kleine windturbines volgens de Elektriciteitswet tot de verantwoordelijkheid van de gemeente.

Mini-windturbines zijn windturbines die op daken geplaatst kunnen worden. Deze kunnen goed ingepast worden in een gebouwde omgeving. Diverse voorbeelden zijn in de architectuur te vinden. Door de windturbines ook in een gebouwde omgeving te plaatsen, kan het draagvlak en bewustwording van de noodzaak van verduurzaming vergroot worden bij een groter publiek. Besluitvorming hierover ligt bij gemeenten.

Anders dan kleine windturbines worden mini-windturbines door de provincie niet uitgesloten in bebouwde kommen. In andere uitgesloten gebieden worden mini-windturbines in principe niet toegestaan, tenzij aangetoond kan worden dat betreffende uitsluitingscriteria voor deze turbines niet van belang zijn.

Nieuwe paragraaf Windenergie onder voorwaarden mogelijk

Invoegen boven 3.2.2.8 Windenergie niet kansrijk

Nieuwe tekst:

Voor de plaatsing van windturbines is een uitzondering gemaakt voor delen van het GNN waar de effecten op de kernkwaliteiten op voorhand als beperkt worden ingeschat.

Oprichting van windturbines is hier mogelijk als voldaan wordt aan de randvoorwaarden van het Rijk, als de gemeenteraad akkoord is en als met de realisatie van de windturbines een versterking van kernkwaliteit wordt bewerkstelligd.

Wanneer initiatieven voldoen aan de randvoorwaarden van het Rijk vraagt de provincie hier aanvullend om een versterking van de kernkwaliteiten.

Het zoekgebied voor windturbines in het GNN bestaat uit zones langs rijks- en provinciale wegen. Weidevogelgebieden en rustgebieden voor winterganzen zijn op voorhand uitgesloten

Wel zijn grotere bosgebieden op de Veluwe aan het zoekgebied toegevoegd.

1.2.5 Wijzigingen in Visie Zonne-energie

hoofdstuk 3 Dynamisch Gelderland

3.2.3 ~~Kaders voor grootschalige z~~Zonne-energie ~~en biovergisting~~

Het aantal zonnepanelen op daken (van particulieren) heeft de laatste jaren een snelle groei doorgemaakt. Ze zijn algemeen aanvaard als een goed 'meervoudig ruimtegebruik' waarbij vanwege de consumptie achter de meter, de aanschaf financieel aantrekkelijk is.

De provincie Gelderland heeft zonnepanelen op daken gestimuleerd met het beschikbaar stellen van ZonAtlas (zie [link](#)) begripsbepalingen). Plaatsing van zonnepanelen binnen bestaand bebouwd gebied is een gemeentelijke aangelegenheid. Zonnepanelen op daken zijn meestal vergunningvrij en daarmee welstandvrij. Voor de verdere groei van zon op daken is geen aanvullend provinciaal beleid nodig.

Echter, om de doelstellingen van energietransitie te halen, zijn naast zonnepanelen op daken ook veldopstellingen van zon noodzakelijk. Met het goedkoper worden van zonnepanelen en verruimde mogelijkheden in wet- en regelgeving zijn grote grondgebonden zonneparken (>2 ha) financieel haalbaar. De ruimte om deze te realiseren ligt hoofdzakelijk in het buitengebied. Veldopstellingen zien we als een functie die, mits op een goede manier ruimtelijk ingepast, ook in het buitengebied kunnen worden ingepast.

Kleine zonneparken en lijnopstellingen

Kleine zonneparken (zie [link](#)) begripsbepalingen) en lijnopstellingen (zie [link](#)) begripsbepalingen) zijn overal mogelijk, mits ze gecombineerd worden met andere functies en/of restruimtes invullen. Zo kunnen maatwerktoepassingen gevonden worden voor dubbel ruimte gebruik. Kleine zonneparken zijn echter ook duurder in de aanleg vanwege netaansluitkosten en kosten voor beveiliging. Zij leveren ook een geringere bijdrage in de provinciale energiedoelstelling.

Grote zonneparken als tijdelijke functie

In Gelderland zijn op dit moment relatief veel terreinen met bestemming woningbouwlocatie, bedrijventerrein of glastuinbouwgebied waar (tijdelijk) onvoldoende vraag naar is. Als de locaties voor langere tijd niet gebruikt worden zijn ze geschikt voor het tijdelijk aanleggen van grote zonneparken. Dilemma hierbij is dat de businesscase van het zonnepark onder druk komt te staan als de duur van stroomopwekking afneemt. Ruimtelijk is hier geen bezwaar tegen tijdelijke inrichting als zonnepark. Een andere optie is het zonnepark definitief op deze locatie aan te leggen en de bestemming van het terrein hier op aan te passen.

3.2.3.1 ~~Zonne-energie~~Vormgeving van grote zonneparken

~~Aanpak~~

~~De provincie onderzoekt met haar partners de mogelijkheden voor opstellingen voor zonne energie, onder meer:~~

- ~~• op niet-uitgeefbare bedrijventerreinen;~~
- ~~• op woningbouwlocaties;~~
- ~~• langs infrastructuur;~~
- ~~• bij oude stortplaatsen;~~

- op vrijkomende agrarische bestemmingen.

Bij grote opstellingen is de ruimtelijke en landschappelijke impact groter. Met de regionale routekaart zoekt de provincie met de partners naar een optimale inpassing.

Rolopvatting

De provincie is:

- inspirerend
- verbindend

Instrumenten

- ondersteuning (kennis)ontwikkeling en kennisdeling

In Nederland is het draagvlak voor zonnepanelen groot, maar er zijn nog weinig grote zonneparken (zie [link](#) begripsbepalingen) gerealiseerd. De ervaring leert dat voor het behouden van draagvlak een goed ontwerp en betrokkenheid van omwonenden van groot belang is. Bij het ontwerp dient rekening gehouden te worden met de specifieke kenmerken van de plek en de omgeving. Zo kan aandacht worden besteed aan de hoogte van het park, zichtlijnen vanuit de omgeving, eventuele afscherming door beplanting en invloed van weerkaatsing van zonlicht. Door de relatief geringe hoogte van de zonnepanelen is landschappelijke inpassing vaak goed mogelijk. Bij de aanleg van grote zonneparken dient aandacht te worden besteed aan de ruimtelijke kwaliteit en het landschappelijk ontwerp.

De betrokkenheid van omwonenden kan worden vergroot door het ruimtelijk ontwerp van het park te visualiseren en rekening te houden met hun wensen. Maar ook door financiële participatie van omwonenden mogelijk te maken en door te kijken of bij de aanleg ook andere wensen van omwonenden gerealiseerd kunnen worden, zoals het mogelijk maken van recreatief (mede) gebruik van het zonnepark.

Het combineren van grote zonneparken met andere functies in een gebied heeft de voorkeur. Hierbij valt te denken aan een combinatie met luchthaven (zonnepanelen onder aanvliegroute vliegtuigen), defensie terreinen, stortplaatsen, wegen (eventueel op geluidsschermen), grondwaterbeschermingsgebieden en als drijvende panelen op plassen en waterbergingsgebieden.

De beoordeling of grote zonneparken ruimtelijk passend zijn laat de provincie aan de betreffende gemeente.

Rolopvatting

De provincie is:

- inspirerend
- verbindend

Instrumenten

- procesbegeleiding

3.2.3.2 Grote zonneparken mogelijk

Dit zijn gebieden waar de gebiedskwaliteiten geen obstakel vormen voor de ontwikkeling van grote zonneparken. De gemeente heeft de uiteindelijke bevoegdheid om hier een groot zonnepark toe te staan. Deze gebieden zijn aangegeven op de themakaart voor Zonne-energie.

Rolopvatting

De provincie is:

- inspirerend
- verbindend

Instrumenten

- procesbegeleiding

3.2.3.3 Grote zonneparken niet mogelijk

In deze gebieden zijn grote zonneparken uitgesloten, omdat ze niet te combineren zijn met de kernkwaliteiten van de ruimtelijke functie van het gebied (zie Verdieping 3.7.16). Deze gebieden zijn aangegeven op de themakaart voor Zonne-energie.

Rolopvatting

De provincie is:

- verbindend

Instrumenten

- procesbegeleiding

3.2.3.4 Grote zonneparken onder voorwaarden mogelijk

Naast gebieden waar grote zonneparken duidelijk geen of wel een obstakel vormen, zijn er ook gebieden waar grote zonneparken wel mogelijk zijn, maar aan een aantal voorwaarden moeten voldoen. In de meeste gevallen heeft dit te maken met de mogelijkheid om grote zonneparken te combineren met de ruimtelijke functie van het gebied. Zo kan het

zijn dat er alleen tijdelijk grote zonneparken kunnen worden ontwikkeld of dat er specifieke eisen worden gesteld aan het ontwerp van het zonnepark (zie Verdieping (link) 3.7.17). Deze gebieden zijn aangegeven op de themakaart voor Zonne-energie.

Rolopvatting

De provincie is:

- inspirerend
- verbindend

Instrumenten

- procesbegeleiding

3.2.3.24 Biovergisting

Aanpak

De provincie bepaalt met haar partners de optimale locatiekeuze voor biovergisters en mestbe- en verwerkingsinstallaties.

Biovergistingsinstallaties en mestbe- en verwerkingsinstallaties zijn toegestaan op bestaande agrarische bouwpercelen van een agrarisch bedrijf, bestaande bouwpercelen van een agrarisch hulp- of nevenbedrijf of vrijkomende agrarische locaties in overige agrarische gebieden, indien:

- installaties in hoofdzaak gebruik maken van biomassastromen uit de directe omgeving,
- de installatie landschappelijk en infrastructureel kan worden ingepast in het bestaande landschap.

Voor biomassavergistingsinstallaties en mestbe- en verwerkingsinstallaties die hier niet aan voldoen geldt de volgende aflopende voorkeursvolgorde:

1. op of grenzend aan een bedrijventerrein, glastuinbouwgebied of locaties bij soortgelijke bedrijven, zoals rioolwaterzuiveringsinstallaties of mestverwerkers die op een solitaire bedrijfslocatie zijn gevestigd,
2. op bestaande agrarische bouwpercelen van een agrarisch bedrijf, bestaande bouwpercelen van een agrarisch hulp- of nevenbedrijf of vrijkomende agrarische locaties in overig agrarisch gebied.

Naarmate men bij de locatiekeuze verder naar onderen op deze lijst terecht komt, zal nauwkeurig moeten worden aangetoond dat er een duidelijke relatie is met de agrarische functies in het gebied. Aangezien de toepassing van de voorkeursvolgorde afhankelijk is van de specifieke situatie, adviseert de provincie de initiatiefnemers en gemeenten haar in een vroegtijdig stadium te betrekken.

Voor alle biomassavergistingsinstallaties en mestbe- en verwerkingsinstallaties geldt de voorwaarde van een verkeerstechnisch goede ontsluiting en een goede landschappelijke inpassing.

Rolopvatting

- normeren
- stimuleren

Instrumenten

- verordening
- procesbegeleiding
- ondersteuning, (kennis)ontwikkeling en kennisdeling

1.2.6 Wijzigingen in Visie Gelders Energie Akkoord

Visie

Hoofdstuk 3 Dynamisch Gelderland

3.2 Energietransitie

De provincie en haar partners streven naar een betrouwbare, betaalbare en hernieuwbare energievoorziening en naar energieneutraliteit in 2050. De gewenste omslag is:

- van gebruik van fossiele energie naar gebruik van hernieuwbare energie;
- met een zuinig gebruik van energie en grondstoffen; de kringloop sluiten;
- vastleggen van gebieden voor winturbines.

Dit doen ze vanuit de verantwoordelijkheid voor de leefomgeving, om minder afhankelijk te worden en om gebruik te maken van de economische mogelijkheden die dit biedt. Energietransitie biedt kansen voor nieuwe bedrijvigheid en innovatie.

Ambitie ~~en rol van de provincie~~

~~Op weg naar energieneutraliteit in 2050 wil de provincie als tussendoelstelling jaarlijks minimaal 2% energie besparen en in 2020 minimaal 14% hernieuwbare energie opwekken, waarvan 50% decentraal. Minimaal 14% betekent minimaal 20 tot 24 Peta joule opwekken. Decentraal betekent lokaal opwekken en verbruiken. De provincie zal de nieuwe productie van fossiele energie in Gelderland niet actief faciliteren.~~

~~Een hernieuwbare energievoorziening vraagt om veel ruimte die de provincie met deze Omgevingsvisie wil bieden. Waar fossiele energie ver van huis uit de bodem wordt gehaald en minder zichtbaar is, wordt de meeste hernieuwbare energie ter plekke bovengronds opgewekt en moet een plaats krijgen in het landschap. De transitie naar een energieneutraal Gelderland zal dan ook steeds zichtbaarder worden in het landschap.~~

We staan voor een enorme uitdaging, een energieneutraal Gelderland in 2050. Dat betekent dat er evenveel energie wordt opgewekt als wordt verbruikt. Forse inspanningen op het gebied van energiebesparing en hernieuwbare energieopwekking zijn noodzakelijk om deze ambitie te bereiken en om minder afhankelijk te zijn van kolen, olie en gas. Alleen samen is het mogelijk om van deze noodzakelijke transitie een succes te maken. Gelderland is daarom

trots op het proces van het Gelders Energie Akkoord (GEA). Het is mooi dat zoveel partijen samen de schouders onder de Gelderse Energietransitie willen zetten en dit heeft geleid tot een gezamenlijk uitvoeringsplan.

Tot 2020 houdt de provincie minimaal vast aan de Rijksdoelstelling van 1,5% energiebesparing per jaar en 14% aandeel hernieuwbare energie in 2020. In 2014 bedroeg het energiegebruik in Gelderland 202 Petajoule (PJ) en werd er voor 10 PJ aan hernieuwbare energie geproduceerd. Doelen voor het jaar 2020 liggen daarmee op 18 PJ besparing en 16 PJ extra hernieuwbare energieproductie (ten opzichte van 2014). Omdat de provincie vaak *niet* de eigenaar van de projecten noch de hoofdinvesteerder is, doen we dit in samenwerking met onze partners in het GEA.

De provincie richt zich daarbij op een aantal speerpunten, te weten vermindering van het energiegebruik, productie van hernieuwbare energie en innovatie. Bij het verminderen van het energieverbruik staan energiezuinig wonen (100.000 woningen) en energiezuinige bedrijven(terreinen) centraal. Bij hernieuwbare energie ligt de focus op wind en zon, en is ook energie uit biomassa en vergisting nodig. Bij innovatie tenslotte werken we aan een innovatieagenda die ertoe bijdraagt dat bedrijven, kennis-/onderwijsinstellingen en overheden meer inzetten op vernieuwing en versnelling. Dit moet leiden tot een verdere versterking van de Energie en Milieu Technologie-sector in Gelderland, en daarmee tot meer banen in deze sector.

Aanpak

Voor het realiseren van doelen is het nodig:

1. om draagvlak te creëren bij mensen en (overheids)organisaties voor het plaatsen van energievoorzieningen: winturbines, zonne panelen, bio-vergisters;
2. om partners te verbinden die nodig zijn om 'kringlopen' te sluiten: kringlopen van mineralen en energie tussen producent, consument en bedrijven;
3. om innovaties te stimuleren;
4. goede voorbeelden te geven.

Daarvoor is ook nauwe samenwerking met alle energietransitiepartners nodig. Mensen, overheden, kennisinstellingen en bedrijven staan samen aan de lat voor energiebesparing en een snellere ontwikkeling van hernieuwbare energie. Overheden kunnen met kennisinstellingen en financiële instellingen randvoorwaarden scheppen voor het realiseren van de benodigde ruimte, innovaties, netaansluiting, financiering en kennis. De provincie investeert hiervoor in het organiserende vermogen van de EMT-sector en stimuleert samenwerking in de zogeheten 'triple helix'. Door bevordering van (burger)participatie in hernieuwbare energie vergroot de provincie het draagvlak voor hernieuwbare energie in de samenleving.

Om de energietransitie door partners te ondersteunen heeft de provincie een Gelderse Energieatlas ontwikkeld. De energieatlas geeft informatie over het energiepotentieel, energieprojecten en de energie-infrastructuur in de hele provincie Gelderland en is voor iedereen beschikbaar.

Om energieneutraliteit te bereiken stimuleert de provincie:

- het organiserend vermogen in de EMT-sector;
- energiebesparing;
- biobased economy;
- hernieuwbare energieopwekking;

- open innovatie-campusen;

Aanpak

De provincie stelt zich op als een eigentijdse overheid. Zij wil inwoners, bedrijven en organisaties ruimte bieden om de grote opgave voor elkaar te krijgen. Samen met de partners in GEA wil de provincie werken aan de benodigde versnelling. Door het mede initiëren van GEA-projecten, door het ondersteunen en mede vormgeven van kansrijke business cases en door het begeleiden van business cases naar uiteindelijke financiering, zodat kan worden overgegaan tot daadwerkelijke realisatie van projecten. De provincie pakt daarin verschillende rollen:

De provincie geeft ruimte: financiële ruimte (zoals fondsen, subsidieregelingen, procesmiddelen), fysieke ruimte (zoals in deze omgevingsvisie) en regelruimte (geen onnodige regels en duidelijke regels).

De provincie geeft het goede voorbeeld: de provincie werkt aan een energieneutrale eigen bedrijfsvoering en huisvesting en zet in haar inkoop- en aanbestedingsbeleid in op duurzaam inkopen en een duurzaam wegennet.

De provincie verbindt: de provincie is actief partner in netwerken en kan helpen met het organiseren van 'communities of practice' en kennisontwikkeling. De provincie ondersteunt en neemt deel aan het GEA-secretariaat. Als het partijen niet helemaal lukt om hun rol te pakken en het gaat om projecten van bovenlokaal belang, kan de provincie helpen en partnerschap organiseren. De provincie verbindt hier door het steunen van initiatieven, actieve communicatie en campagne voeren. Met de overheden voert de provincie gesprekken over onze rol. Ook neemt de provincie een rol in de afstemming met andere provincies en lobby richting Europees, nationaal en lokaal bestuur. Tot slot spreekt de provincie haar partners aan op hun rol.

De provincie geeft kaders en richting voor de locatie en vormgeving van:

- windenergie;
- biovergisting.
- grote zonneparken

Rolopvatting

De provincie is:

- normerend
- ondernemend
- inspirerend
- verbindend

Voor een verdere toelichting over dit onderwerp zie [3.7 Verdieping energietransitie](#)

3.2.1 Energiebesparing, innovaties en hernieuwbare energie

Aanpak

De provincie streeft naar energieneutraliteit in 2050. Als tussendoelstelling wil de provincie jaarlijks minimaal 2% energie besparen en in 2020 minimaal 14% hernieuwbare energie opwekken, waarvan 50% decentraal.

Energiebesparing

Energietransitie begint met energie besparen. Energiebesparing is de meest efficiënte manier om het gebruik van fossiele energie terug te dringen, zowel qua kosten als qua ruimtebeslag. Energie die wordt bespaard hoeft niet te worden opgewekt. De provincie

- stimuleert energiebesparing onder meer door voortzetting van de isolatieregeling;
- stimuleert de aanpak van energiebesparing bij gemeentelijke gebouwen via ESCO's (energieservice companies);

zet 'vergunningverlening' en 'handhaving' in om het besparingspotentieel bij bedrijven te benutten.

Innovaties in de energie- en milieutechnologiesector (EMT)

EMT is een topsector in Gelderland met groeipotentie voor clean tech en biobased economy. Een sterke EMT-sector is belangrijk voor de toekomstige werkgelegenheid en draagt direct bij aan een snellere energietransitie. Daarom investeert de provincie in het organiserende vermogen van de EMT-sector.

Op dit moment ligt het economische zwaartepunt van de EMT-sector in de Stadsregio en in de Stedendriehoek. De Stadsregio heeft met bedrijven als Tennet, Alliander en DNV/KEMA en locaties Kleefsewaard, TPN West, Arnhems Buiten en Innofase Duiven een sterk energieprofiel. De Stedendriehoek onderscheidt zich op HR-warmte en heeft met de Ecofactory een specifieke vestigingsplaats voor EMT-bedrijvigheid. Wageningen UR is met haar onderzoek en het ALGAE Parc onbetwist een topspeler in de biobased economy.

De provincie richt haar ondersteuning op kennisvalorisatie, innovatiebevordering, clustervorming, human capital en het creëren van unieke vestigingscondities voor EMT- en biobased activiteiten. Voorbeelden zijn de bioraffinagecampus in Renkum (Parenco) en de beoogde solar campus Kleefsewaard.

Innovaties rond biomassa

Het gebruik van biomassareststromen op een hoogwaardige manier draagt bij aan de biobased economy en aan de energietransitie. Het BION-cluster in Oost-Nederland is een samenwerkingsverband dat infrastructuur en innovaties in het verbruik van deze biomassareststromen bevordert. De provincie investeert hierin. De provincie juicht initiatieven als de Energiefabriek en Grondstoffenfabriek toe. Dit zijn samenwerkingsverbanden waarin bijvoorbeeld waterschappen, gemeenten, kennisinstellingen en bedrijven actief zijn. De samenwerking heeft als doel om stoffen uit (afval)water te winnen, terug te winnen en te hergebruiken.

In het stimuleren van innovaties bij biomassa heeft de provincie enkele aandachtspunten:

- het gebruik van biomassa mag niet concurreren met voedselproductie;
- restproducten uit landbouw en natuurbeheer moeten worden benut;

- het gebruik kan meerdere doelen dienen: naast productie ook bijdragen aan de doelen voor natuur en landschap;
- bij het gebruik van biomassa wordt de hoogste waarde in de biobased economy nagestreefd;
- aan de vestiging van de verschillende biovergistingsinstallaties worden in de verordening eisen gesteld.

Hernieuwbare energie

De provincie heeft als doelstelling om in 2020 van alle in Gelderland gebruikte energie 14% hernieuwbaar op te wekken in Gelderland 50 energieneutraal te zijn. Om dit te bereiken is inzet op een brede mix van hernieuwbare energiebronnen noodzakelijk. De provincie stimuleert dan ook de opwekking van zonne-energie, windenergie, de productie van biogas en het gebruik van aard- en restwarmte. Voor windenergie is een specifieke doelstelling van 230,5 megawatt voor de provincie Gelderland vastgelegd in een akkoord tussen IPO en het Rijk. In het akkoord is afgesproken dat locaties voor deze 230,5 megawatt ruimtelijk worden gereserveerd. Dit is gebeurd in 2014.

3.2.1.1 Energieopwekking en energieneutraliteit in de Achterhoek

Aanpak

In een regionaal "routekaart" proces maakt de provincie afspraken met regio's, gemeenten, terreinbeherende organisaties en netwerkbedrijven over hoe de ambities voor energietransitie per regio waar te maken. Uitgangspunt van de routekaarten is de ambitie die binnen de regio leeft rond windenergie, zonne-energie, gebruik van warmte en energie uit biomassa.

Het "routekaart" proces resulteert in 2014 in een overzicht van de locaties en ambities die de provincie en partijen in de Achterhoek hebben voor hernieuwbare energie: windenergie, zonne-energie, gebruik van warmte en energie uit biomassa.

Met de regio's gaat de provincie een monitor maken waaruit blijkt of de doelstellingen gehaald worden.

Vanuit het GEA wordt gemonitord of de doelstellingen gehaald kunnen worden.

In de regio Achterhoek is er een sterke ambitie om te komen tot een energieneutrale regio. Organisatiestructuren als AGEM en BION zijn samenwerkingsvormen om die energieneutraliteit te verwezenlijken. De regio loopt voorop in ontwikkelingen bij mest(co-)vergisting met bedrijven als Friesland Campina en Groot-Zevert. Ook herbergt de regio bij Azewijn de eerste grootschalige veldopstelling voor zonnepanelen.

Rolopvatting

De provincie is:

- normerend
- ondernemend
- inspirerend
- verbindend

Instrumenten:

- procesbegeleiding
- investeringen
- ondersteuning (kennis)ontwikkeling en kennisdeling

- verordening
- inpassingsplan
- zienswijze

3.2.1.2 Energieopwekking en energieneutraliteit in FoodValley

Aanpak

In een regionaal 'routekaart'-proces maakt de provincie afspraken met regio's, gemeenten, terreinbeherende organisaties en netwerkbedrijven over hoe de ambities voor energietransitie per regio waar te maken. Uitgangspunt van de routekaarten is de ambitie die binnen de regio leeft rond windenergie, zonne-energie, gebruik van aard- en restwarmte en energie uit biomassa.

Het routekaartproces resulteert in 2014 in een overzicht van de locaties en ambities die de provincie en partijen in FoodValley hebben voor hernieuwbare energie: windenergie, zonne-energie, gebruik van restwarmte en energie uit biomassa.

Met de regio's gaat de provincie monitoren of de doelstellingen gehaald worden.

Vanuit het GEA wordt gemonitord of de doelstellingen gehaald kunnen worden.

In FoodValley werkt de provincie met de Wageningen UR aan onderzoek en innovaties voor bevordering van de biobased economy. Met Ede werkt de provincie aan de benutting van laagwaardige warmte voor de verwarming van woningen, kassen en gebouwen. Dit warmteaanbod laat zich uitstekend verduurzamen via de inzet van aardwarmte (geothermie) of restwarmte uit bijvoorbeeld afvalverbrandingsinstallaties. Afstemming van warmtevraag en warmteaanbod in de ruimtelijke planning is daarbij de uitdaging.

Rolopvatting

De provincie is:

- normerend
- ondernemend
- inspirerend
- verbindend

Instrumenten:

- procesbegeleiding
- investeringen
- ondersteuning (kennis)ontwikkeling en kennisdeling
- verordening
- inpassingsplan
- zienswijze

3.2.1.3 Energieopwekking en energieneutraliteit in Noord-Veluwe

Aanpak

In een regionaal 'routekaart'-proces maakt de provincie afspraken met regio's, gemeenten, terreinbeherende organisaties en netwerkbedrijven over hoe de ambities voor energietransitie per regio waar te maken. Uitgangspunt van de routekaarten is de ambitie die binnen de regio leeft rond windenergie, zonne-energie, gebruik van aard- en restwarmte en energie uit biomassa.

Het routekaartproces resulteert ~~in 2014~~ in een overzicht van de locaties en ambities die de provincie en partijen in Noord-Veluwe hebben voor hernieuwbare energie: windenergie, zonne-energie, gebruik van warmte en energie uit biomassa.

~~Met de regio's gaat de provincie een monitor maken waaruit blijkt of de doelstellingen gehaald worden.~~

Vanuit het GEA wordt gemonitord of de doelstellingen gehaald kunnen worden.

Rolopvatting

De provincie is:

- normerend
- ondernemend
- inspirerend
- verbindend

Instrumenten

- procesbegeleiding
- investeringen
- ondersteuning (kennis)ontwikkeling en kennisdeling
- verordening
- inpassingsplan
- zienswijze

3.2.1.4 Energieopwekking en energieneutraliteit in Rivierenland

Aanpak

In een regionaal 'routekaart'-proces maakt de provincie afspraken met regio's, gemeenten, terreinbeherende organisaties en netwerkbedrijven over hoe de ambities voor energietransitie per regio waar te maken. Uitgangspunt van de routekaarten is de ambitie die binnen de regio zelf leeft rond windenergie, zonne-energie, gebruik van aard- en restwarmte en energie uit biomassa.

Het routekaartproces resulteert ~~in 2014~~ in een overzicht van de locaties en ambities die de provincie en partijen in Rivierenland hebben voor hernieuwbare energie: windenergie, zonne-energie, gebruik van aard- en restwarmte en energie uit biomassa.

Met de regio's gaat de provincie een monitor maken waaruit blijkt of de doelstellingen gehaald worden.

Vanuit het GEA wordt gemonitord of de doelstellingen gehaald kunnen worden.

Samen met de regio Rivierenland, de Stadsregio en andere publieke en private partners wil de provincie de Duurzame Transportcorridor Betuwe (DTB) ontwikkelen tot een Infra-Energielandschap van (inter)nationaal formaat. Dit betekent een verduurzaming van transport en ruimte langs infrastructuur via energiebesparing en opwekking met een impuls aan ruimtelijke kwaliteit. De DTB is te zien als samenhangend gebiedsontwikkelingsproces. Onderdeel van de DTB is het project de energiesnelweg A15.

Rolopvatting

De provincie is:

- normerend
- ondernemend
- inspirerend
- verbindend

Instrumenten

- procesbegeleiding
- investeringen
- ondersteuning (kennis)ontwikkeling en kennisdeling
- verordening
- inpassingsplan
- zienswijze

3.2.1.5 Energieopwekking en energieneutraliteit in de Stadsregio

Aanpak

In een regionaal routekaart-proces maakt de provincie afspraken met regio's, gemeenten, terreinbeherende organisaties en netwerkbedrijven over hoe de ambities voor energietransitie per regio waar te maken. Uitgangspunt van de routekaarten is de ambitie die binnen de regio zelf leeft rond windenergie, zonne-energie, gebruik van aard- en restwarmte en energie uit biomassa.

Het routekaart-proces resulteert in 2014 in een overzicht van de locaties en ambities die de provincie en partijen in de Stadsregio hebben voor hernieuwbare energie: windenergie, zonne-energie, gebruik van aard- en restwarmte en energie uit biomassa.

Met de regio's gaat de provincie een monitor maken waaruit blijkt of de doelstellingen gehaald worden.

Vanuit het GEA wordt gemonitord of de doelstellingen gehaald kunnen worden.

Provincie en stadsregio werken samen aan de regionale energietransitie in het programma Groene Kracht. In het project Groene Hub, onderdeel van dat programma wordt specifiek gewerkt aan de regionale productie van groen gas en de inzet daarvan voor mobiliteit. In de Stadsregio ziet de provincie een kans voor benutting van laagwaardige warmte voor de verwarming van woningen, kassen en gebouwen. Het warmteaanbod laat zich uitstekend

verduurzamen via de inzet van aardwarmte (geothermie) of restwarmte uit bijvoorbeeld afvalverbrandingsinstallaties. Afstemming van warmtevraag en warmteaanbod in de ruimtelijke planning is daarbij de uitdaging. Daarnaast biedt het sterke EMT-profiel van de Stadsregio Arnhem Nijmegen economische kansen in relatie met een adequaat en kwalitatief aanbod van EMT-vestigingslocaties, waaronder open innovatiecampussen.

Samen met de regio Rivierenland, de Stadsregio en andere partners wil de provincie de Duurzame Transportcorridor Betuwe ontwikkelen tot een Energielandschap van nationaal formaat. Doel is mobiliteit en transport binnen het gebied te verduurzamen. Een samenhangend gebiedsproces is hiervoor nodig. Binnen de DTB zullen verschillende vormen van opwekking van hernieuwbare energie ruimtelijk worden vertaald. Onderdeel van de DTB is de energiesnelweg A15.

Met de regio's gaat de provincie een monitor maken waaruit blijkt of de doelstellingen gehaald worden.

Rolopvatting

De provincie is:

- normerend
- ondernemend
- inspirerend
- verbindend

Instrumenten:

- procesbegeleiding
- investeringen
- ondersteuning (kennis)ontwikkeling en kennisdeling
- verordening
- inpassingsplan
- zienswijze

3.2.1.6 Energieopwekking en energieneutraliteit in de Stedendriehoek

Aanpak

In een regionaal 'routekaart' proces maakt de provincie afspraken met regio's, gemeenten, terreinbeherende organisaties en netwerkbedrijven hoe de ambities voor energietransitie per regio waar te maken. Uitgangspunt van de routekaarten is de ambitie die binnen de regio zelf leeft rond windenergie, zonne-energie, gebruik van warmte en energie uit biomassa.

Het routekaartproces resulteert in 2014 in een overzicht van de locaties en ambities die de provincie en partijen in de Stedendriehoek hebben voor hernieuwbare energie: windenergie, zonne-energie, gebruik van warmte en energie uit biomassa.

Met de regio's gaat de provincie een monitor maken waaruit blijkt of de doelstellingen gehaald worden.

Vanuit het GEA wordt gemonitord of de doelstellingen gehaald kunnen worden.

In de Stedendriehoek ziet de provincie een kans voor benutting van laagwaardige warmte voor de verwarming van woningen, kassen en gebouwen. Dit warmteaanbod laat zich uitstekend verduurzamen via de inzet van aardwarmte (geothermie) of restwarmte uit bijvoorbeeld afvalverbrandingsinstallaties. Afstemming van warmtevraag en warmteaanbod in de ruimtelijke planning is daarbij de uitdaging. Gebieden waar mogelijk kansen liggen zijn Apeldoorn, Zutphen en het Glastuinbouwcluster Voorst.

Rolopvatting

De provincie is:

- normerend
- ondernemend
- inspirerend
- verbindend

Instrumenten:

- procesbegeleiding
- investeringen
- ondersteuning (kennis)ontwikkeling en kennisdeling
- verordening
- inpassingsplan
- zienswijze

1.2.7 Wijzigingen in Visie GNN verruiming regels

hoofdstuk 4 Mooi Gelderland

4.2 Natuur en landschap in Gelderland

4.2.1 Gelders Natuurnetwerk

Nieuw: Twee nieuwe paragrafen maken onder 4.2.1. Gelders Natuurnetwerk:

4.2.1.1. GNN natuurbegraven en kleinschalige recreatie onder voorwaarden mogelijk

Op het verbod op nieuwvestiging binnen het Gelders Natuurnetwerk wordt voor een beperkt aantal ontwikkelingen een uitzondering gemaakt in de voor die functies minst kwetsbare natuur. Het gaat om natuurbegraafplaatsen en kleinschalige recreatie.

Voorwaarde is dat deze initiatieven in combinatie met extra versterking van de kernkwaliteiten tot stand komen. Deze versterking gaat verder dan het compenseren van negatieve effecten.

Per saldo moet elke ontwikkeling een verbetering van de kernkwaliteiten in het Gelders Natuurnetwerk opleveren. In dat saldo zijn vergroting van de oppervlakte natuur en versterking van de ecologische samenhang belangrijke randvoorwaarden. De versterking wordt vastgelegd in een natuurversterkingsplan.

Voor een nadere toelichting zie Verdieping 4.3.1.2.3 GNN natuurbegraven en kleinschalige recreatie onder voorwaarden mogelijk (link).

4.2.1.2. GNN windturbines onder voorwaarden mogelijk

Op het verbod op nieuwvestiging binnen het Gelders Natuurnetwerk wordt voor een beperkt aantal ontwikkelingen een uitzondering gemaakt in de voor die functies minst kwetsbare natuur. Dit geldt voor het plaatsen van windturbines.

Wanneer initiatieven voldoen aan de randvoorwaarden van het Rijk vraagt de provincie aanvullend om een extra versterking van de kernkwaliteiten bovenop de te nemen compensatiemaatregelen.

Per saldo moet elke ontwikkeling een verbetering van de kernkwaliteiten in het Gelders Natuurnetwerk opleveren. In dat saldo zijn vergroting van de oppervlakte natuur en versterking van de ecologische samenhang belangrijke randvoorwaarden. De versterking wordt vastgelegd in een natuurversterkingsplan.

Voor een nadere toelichting zie Verdieping 4.3.1.2.4: GNN windturbines onder voorwaarden mogelijk.(link)

1.2.8 Wijzigingen in Visie Natuurbeschermingswet

hoofdstuk 3 Dynamisch Gelderland

paragraaf 3.3.1 Toeristische bedrijven met een ontwikkelambitie

Eén loket binnen de provincie

Recreatiebedrijven die voor een procedure bij de provincie moeten zijn, gaat de provincie ondersteunen door:

- het begeleiden van de aanvraag voor de ontwikkelambitie van het bedrijf;
- het aanreiken van kennis en informatie voor bijvoorbeeld de invulling van compensatie (zie hiervoor bijvoorbeeld ook de randvoorwaarden en doelen bij 'Hoofdstuk 4 Verdieping Mooi Gld');
- het inzetten van compensatiepools voor natuurcompensatie bij de ontwikkeling van de toeristische bedrijven;
- het bijhouden van een saldoboekhouding (kwantitatief in hectares en voor de natuurkwaliteitenbalans);
- de planologische regeling;
- het verlenen van een ~~Nbwet- en Boswet~~ vergunning **op grond van de Wet Natuurbescherming** (een bevoegdheid van de provincie).

hoofdstuk 4 Mooi Gelderland

4.2 Natuur en landschap in Gelderland

Ambitie en rol van de provincie

De volgende uitgangspunten staan aan de basis van het provinciale beleid voor natuur en landschap:

- de provincie gaat zorgvuldig om met natuur en landschap;
- de provincie vergroot de maatschappelijke betrokkenheid en het eigenaarschap;
- de provincie houdt ontwikkeling en beheer van natuur en landschap haalbaar en betaalbaar;
- de provincie biedt ruimte voor ontwikkelingen die verenigbaar zijn met natuur- en landschapsdoelen. Bij nieuwe ontwikkelingen is veelal een transparante afweging noodzakelijk over de exacte locatiekeuze conform de Gelderse ladder voor duurzaam ruimtegebruik.

Deze ambitie en rol staan ook in relatie tot de bevindingen uit de PlanMER: beleid voor natuur en landschap.

~~De bescherming van bos en natuur buiten het Gelders Natuurnetwerk en de Groene Ontwikkelingszone is een verantwoordelijkheid van gemeenten. De provincie heeft daarom de provinciale richtlijn Bos- en natuurcompensatie ingetrokken.~~

In het kader van de Wet natuurbescherming stelt de provincie een verordening op. Een aantal onderwerpen moet daarin worden geregeld, terwijl de provincie op een aantal andere onderwerpen de mogelijkheid heeft om regels te stellen. De provincie doet dit door het opnemen van regels in de Omgevingsverordening.

4.2.2 Groene Ontwikkelingszone

Rol gemeenten

De provincie vraagt gemeenten om de huidige en nog te ontwikkelen natuurwaarden op te nemen in hun beleid en in het bijzonder om goede randvoorwaarden te creëren voor de realisatie van de ecologische verbindingzones. De provincie beveelt gemeenten aan om de inzet van ontwikkelingsgerichte instrumenten te overwegen, zoals de 'voorwaardelijke verplichting' of de 'anterieure overeenkomst', waarin afspraken over de gewenste ontwikkeling worden vastgelegd.

De provincie ondersteunt gemeenten op verzoek bij de geleiding van initiatieven naar de vorm die past bij de beschreven kernkwaliteiten (met planbegeleiding). De provincie wil een platform creëren voor uitwisseling van kennis over goede uitvoeringspraktijken in het toepassen van het vereveningsinstrumentarium.

In de Groene Ontwikkelingszone kunnen bos en natuur voorkomen die gemeenten nog niet als zodanig hebben bestemd. De provincie vraagt gemeenten om de bestemming in overeenstemming te brengen met het feitelijk gebruik. Om te voorkomen dat bos plaats kan maken voor een andere functie, wil de provincie dat waar bos qua verschijningsvorm voldoet aan de definitie in de Wet Natuurbescherming – Boswet, dit bos dezelfde bescherming heeft als bos in het GNN. Kijk voor meer informatie over het GNN in 4.2.1 Gelders Natuurnetwerk

De provincie vraagt gemeenten om jaarlijks te berichten welke natuurbestemmingen zijn gewijzigd (verminderd door ingrepen en vermeerderd door compensatie of verevening). De provincie zorgt voor de aanpassing van de begrenzing van het Gelders Natuurnetwerk en van de Groene Ontwikkelingszone aan de nieuwe situatie.

4.2.3.2 ~~Ganzenfoeragegebieden~~ Rustgebieden voor winterganzen

Aanpak

De provincie wijst ~~ganzenfoerageergebieden~~ rustgebieden voor winterganzen aan. In foerageergebieden waarborgt de provincie de noodzakelijke rust. ~~Vanuit het Faunafonds is voor ganzenschade een schadevergoedingsregeling.~~ Op grond van de Wet natuurbescherming kan ganzenschade in aanmerking komen voor een tegemoetkoming. In de directe omgeving, binnen 300 van de ~~ganzenfoerageergebieden~~ rustgebieden voor winterganzen vraagt de provincie onderzoek naar de effecten van nieuw op te richten windturbines op de betreffende vogelpopulaties om verstoring te voorkomen.

4.2.5 Natura 2000-gebieden

Het Rijk wijst Natura 2000-gebieden aan op basis van de ~~Natuurbeschermingswet~~ Wet natuurbescherming. Doelstelling van deze gebieden is het behoud en herstel van specifieke natuurwaarden. Achttien van die Natura 2000-gebieden liggen geheel of gedeeltelijk in Gelderland. De ~~Natuurbeschermingswet~~ Wet Natuurbescherming beschermt Natura 2000-gebieden tegen ontwikkelingen die de Natura 2000-doelen (instandhoudingsdoelstellingen) kunnen aantasten. Deze regelgeving geeft minder ruimte voor uitzonderingen dan, bijvoorbeeld, de ruimtelijke bescherming van het Gelders Natuurnetwerk. Wanneer Natura 2000-doelen gehaald worden, ontstaan meer kansen voor andere ontwikkelingen.

Het verbeteren van watercondities, verminderen van de belasting met stikstof en verbeteren van de onderlinge verbinding zijn, na goed beheer van de gebieden, de belangrijkste factoren die bepalen of Natura 2000-doelen gehaald kunnen worden. Natura 2000-gebieden liggen vrijwel geheel binnen het Gelders Natuurnetwerk en de Groene Ontwikkelingszone.

Hoofdstuk 5 Uitvoering

PlanMER en Passende Beoordeling

Voor deze Omgevingsvisie zijn een PlanMER en een Passende Beoordeling uitgevoerd. De PlanMER biedt aanbevelingen en informatie aan partners en de provincie om samen aan sterke steden en een vitaal platteland in een netwerksamenleving te werken. Hierbij verandert de focus van de provincie naar een werkwijze gericht op geïntegreerde doelen en ambities. Dit vraagt vaak maatwerk en procesafspraken, die niet vooraf alle nu te duiden zijn. Kaders en spelregels zijn hierbij van belang.

Tegelijkertijd is van belang te beseffen dat niet alles in een keer duidelijk kan en moet zijn. In deze Omgevingsvisie zitten zeker nog een aantal puzzelstukken die de provincie met anderen wil invullen de komende tijd. Veel is echter ook al bekend en vertrouwd en moet zeker niet opnieuw worden uitgevonden.

Het PlanMER bij de Omgevingsvisie richt zich primair op de beleidswijzigingen die in deze visie worden voorgesteld op bepaalde thema's. Het gaat hierbij om de beleidswijzigingen waarmee kaders worden gesteld voor mogelijk toekomstige m.e.r.-plichtige activiteiten of waarvoor een Passende Beoordeling in het kader van de ~~Natuurbeschermingswet~~ Wet Natuurbescherming aan de orde is. Dit zijn veelal sectorale beleidswijzigingen waarbij met een brede milieu- en natuur-expertise is gekeken naar kaders of (milieu)gevolgen die reeds kunnen worden geduid.

1.2.9 Wijzigingen in Visie Plussenbeleid

3.4 Land- en tuinbouw

De opgaven die de provincie en haar partners voor land- en tuinbouw zien, zijn als volgt:

- het verder ontwikkelen van een economisch gezonde en duurzame land- en tuinbouw,
- voorop blijven lopen in de innovatie en ketenintegratie in de agrofoodsector en de koppeling met biobased economy,
- ondersteunen sector bij het verwerven 'license to produce' (dierenwelzijn, volksgezondheid, milieu, landschappelijke inpassing),
- agrariërs in positie brengen om de kwaliteit van natuur en landschap in het agrarisch cultuurlandschap te borgen.

De provincie streeft ernaar de grote sociaal-economisch betekenis van de sector voor het Gelders platteland ook in de toekomst te behouden. Bijna tweederde van de oppervlakte is in agrarisch gebruik. De land- en tuinbouw is direct en indirect verantwoordelijk voor 10% van de totale Gelderse werkgelegenheid en levert een belangrijke bijdrage aan de Gelderse agribusiness, waaronder de economisch-prioritaire clusters Food en Health. De sector heeft groeipotentie en sterke relaties met andere maatschappelijke opgaven. De provincie wil de ontwikkeling in de sector koppelen aan de opgaven voor energietransitie, biobased economy, arbeidsmarkt, een vitaal platteland en natuur- en waterbeheer.

Het adviesrapport van de Raad voor de Leefomgeving en Infrastructuur (RLI) over duurzame landbouw (2013) bevat goede adviezen over de relatie van land- en tuinbouw met bijvoorbeeld topsectoren, groene groei en circulaire economie. De sector heeft wel de opgave om te produceren met een lagere milieubelasting. De sector wil daarbij bredere maatschappelijke acceptatie krijgen.

Ambitie en rol van de provincie

De provincie wil een economisch gezonde land- en tuinbouw bevorderen. De provincie wil stimuleren dat de sector een kleinere ecologische voetafdruk krijgt en een sector wordt en blijft die:

- bijdraagt aan een sociaal en vitaal landelijk gebied in Gelderland;
- goed is voor mens, dier en omgeving en die daarmee een breed maatschappelijk draagvlak heeft;
- de concurrentie op de wereldmarkt aan kan.

De provincie faciliteert de land- en tuinbouw en biedt individuele ondernemers ontwikkelingsruimte om economisch concurrerend en duurzaam te produceren, bijvoorbeeld op het gebied van:

- vergroting van agrarische bouwpercelen;
- structuurversterking van grondgebonden landbouw;
- clustering en herstructurering van tuinbouw;
- stimulering van innovaties.

Deze ontwikkelingen moeten duurzaam vorm krijgen. Bedrijven die voldoen aan maatschappelijke eisen op het vlak van dier- en volksgezondheid, milieu, dierenwelzijn en ruimtelijke kwaliteit kunnen rekenen op maatschappelijk draagvlak en verdienen ruimte.

De mogelijkheden voor ontwikkelingen van individuele bedrijven worden vooral bepaald door de ligging van het bedrijf en de aanwezige kwaliteiten en opgaven in dat gebied.

Aanpak

Voor de versteviging van de concurrentiepositie en het genereren van meer business stimuleert de provincie innovatie

en cross-overs met andere voor de land- en tuinbouw relevante sectoren.

In Gelderland zijn drie bepalende sectoren:

- grondgebonden landbouw (met name melkveehouderij);
- niet-grondgebonden landbouw (met name varkens- en pluimveehouderij);
- tuinbouw.

3.4.2 Niet-grondgebonden veehouderij: het Plussenbeleid

In dit gebied heeft ~~Doel van~~ de provincie ~~als doel is~~ de randvoorwaarden te creëren voor duurzame niet-grondgebonden landbouw. Daarbij gaat het om maatschappelijk verantwoord ondernemen. De ontwikkelingsmogelijkheden van een bedrijf hangen in de eerste plaats af van de bedrijfslocatie. In Gelderland behoort het grootste deel van de pluimvee- en varkensbedrijven tot de niet-grondgebonden landbouw. Het voer voor deze dieren komt van buiten het bedrijf en veelal zelfs van buiten Nederland. ~~Specifiek voor deze bedrijven blijft de reconstructiezonering op hoofdlijnen gehandhaafd.~~

- ~~extensiveringszones;~~
- ~~landbouwontwikkelingsgebieden;~~
- ~~verwevingsgebieden.~~

De provincie stimuleert bestaande bedrijven in deze sector die duurzamer wensen te produceren. Dit betekent:

- er is geen ruimte voor nieuwvestiging van niet-grondgebonden veehouderijbedrijven;
- ~~in landbouwontwikkelingsgebieden is een afronding van de lopende verplaatsingsgevallen aan de orde;~~
- ~~in de extensiveringszones is het streven een verminderde ammoniakemissie. Voor bestaande perspectiefvolle niet-grondgebonden bedrijven kan ontwikkelingsruimte worden geboden voor zover dit past binnen het generieke en regio-specifieke stikstofbeleid;~~
- er is ruimte voor bestaande bedrijven om ~~zich duurzaam te groeien~~ ontwikkelen. Aan deze groei zijn ~~duurzaamheidseisen verbonden die zijn uitgewerkt in het Plussenbeleid (hier doorklikken naar verdiepende tekst).~~ ~~in de vorm van een vergroting van het bestaande agrarisch bouwperceel. Aan deze groei zijn duurzaamheidseisen verbonden. Aan gemeenten wordt gevraagd om deze voorwaarden in haar ruimtelijk beleid mee te nemen.~~ De voorwaarden hiervoor worden in het gemeentelijk bestemmingsplan vastgelegd. ~~Bijvoorbeeld in beleidsregels. De provincie staat gemeenten bij om de globale voorwaarden voor bouwperceelvergroting in de Omgevingsverordening te vertalen naar concretere eisen in het bestemmingsplan en/of om de werkwijze rond het realiseren van lokaal maatwerk mogelijk te maken, met als doel een versnelling van duurzame ontwikkelingen in de veehouderij: meer oog voor extra investeringen in ruimtelijke kwaliteit, milieu en dierenwelzijn vanuit een goede ruimtelijke ordening. D.w.z. meer dan nu al gangbaar is en volgens vigerende regels en vigerend beleid moet.~~

~~Met deze wijzigingen sorteert de provincie voor op het in de toekomst verdwijnen van de verschillen tussen het extensiverings-, verwevings- en landbouwontwikkelingsgebied.~~

De groei moeten ondernemers 'verdienen.' De groeipotentie van een bedrijf wordt ~~meer~~ afhankelijk van de plek ~~en minder van de zone~~ waarin het bedrijf ligt. Wanneer kwetsbare en gevoelige functies in de omgeving van de bedrijfslocatie liggen, zijn de uitbreidingsmogelijkheden beperkt en aan specifieke voorwaarden gekoppeld. Zo moeten bedrijven in de omgeving van stikstofgevoelige Natura 2000 gebieden extra technische maatregelen treffen om groeiruimte te creëren.

De provincie stimuleert bedrijven om stappen te zetten die verder gaan dan de wet vraagt, maar wel bedrijfseconomisch haalbaar zijn. Bij het bieden van een 'plus' op de aspecten milieu, dierenwelzijn, volksgezondheid en ruimtelijke kwaliteit kan extra ontwikkelingsruimte worden verkregen. De provincie wil hiervoor naar een beoordelingssysteem dat op regionaal (of eventueel provinciaal) niveau is uitgewerkt en dat door de gemeenten in hun bestemmingsplannen wordt opgenomen. In een regio als Food Valley zijn daarvoor al stappen gezet.

De provincie zal de regio's en de gemeenten ondersteunen bij het komen tot concrete, bruikbare en juridisch houdbare bestemmingsplanvoorwaarden. Dit om de burgers en de ondernemers de noodzakelijke rechtszekerheid te bieden. In de verdiepende tekst bij deze Omgevingsvisie ([link](#)) worden voor het Plussenbeleid enkele zaken aangereikt.

Van de gemeenten zal bij de vergunningverlening een andere werkwijze worden gevraagd dan tot dusver gebruikelijk is. Het recent gepubliceerde advies van de Gezondheidsraad in Bijlage 39 Gezondheidsrisico veehouderijen legt ook een grotere kwalitatieve beoordelingsrol bij de gemeenten en de ondernemers. De provincie ondersteunt gemeenten om deze nieuwe rol zo goed mogelijk te vervullen.

Uiterlijk 1 januari 2016 worden gemeenten in de provinciale Omgevingsverordening de mogelijkheid geboden tot het toepassen van een nieuw, op regionaal (of eventueel provinciaal) niveau uitgewerkt beoordelingssysteem. De aanpassing van de Omgevingsverordening wordt gebaseerd op de beschikbaar gekomen beoordelingssystemen. Daarbij zal rekening worden gehouden met eventuele nieuwe landelijke regelgeving over het kunnen beperken van dieraantallen op provinciaal en gemeentelijk niveau. Tot uiterlijk 1 januari 2016, dan wel een eerder moment van aanpassing van de Omgevingsverordening, blijven de bouwblokkeregimes gelden die in het kader van de Reconstructie van kracht zijn geworden.

Naast het planologische spoor stimuleert de provincie de verduurzaming van de veehouderij actief door kennis te helpen ontwikkelen en door innovaties via proefopstellingen en praktijkpilots te ondersteunen. Ook in relatie tot de bevindingen uit de PlanMER: Duurzame ontwikkeling niet-grondgebonden landbouw. Zie [bijlage PlanMER en Passende beoordeling Uitwerking Gelders Plussenbeleid](#)

Rolopvatting

De provincie is:

- normerend
- inspirerend
- verbindend

Instrumenten

- verordening
- ondersteuning
- stimulering

3.4.2.1 Verwevingsgebied

In de verwevingsgebieden zijn meerdere functies met elkaar verweven. In dit gebied zijn drie aspecten aan de orde.

1. er is groei mogelijk voor ondernemers om het bedrijf te ontwikkelen voor zover andere functies in de omgeving daarvoor ruimte bieden;
2. nieuwvestiging is niet mogelijk;
3. er kunnen meerdere functies (ook niet agrarische bestemmingen) naast elkaar bestaan in dit gebied. Dit is een gemeentelijke afweging.

Toelichting groei

Voor het eerste aspect geldt dat de provincie de bestaande mogelijkheden (rechten) van bedrijven voor het bouwperceel respecteert. Wanneer het bouwperceel wordt vergroot, moet de ondernemer extra stappen zetten voor maatschappelijk verantwoord ondernemen en rekening houden met de aandachtspunten uit de PlanMER: Duurzame ontwikkeling niet grondgebonden landbouw.

Toelichting aanduiding 'verwevingsgebied'

De aanduiding 'verwevingsgebied' komt voort uit de Reconstructiewet. Voor het Rivierenland zijn vanuit die wet geen reconstructieplannen vastgesteld. In deze visie en in de Omgevingsverordening geldt het verwevingsbeleid nu ook voor het Rivierenland. Zo is in Gelderland het beleid in bepaalde gebieden niet minder streng dan in andere gebieden. Het ontbreken van beleid voor Rivierenland zou als toekomstig risico kunnen hebben dat bedrijven zich juist in het Rivierenland gaan vestigen.

Rolepvatting

De provincie is:

- normerend
- verbindend
- inspirerend

Instrumenten

- verordening
- ondersteuning
- stimulering

3.4.32.2 Ammoniakbuffergebied Extensiveringsgebied

In de extensiveringsdijt gebieden zijn drie aspecten aan de orde:

1. er is geen uitsluitend groei mogelijk voor ondernemers om het bedrijf te ontwikkelen indien de emissie van

stikstof en ammoniak op de locatie niet toeneemt;

2. nieuwvestiging en hervestiging zijn is niet mogelijk;
3. er kunnen meerdere functies (ook niet-agrarische bestemmingen) naast elkaar bestaan in dit gebied. Dit is een gemeentelijke afweging. Juist meerdere functies kunnen de afbouw van de intensieve veehouderij ondersteunen. Nieuwe functies moeten passen bij de gegeven kernkwaliteiten in een gebied. Bijvoorbeeld kernkwaliteiten voor natuur en landschap.

Toelichting geen groei

Voor het eerste aspect geldt dat de provincie geen ruimte biedt aan groei van de niet-grondgebonden veestapel. De extensiveringsgebieden liggen op die plaatsen waar natuur extra gevoelig is voor stikstof. Deze natuur moet worden ontzien. Dit strikte beleid was tot aan de vaststelling van deze Omgevingsvisie in combinatie met een verplaatsingsregeling voor perspectiefvolle bestaande bedrijven. Een groot aantal bedrijven heeft verplaatsingssubsidie aangevraagd en toegekend gekregen.

Een aantal bedrijven heeft zich in de eerste openstelling niet aangemeld; er was een toezegging dat er nog meerdere inschrijfmogelijkheden zouden volgen. Nu dat niet het geval is, wordt voor deze categorie een uitzondering geboden. Bedrijven die destijds aan de voorwaarden van de provinciale VIV-regeling voldeden en nu nog steeds voldoen aan de minimale bedrijfsomvang, krijgen ontwikkelingsruimte voor zover die binnen het generieke (stikstof)beleid kan worden geboden.

Rolopvatting

De provincie is:

- normerend
- verbindend
- inspirerend

Instrumenten

- verordening
- ondersteuning
- stimulering

3.4.2.3 Landbouwontwikkelingsgebied

In de landbouwontwikkelingsgebieden zijn drie aspecten aan de orde:

1. er is groei mogelijk voor ondernemers om het bedrijf te ontwikkelen;
2. nieuwvestiging is nog beperkt mogelijk;
3. andere functies (niet-agrarische bestemmingen) zijn mogelijk op voorwaarde dat zij de potentiële ontwikkelingsruimte voor niet-grondgebonden veehouderij niet inperken.

Teelichting groei

Voor het eerste aspect geldt dat de provincie de bestaande mogelijkheden (rechten) van bedrijven voor het bouwperceel respecteert. Wanneer het bouwperceel wordt vergroot, moet de ondernemer extra stappen zetten voor maatschappelijk verantwoord ondernemen en rekening houden met de aandachtspunten uit de PlanMER: Duurzame ontwikkeling niet grondgebonden landbouw.

Teelichting beperkte nieuwvestiging

In landbouwontwikkelingsgebieden is er een beperkte mogelijkheid om nieuwe niet grondgebonden bedrijven te stichten. De mogelijkheid geldt alleen voor bedrijven die voor 14 mei 2013 een aanvraag voor vestiging hebben ingediend bij een gemeente. Deze uitzondering geldt ook voor bedrijven die al een subsidiebeschikking hebben gekregen van de provincie en zich nog moeten verplaatsen naar landbouwontwikkelingsgebieden.

De consequentie van deze beperkte mogelijkheid voor nieuwvestiging is dat gemeenten bestaande bestemmingsplanmogelijkheden voor nieuwvestiging kunnen intrekken. Tegelijkertijd geldt bij sommige gemeenten dat zij hun bestemmingsplannen nog moeten actualiseren om de nieuwvestiging van enkele bedrijven die voor 14 mei 2013 een aanvraag hebben ingediend mogelijk te maken.

Relevatting

De provincie is:

- normerend
- inspirerend
- verbindend

Instrumenten

- verordening
- ondersteuning
- stimulering

Hoofdstuk 5 Uitvoering

PlanMER en Passende Beoordeling

Voor deze Omgevingsvisie zijn in 2014 een PlanMER en een Passende Beoordeling uitgevoerd. De PlanMER biedt aanbevelingen en informatie aan partners en de provincie om samen aan sterke steden en een vitaal platteland in een netwerksamenleving te blijven werken. Hierbij verandert de focus van de provincie naar een werkwijze gericht op geïntegreerde doelen en ambities. Dit vraagt vaak maatwerk en procesafspraken, die niet vooraf alle nu te duiden zijn. Kaders en spelregels zijn hierbij van belang.

Tegelijkertijd is van belang te beseffen dat niet alles in een keer duidelijk kan en moet zijn. In deze Omgevingsvisie zitten zeker nog een aantal puzzelstukken die de provincie met anderen wil invullen de komende tijd. Veel is echter ook al bekend en vertrouwd en moet zeker niet opnieuw worden uitgevonden.

Het PlanMER bij de Omgevingsvisie richt zich primair op de beleidswijzigingen die in deze visie worden voorgesteld op bepaalde thema's. Het gaat hierbij om de beleidswijzigingen waarmee kaders worden gesteld voor mogelijk toekomstige m.e.r.-plichtige activiteiten of waarvoor een Passende Beoordeling in het kader van de Natuurbeschermingswet aan de orde is. Dit zijn veelal sectorale beleidswijzigingen waarbij met een brede milieu- en natuur-expertise is gekeken naar kaders of (milieu)gevolgen die reeds kunnen worden geduid.

1.2.10 Wijzigingen in Visie Grondgebondenheid

hoofdstuk 3 Dynamisch Gelderland

3.4 Land- en tuinbouw

3.4.1. Grondgebonden landbouw

Om grondgebonden bedrijven als functionele dragers van het Gelders platteland te behouden en versterken biedt de provincie ruimte voor groene groei en verbreding. Bij de grondgebonden landbouw gaat het onder meer om bedrijven voor akkerbouw, fruitteelt, boomteelt en melkveehouderij.

De provincie richt zich bij grondgebonden landbouw op:

1. de ondersteuning van een goede verkavelingsstructuur voor bedrijven omdat voldoende grond bij bedrijfsgebouwen bijdraagt aan een efficiënte bedrijfsvoering en mogelijkheden voor weidegang biedt;
2. het bevorderen van goede watercondities binnen de randvoorwaarden van het watersysteem;
3. het stellen van de randvoorwaarde aan groei van (melkvee)bedrijven **zo** dat deze grondgebonden blijven en rekening houden met de ruimtelijke kwaliteit bij groei;
4. het bevorderen van weidegang.

Ad 3 Randvoorwaarden groei veehouderijbedrijven

*Uitbreiding **melkvee** bedrijf toetsen aan **rijks** norm voor grondgebondenheid*

Een voorwaarde voor de groei van grondgebonden veehouderijbedrijven is dat de productie grondgebonden blijft

Ondernemers moeten bij uitbreidingsverzoeken voor grondgebonden veehouderij aangeven of en hoe het bedrijf grondgebonden is zoals door het Rijk voorgeschreven in de Wet verantwoorde groei melkveehouderij en in de AMvB grondgebonden groei melkveehouderij. Onderdeel hiervan is dat grond alleen kan worden opgevoerd als tot het bedrijf behorende oppervlakte landbouwgrond, wanneer deze in het kader van een normale bedrijfsvoering bij dat bedrijf in gebruik is en is gelegen in Nederland. Dit kan worden aangetoond op basis van een grondgebruiksplan of door op andere wijze hierover de benodigde duidelijkheid te geven. Daarbij moet in elk geval aan de orde zijn hoe het bedrijf voor de voedselvoorziening en weidegang van dieren gebonden is aan grond in de directe omgeving. Het gaat hierbij om afhankelijkheid van grond bij de voedervoorziening, mestafzet en het bieden van een natuurlijke ondergrond voor plantaardige teelten.

Uitbreiding overige veehouderijbedrijven toetsen aan grondgebondenheid

Ondernemers moeten bij uitbreidingsverzoeken voor grondgebonden veehouderijbedrijven aangeven of en hoe het bedrijf grondgebonden is. Dat wil zeggen dat het bedrijf beschikt over cultuurgrond om de dieren op het bedrijf voor meer dan 50% in de ruwvoerbehoefte te kunnen voorzien. Dat biedt de basis voor meer gesloten groene kringlopen. Wanneer het overgrote deel van het (ruw)voer van elders wordt aangevoerd en (rest)producten weer worden afgevoerd, is er geen sprake van een locatie- of grondgebonden bedrijf. Dit kan worden aangetoond op basis van een grondgebruiksplan of door op andere wijze hierover de benodigde duidelijkheid te geven.

Dat wil zeggen dat het bedrijf beschikt over cultuurgrond om de dieren op het bedrijf voor meer dan 50% in de ruwvoerbehoefte te kunnen voorzien. Dat biedt de basis voor meer gesloten groene kringlopen. Wanneer het overgrote deel van het (ruw)voer van elders wordt aangevoerd en (rest)producten weer worden afgevoerd, is er geen sprake van een locatie- of grondgebonden bedrijf.

Om de grondgebondenheid van een ondernemer te beoordelen, vereisen gemeenten van ondernemers dat zij bij hun aanvraag een grondgebruiksplan toevoegen. In dit plan geeft de ondernemer aan over welke gronden het bedrijf kan beschikken – zowel pacht als eigendom – en voor welke teelten de percelen worden gebruikt. Afhankelijk van de definitie die de gemeente in haar bestemmingsplan opneemt, zal het grondgebruiksplan die informatie moeten bevatten om de grondgebondenheid van het bedrijf te kunnen beoordelen.

Gemeenten wordt gevraagd in hun bestemmingsplannen een definitie van een grondgebonden veehouderijbedrijf op te nemen. In de definitie is vastgelegd dat de opbrengst van de agrarische cultuurgrond waarover het bedrijf in de omgeving van de bedrijfsgebouwen beschikt, grotendeels kan voorzien in de ruwvoerbehoefte. Op die manier kan een gemeente 'footloose' melkveebedrijven weren.

Uitbreiding bedrijf toetsen aan aanvaardbare ruimtelijke kwaliteit

De uitbreiding moet ruimtelijk aanvaardbaar zijn. Zowel op de schaal van het gebouw, het erf en de inpassing van het erf in het landschap dient aandacht te zijn voor de ruimtelijke kwaliteit. Het is wenselijk dat de gemeenten ondernemers verzoeken om bij een grootschalige uitbreiding een beeldkwaliteitsplan op te stellen. Voor de ondernemer is het wenselijk om vroegtijdig deskundigheid in te schakelen van bijvoorbeeld een architect en een landschapsontwerper.

De provincie stelt geen grens aan de bedrijfsomvang van een grondgebonden veehouderijbedrijf. Bij een groot bedrijf - een groot erf met stallen - hoort een passende 'open ruimte' in de vorm van agrarische cultuurgrond. Met het oog op het einde van de Europese melkquotering in 2015 wordt een forse schaalvergroting in de melkveehouderij verwacht. Niet alleen het aantal dieren zal toenemen maar ook de staloppervlakte zal per dier toenemen. Bedrijven die willen groeien moeten die ontwikkelruimte 'verdienen'.

1.2.11 Wijzigingen in Visie Cultuur en Erfgoed

hoofdstuk 4 Mooi Gelderland

4.1 Ruimtelijke kwaliteit

4.1.8 Cultuur en erfgoed

Voor een verdere toelichting over dit onderwerp zie [4.2 Verdieping cultuur en erfgoed](#)

4.1.8.1 Cultuur en **cultuurhistorie** **Erfgoed**: bouwstenen voor ontwikkeling

Ambitie en rol van de provincie

Gelderland is rijk aan cultuur en erfgoed: onder andere musea, theater, dans, festivals, monumenten, archeologie en het historische landschap zijn onze parels. Ze is trots op de cultuur en erfgoed in Gelderland en wil een klimaat bieden waardoor onze parels verder tot bloei komen. Cultuur en erfgoed zijn van mensen, door mensen en voor mensen. Het is het belangrijkste dat cultuur en erfgoed toegankelijk zijn voor de inwoners van Gelderland. Zodat iedereen ervan kan genieten.

Cultuur en **cultuurhistorie** **Erfgoed** hebben bij uitstek een verbindende functie. Ze verbinden mensen onderling en aan de plek waar ze wonen en werken. Ze zijn van grote betekenis voor de leefbaarheid in steden en dorpen, de identiteit van regio's en voor **toerisme en recreatie** **de vrijetijdseconomie**.

De Gelderse steden kenmerken zich door een sterke historisch karakter en door een hoge ruimtelijke kwaliteit. Ook het gevarieerde Gelderse landschap kent bijzondere cultuurhistorische kwaliteiten. De culturele infrastructuur is goed ontwikkeld en het stedelijk gebied huisvest enkele topinstellingen. Al deze kwaliteiten dragen in belangrijke mate bij aan een aantrekkelijk woon-, werk- en vestigingsklimaat. Om deze redenen investeert de provincie in **een bloeiend cultuur- en erfgoedklimaat** **de verdere ontwikkeling van erfgoed en cultuur, kennisontwikkeling, cultureel ondernemerschap en innovatie**.

Aanpak

De betekenis van cultuur en erfgoed wordt voor een groot deel ontleend aan de kwaliteit ervan. Zonder kwaliteit zijn kunstuitingen of monumenten letterlijk 'waardeloos'. Samen met haar uitvoeringspartners zet de provincie kwaliteit bovenaan de agenda en zorgt ervoor dat er aandacht is voor de borging van de kwaliteitsaspecten van cultuur en erfgoed. Kwaliteit raakt aan alle waarden die cultuur en erfgoed bezitten. Cultuur en erfgoed hebben een maatschappelijke, economische en intrinsieke waarde. De *economische waarde* heeft betrekking op de bijdrage die cultuur en erfgoed leveren aan de economie. Zo leidt de aanwezigheid en goed gebruik van monumenten tot een waardevermeerdering van woonwijken en hebben culturele festivals een aantrekkende werking op het toerisme. De *economische waarde* ontstaat niet vanzelf; er is ondernemerschap voor nodig. De *maatschappelijke waarde* is de betekenis die mensen aan cultuur en erfgoed ontleen. Mensen kunnen zich verbonden voelen met een bepaalde plek of nemen deel aan culturele activiteiten om andere mensen te ontmoeten. De *intrinsieke waarde* is de waarde die cultuur en erfgoed vanuit zichzelf vertegenwoordigen. Denk hierbij aan de artistieke betekenis van een dansvoorstelling of de bijzondere architectuur van een monument. De intrinsieke waarde is meestal niet in harde criteria uit te drukken. De drie waarden zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De provincie zoekt de balans tussen de drie waarden.

De provincie investeert in cultuur en erfgoed in combinatie met investeringen voor grote provinciale opgaven. In alle regio's stimuleert de provincie samen met gemeenten kunst en cultuur die bijdragen aan een sterk vestigingsklimaat, regionale identiteit en vrijetijdseconomie. Tegen de achtergrond van krimp wil de provincie zich samen met gemeenten inzetten voor goed gespreide basisvoorzieningen voor cultuur en erfgoed in de regio. De provincie heeft een aantal speerpunten benoemd voor inzet voor cultuur en erfgoed in de regio.

Rolopvatting

De provincie is:

- ondernemend
- inspirerend
- verbindend

Instrumenten

- subsidie (Subsidieregeling Meerjarenprogramma's Gelderland)
- cultuur- en erfgoedpacten
- subsidie
- leningen
- opdrachten
- netwerk en advies

4.1.8.2 Archeologie

De provincie en haar partners streven er samen naar archeologie expliciet te betrekken bij de integrale afweging bij planontwikkeling. Bij locatiekeuze en planuitwerking moet voldaan worden aan de basiskwaliteitseisen van de bodem, waaronder archeologie.

Ambitie en rol van de provincie

Ruimtelijke plannen en projecten die archeologische gegevens in de bodem kunnen aantasten moeten zo veel mogelijk rekening houden met bekende en te verwachten archeologische waarden. De hoofdverantwoordelijkheid ligt bij de gemeente; de provincie faciliteert de gemeenten met onder andere kennisagenda's.

Aanpak

De provincie wil voorbeeldig omgaan met het bodemarchief en de eigen verantwoordelijkheden hiervoor, zoals bij provinciale wegen, inpassingsplannen en vergunningverlening voor Ontgroningen. Sinds het van kracht worden van de Wet Archeologische Monumentenzorg hebben gemeenten in de meeste gevallen de hoofdverantwoordelijkheid. De provincie faciliteert hen met de reeds opgestelde regionale kennisagenda's die het mogelijk maken om de archeologische eigenheid van regio's op te nemen in lokaal ruimtelijk beleid. In deze kennisagenda's zijn regionaal verschillende tophema's benoemd. Hantering van de kennisagenda's geeft richting aan het archeologisch onderzoek bij ruimtelijke ingrepen.

De provincie ondersteunt gemeenten bij het uitvoeren van hun wettelijke taak voor archeologie door de aangestelde regioarcheologen financieel te ondersteunen. Regioarcheologen dragen zorg voor de archeologische advisering aan gemeenten. Ook kunnen regioarcheologen ingezet worden bij het borgen van archeologie bij ruimtelijke vraagstukken en het vergroten van het publieksbereik.

Rolopvatting

De provincie is:

- normerend
- inspirerend
- verbindend
- ondernemend

Instrumenten:

- verordening
- kennisagenda's
- regioarcheologie
- aanwijzing attentiegebieden

- kennisagenda archeologie

4.1.8.36 Molens in Gelderland

De provincie en haar partners streven samen naar het in stand houden van de molens in Gelderland. De molens zijn een identiteitsbepalend onderdeel van Gelderland.

Ambitie en rol van de provincie

De ambitie van de provincie is dat de omgeving van de molens zodanig ingericht wordt dat de molens kunnen blijven draaien. Dit is een randvoorwaarde. De provincie beschermt de ruimte rond de molens tegen ongewenste ingrepen.

Aanpak

De provincie zorgt voor een adequate ruimtelijke regeling in de Omgevingsverordening. De provincie neemt haar verantwoordelijkheid bij de eigen projecten zoals provinciale wegen, gebiedsontwikkeling en eigen inpassingsplannen door hierbij voorbeeldig met de molen en zijn omgeving om te gaan.

Rolopvatting

De provincie is:

- normerend
- ondernemend
- inspirerend
- verbindend

Instrumenten:

- verordening
- Subsidieregeling instandhouding molens

hoofdstuk 4 Mooi Gelderland

4.2 Natuur en landschap in Gelderland

4.2.4 Landschap van Gelderland

4.2.4.1 Landschappen van bovenregionale waarde

4.2.4.1.4 Romeinse Limes

De provincie en haar partners streven er samen naar Historische verdedigingslinie de Limes te beschermen met adequate ruimtelijke regelingen. Het is een cultuurhistorisch fenomeen van wereldbelang dat gedeeld wordt met buurprovincies.

Ambitie en rol van de provincie

De ambitie van de provincie is om de Romeinse Limes te beschermen tegen ongewenste ingrepen en verder te ontwikkelen en beleefbaar te maken. Er loopt een aanvraag bij Unesco om de Romeinse Limes aangewezen te krijgen als werelderfgoed.

Aanpak

De provincie zorgt voor adequate ruimtelijke regelingen, waarvoor in overleg tussen de verschillende overheden kaders worden gemaakt. Vooralsnog worden voor dit kader de bestaande archeologische monumenten aangewezen als onderdeel van de Limes-zone, samen met de overige terreinen van de Archeologische Monumenten Kaart die onderdeel uitmaken van de Limes. Voor de gebieden die deze monumenten en terreinen met elkaar verbinden (de zogenaamde Limes-zone) worden regels opgesteld die het werelderfgoed duurzaam beschermen. Dit wil zeggen dat ontwikkelingen alleen mogelijk zijn als deze de aanwezige kernkwaliteiten niet aantasten.

~~De provincie gaat samen met partners een onderzoek doen, 'Landbouw in de Limes', waarin mogelijkheden en mogelijkheden van landbouw in de Limes worden verkend.~~

De provincie neemt haar verantwoordelijkheid bij eigen projecten zoals provinciale wegen, gebiedsontwikkeling en eigen inpassingsplannen door hierbij voorbeeldig met het erfgoed om te gaan. Dit doet de provincie ook bij het verlenen van vergunningen voor ontgrondingen.

Rolopvatting

De provincie is:

- normerend
- inspirerend
- verbindend
- ondernemend

Instrumenten:

- verordening,
- vergunningverlening Ontgrondingenwet

1.2.12 Wijzigingen in Visie Economie Algemeen

hoofdstuk 1 Toekomstbestendig Gelderland

1.2 Twee provinciale hoofddoelen

1. Duurzame economische structuurversterking

Een gezonde economie met een aantrekkelijk vestigingsklimaat vraagt om **krachtige en innovatieve bedrijven enerzijds en een kwalitatief goed aanbod aan werklocaties woonlocaties en arbeidspotentieel anderzijds.**

Krachtige steden en vitale dorpen **(link aanpassen)** **met voldoende aanbod aan voorzieningen spelen daarbij een belangrijke rol met voldoende werkgelegenheid.** Het verbeteren van de economische structuur is een belangrijke opgave voor de Gelderse samenleving. Er zijn veel kansen om de economische structuur te verbeteren. De provincie

wil samen met haar partners de kansen benutten, met oog voor de unieke kwaliteiten van Gelderland. Het streven is om de concurrentiekracht van Gelderland te vergroten, niet alleen door innovatie, maar ook door een duurzame versterking van de ruimtelijk-economische structuur.

Deze versterking van de economie gebeurt in een andere context dan een aantal jaar geleden. De komende jaren zullen minder in het teken staan van denken in termen van 'groei' en meer in termen van 'beheer en ontwikkeling van het bestaande'. Na de internationale economische recessie wordt de komende jaren weer economische groei verwacht. Huidige trends en ontwikkelingen, zoals toenemende schaarste aan grondstoffen en technologische ontwikkelingen, vergen een andere aanpak bij de versterking van de economie. De versterking van de economie vergt een andere aanpak. Wat blijft is het denken in termen van beheer en ontwikkeling van bestaande werklocaties. Dat betekent vooral dat de provincie zich met haar partners richt op:

- kansen bieden aan bestaande en nieuwe bedrijven;
- het creëren van een aantrekkelijk vestigingsklimaat in de stedelijke regio's;
- het creëren van een aantrekkelijk investeringsklimaat;
- het creëren van voldoende kwalitatief goed geschoold personeel;
- het creëren van een goede bereikbaarheid van de stedelijke gebieden en de economische kerngebieden met fiets, openbaar vervoer en auto maar ook digitaal;
- het versterken van ruimtelijke randvoorwaarden voor de sterke (top) economisch stuwende sectoren en het verbeteren van de kennisinfrastructuur;
- een gezonde vrijetijdseconomie en aandacht voor cultuurbeleving;
- een adequaat beheer (kwaliteit en kwantiteit) van bestaande en eventueel nieuwe woongebieden, bedrijventerreinen, kantoren en detailhandel in Gelderland.

Ter versterking van de kansen voor bedrijvigheid zet de provincie gericht stappen om ruimte te bieden aan initiatiefnemers en om hen te faciliteren. Deze stappen zijn als volgt.

- a. De provincie besteedt meer aandacht aan de versterking van opgaven in steden en stedelijke netwerken dan voorheen. Dit doet zij via afspraken in de zogenaamde gebiedsopgaven. De maatschappelijke opgaven in die gebieden maken dat dit noodzakelijk is. Stedelijke netwerken zijn van groot belang voor Gelderland als geheel: als motor voor de economie en vanwege de voorzieningen voor de gehele regio. Dit vertaalt zich naar meer investeringen en intensievere betrokkenheid van plan- en procesbegeleiding in die gebieden.
- b. De provincie schept meer ruimte voor economie, voor kansen pakken. Dit doet de provincie door actief te zijn in de ondersteuning en facilitering van bestaande en nieuwe bedrijven in de (top)sectoren, industrie, logistiek, land- en tuinbouw en toerisme en recreatie (vrijetijdseconomie) en door ook tuinbouw-aanverwante bedrijvigheid in de vijf clusters toe te laten, door duurzame groei van agrarische bedrijven toe te staan en door mee te denken over groei op bestaande locaties voor bedrijventerreinen. De provincie verbindt, inspireert, ondersteunt, faciliteert en handelt integraal vanuit mogelijkheden en niet alleen vanuit kaders. We noemen dit de rode loper aanpak.

Hoofdstuk 3 Dynamisch Gelderland

3.1 Krachtige steden en vitale dorpen

3.1.1. Steden en regio's die elkaar versterken

De steden in Gelderland zijn een belangrijke motor voor de Gelderse economie, als concentratiepunt van sociaal-culturele en economische activiteiten. Steden zijn van belang voor de stedelijke bevolking en voor de bewoners in de omliggende gebieden. Iedere stad heeft zijn eigen unieke kwaliteiten en invloedssfeer. De landschappelijke ligging en

het groene karakter dragen bij aan de kracht van de Gelderse steden.

In samenhang met de sterke steden zijn vitale dorpen van groot belang. Met name in de regio's waar vergrijzing speelt, is een evenwichtige ontwikkeling gewenst, gericht op de kwaliteit van de bestaande voorraad.

De grote steden en hun omgeving hebben elkaar nodig. De provincie en partners willen **niet alleen** de (economische) kracht van steden en stedelijke netwerken versterken, **maar ook die van het platteland. Bij dit laatste is een sterke land- en tuinbouw sector van groot belang.** Verbindingen tussen de steden helpen om agglomeratie-voordelen te benutten. De provincie meent dat de economische kracht van steden toeneemt als de steden en de (landelijke) omgeving een samenhangend geheel vormen. Het over en weer bereikbaar maken van voorzieningen en werkgelegenheid biedt veel potenties, ook over de grens met de buurprovincies en Duitsland.

Ambitie en rol van de provincie

De provinciale ambitie is het versterken van de economische kracht en uitstraling van de steden:

- het benutten van agglomeratie-voordelen en de economische potenties van de stedelijke agglomeraties Arnhem-Nijmegen, Ede-Wageningen en Apeldoorn-Zutphen-Deventer om de (inter-)nationale concurrentiepositie te verbeteren (zie kaart Internationale positionering van Gelderland);
- het versterken van (top)vestigingslocaties in de stedelijke netwerken en centra, omdat de binnensteden van de grote steden van essentieel belang zijn voor de aantrekkingskracht en het functioneren van de stedelijk netwerken;
- de focus op de verdere ontwikkeling van **het midden- en kleinbedrijf in de economisch stuwende sectoren, zoals topsectoren AgroFood (incl. primaire land- en tuinbouw, Life Science & Health, maakindustrie, logistiek en toerisme en recreatie Energie en milieutechnologiesector (EMT), Food en Health;**
- het versterken van de regionale centrumfunctie van Doetinchem, Harderwijk en Tiel;
- een 'slimme samenwerking' en verbindingen tussen steden onderling en tussen steden en hun omgeving;
- extra aandacht voor de 'overgangsgebieden' tussen stad en land, door ruimte te laten voor een creatieve en kwalitatief hoogwaardige invulling van deze stadsrandzones.

De provincie wil de vitaliteit van kleinere kernen en dorpen waar mogelijk behouden en versterken. Dit vergt een evenwichtige benadering van stedelijke functies. De ambitie is te zorgen voor een optimale kwaliteit en bereikbaarheid van voorzieningen, niet om alle voorzieningen te behouden.

Aanpak

Het versterken van steden en dorpen vindt plaats door:

- het samen met partners verkennen van de unieke kracht en potenties van de Gelderse steden en dorpen - ook in (inter-)nationale context;
- het blijven versterken van de samenwerking tussen steden.

Daarnaast vervult de provincie een rol door:

- (mede) zorg te dragen voor een optimale bereikbaarheid tussen nabij gelegen steden in de stedelijke netwerken en tussen steden en hun omgeving. Multimodaal, op lokaal, regionaal, nationaal en internationaal niveau;
- het bundelen en concentreren van stedelijke functies (zoals culturele en sportvoorzieningen, kantoren, detailhandel, bedrijven, kennisinstututen) met een bovenregionale functie op goed bereikbare locaties en multimodale knooppunten en centra in het stedelijk netwerk;
- te investeren in de binnensteden van de grote steden die van essentieel belang zijn voor de aantrekkingskracht en het functioneren van de stedelijk netwerken;
- met partners te investeren in de bereikbaarheid en de ruimtelijke kwaliteit van vestigingslocaties die de centra en

knooppunten vormen in de stedelijke netwerken en meerdere bovenregionale functies hebben. Het accent ligt op een selectief aantal veelal bestaande locaties;

- te investeren in de ontwikkeling van de Gelderse (top)sectoren en daarmee in specifieke gebieden in Gelderland;
- het faciliteren en ondersteunen van de sterke sectoren in de Gelderse economie: de maakindustrie, vrijetijdseconomie en logistiek;
- te investeren in de (woon)kwaliteit en leefbaarheid in wijken en bereikbaarheid van voorzieningen en banen.

Hoofdstuk 3

3.1 Krachtige steden en vitale dorpen

3.1.4 Werken

De provincie en haar partners streven samen naar behoud en verdere economische ontwikkeling van Gelderland tot een krachtige, duurzame, innovatieve en internationaal concurrerende regio. Een regio die passende werkgelegenheid biedt voor iedereen die wil en kan werken. De opgaven die zij hierbij zien, zijn:

- een gezonde economie die de mensen in Gelderland een behoorlijk inkomen biedt;
- arbeidsparticipatie van de Gelderse beroepsbevolking optimaliseren;
- bereikbaar werk voor iedereen.

Ambitie en rol van de provincie

De provincie streeft naar het behoud van kansrijke bestaande bedrijven en werkgelegenheid om de concurrentiepositie van Gelderland te versterken. Een optimaal vestigingsklimaat is het doel, waarbij bedrijven zich kunnen ontwikkelen en kunnen zorgen voor werkgelegenheid. De provincie gaat uit van de kracht van ondernemers en ondernemingen. De provincie zet zich maximaal in om kansrijke bedrijven te faciliteren. De provincie gaat op zoek naar de economische dynamiek en ondersteunt de economische kracht van Gelderse bedrijven.

De provincie bevordert de ontwikkeling van het midden en kleinbedrijf in de economisch stuwende (top)sectoren, waaronder:

- AgroFood (inclusief primaire land- en tuinbouw);
- LifeSciences & Health;
- Energie en Milieutechnologie;
- Maakindustrie;
- Logistiek;
- Toerisme en recreatie.

In deze sectoren willen provincie en partners excelleren, met name omdat deze zich hebben ontwikkeld tot sectoren met een internationale uitstraling.

Naast deze vier topsectoren beschikt Gelderland over verschillende andere veelbelovende bedrijfstakken, die met een innoverende aanpak hun marktpositie verder kunnen vergroten. Deze 'aandachtssectoren' zijn:

- de logistieke sector;
- de agrarische sector;
- de vrijetijdseconomie;

- ~~de creatieve sector;~~
- ~~voor het midden- en kleinbedrijf wil de provincie extra aandacht besteden aan ontwikkelingsmogelijkheden;~~

Het uitgangspunt om veelbelovende bedrijven of bedrijfstakken te laten groeien en hun marktpositie te vergroten middels een innoverende aanpak, blijft ook van toepassing.

De provincie streeft naar zorgvuldig ruimtegebruik: terughoudendheid bij het aanleggen van nieuwe bedrijventerreinen en veel aandacht voor het revitaliseren van bestaande terreinen. Als functieverandering, sloop of een andere invulling van ruimtes (voor kantoren) nodig is, dan is het goed hiervoor te kiezen in plaats van het bouwen van nieuwe kantoren. Kansen zijn er ook om beeldbepalende gebouwen niet te slopen, maar in te zetten voor hergebruik op een wijze die de kwaliteit van de omgeving verbetert.

~~Om discrepanties op de arbeidsmarkt te verminderen wil de provincie overlegstructuren bevorderen voor samenwerking tussen onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven. Daarnaast wil zij ook investeren kennisdeling, in vakmanschap en ondernemerschap en in de ontwikkeling van nieuwe onderwijs- en arbeidsmarktconcepten. specifieke uitvoeringsprogramma's stimuleren voor de arbeidsmarkt in de Gelderse topsectoren.~~

Extra aandacht besteedt de provincie aan het bereikbaar houden en maken van werk- en stageplaatsen voor forensen, ook in plattelandsgemeenten.

1.2.13 Wijzigingen in Visie Groei en krimp op de Veluwe

Hoofdstuk 4 Mooi Gelderland

4.2 Natuur en landschap in Gelderland

4.2.1 Gelders Natuurnetwerk

Om de biodiversiteit nu en voor toekomstige generaties Gelderlanders veilig te stellen, beschermt de provincie het Gelders Natuurnetwerk. Het Gelders Natuurnetwerk is een samenhangend netwerk van bestaande en te ontwikkelen natuur van internationaal, nationaal en provinciaal belang. Dit Gelders Natuurnetwerk bestaat uit alle terreinen met een natuurbestemming binnen de voormalige EHS en bevat tevens een Zoekgebied nieuwe natuur van 7.300 hectare, voor 5.300 hectare nog te realiseren nieuwe natuur.

Een groot deel van de Gelderse natuurgebieden is internationaal beschermd: de Natura 2000-gebieden. Juist in deze gebieden moet de biodiversiteit worden behouden of verbeterd. De provincie geeft in het natuurbeleid prioriteit aan het behalen van de Natura 2000-doelen in de Natura 2000-gebieden. Het Gelders Natuurnetwerk en de Groene Ontwikkelingszone vervullen daarnaast een belangrijke rol bij het behoud van de biodiversiteit.

De Ecologische verbindingzones maken voor een klein deel uit van het Gelders Natuurnetwerk.

Ambitie en rol van de provincie

De provincie wil:

1. 5.300 hectare nieuwe natuur in het Gelders Natuurnetwerk in 2025 gerealiseerd hebben;
2. natuur verbeteren en herstellen waar het gaat om internationale doelen;
3. een goed beheer mogelijk maken.

Voor het behoud en de versterking van de biodiversiteit in Gelderland streeft de provincie naar het opheffen van

versnippering en een goede aansluiting tussen het Natuurnetwerk en het Duitse Biotopverbund.

De provincie wil de natuur van het Gelders Natuurnetwerk beschermen tegen aantasting en heeft daarom regels opgenomen in de Omgevingsverordening. Centraal staat de bescherming van de kernkwaliteiten. De kernkwaliteiten bestaan uit bestaande natuurwaarden, uit nog te ontwikkelen potentiële waarden en de omgevingscondities zoals stilte. De (nog te ontwikkelen) natuurwaarden zijn beschreven en als bijlage bij deze visie en bij de Omgevingsverordening opgenomen. De omgevingscondities zijn in de bijlage bij de Omgevingsverordening wel benoemd, maar er heeft geen provinciedekkende inventarisatie plaatsgevonden. Bij projecten kan op maat een effectbeschrijving worden gemaakt voor de relevante omgevingscondities.

Nieuwvestiging en grootschalige ingrepen

Nieuwvestiging en grootschalige ingrepen zijn alleen mogelijk wanneer:

- er geen reële alternatieven zijn;
- een groot maatschappelijk belang in het geding is.

Per saldo moet elke ontwikkeling een verbetering van de kernkwaliteiten in het Gelders Natuurnetwerk opleveren. In dat saldo zijn vergroting van de oppervlakte natuur en versterking van de ecologische samenhang belangrijke randvoorwaarden.

Beperkte ontwikkelingsmogelijkheden bestaande functies

Voor bestaande functies zijn er beperkte ontwikkelingsmogelijkheden, namelijk voor gevallen waarbij er geen reële alternatieven zijn voor verplaatsing van de functie naar een plek buiten het Gelders Natuurnetwerk. De provincie stelt bij een aantasting van de kernkwaliteiten steeds de voorwaarde dat er een compensatieplan gemaakt wordt waarbij de bestaande natuurwaarden worden versterkt. De initiatiefnemer is verantwoordelijk voor de compensatie. De provincie ondersteunt op verzoek met het opstellen van een compensatieplan en wil faciliteren met compensatiepools.

Groei en krimp van recreatiebedrijven op de Veluwe

Voor de uitbreiding van verblijfsrecreatiebedrijven op de Veluwe is in 2006 een Streekplanuitwerking groei en krimp (link naar bijlage) vastgesteld. Voor de bedrijven uit de tweede tranche groei en krimp zijn de voorwaarden vanuit deze regeling gecontinueerd. Via de sanering van een aantal recreatiebedrijven centraal op de Veluwe en daarop volgende natuurontwikkeling is in feite al een compensatiepoule geregeld.

Zie voor een nadere toelichting de Verdieping, paragraaf 4.3.1.2.1 GNN nieuwvestiging en uitbreiding(link)

Compensatiepoules

Omdat het ontwikkelen van nieuwe natuur voor veel bedrijven geen dagelijkse activiteit is, wil de provincie maatregelen nemen om ervoor te zorgen dat er tijdig compensatie natuur ontwikkeld is of kan worden. Daarmee wordt voorkomen dat investeringen onnodig worden uitgesteld omdat er geen compensatielocatie voorhanden is. Met een actieve rol bij de ontwikkeling van compensatielocaties wordt de samenhang tussen natuurgebieden versterkt.

Aanpak

De provincie:

- zorgt voor ruimtelijke bescherming van de Gelderse natuur;
- ondersteunt op verzoek bij het opstellen van een compensatieplan en wil faciliteren met compensatiepools;
- wil natuur realiseren en beheren door bij te dragen met subsidies voor:
 1. de realisatie van 5.300 ha nieuwe natuur in de zoekzone van 7.300 ha;
 2. het beheer van de natuur;
 3. herstelmaatregelen in de bestaande natuur voor verbeteringen van natuur voor internationale doelen.
- wil op cruciale locaties extra inrichtingsmaatregelen uitvoeren om de natuur klimaat- en toekomstbestendig te maken;
- met de Programmatische Aanpak Stikstof (PAS) de ontwikkelingsmogelijkheden voor het bedrijfsleven vergroten.

Voor een slagvaardige en flexibele uitvoering van het natuurbeleid kunnen kleine wijzigingen om ecologische redenen in de begrenzing van het Gelders natuurnetwerk en de Groene Ontwikkelingszone via een eenvoudige procedure worden doorgevoerd.

Ter bescherming van de aanwezige soorten worden geen vergunningen verleend voor start- en landingsplaatsen in het Gelders Natuurnetwerk voor kleine luchtvaart. Ook niet in het broedseizoen in een bufferzone van 300 meter eromheen.

De provincie gaat met gemeenten en andere partners in overleg om duidelijkheid te verkrijgen over de vraag wie de natuur gaat beheren en beschermen, die door het schrappen van de richtlijn bos- en natuurcompensatie geen provinciale bescherming meer heeft. Het doel is te voorkomen dat in de tussentijd gebieden onvoldoende beschermd zijn.

Rolopvatting

De provincie is:

- normerend
- ondernemend
- inspirerend
- verbindend

Instrumenten

- subsidies
- gebiedsontwikkeling
- verordening
- Programmatische Aanpak Stikstof (PAS)
- planbegeleiding
- compensatiepools voor afkopen van natuurcompensatie

1.3 Wijzigingen in Kaarten

Wijzigingen in Kaarten Water

HEN-Wateren (2015)

HEN-Wateren ERAF

Watergangen op top10nl gelegd en toevoeging van stilstaande wateren uit WHP4

HEN-Wateren ERBIJ

Watergangen op top10nl gelegd en toevoeging van stilstaande wateren uit WHP4

SED-Wateren (2015)

SED-Wateren ERAF

Watergangen op top10nl gelegd en toevoeging van stilstaande wateren uit WHP4

SED-Wateren ERBIJ

Watergangen op top10nl gelegd en toevoeging van stilstaande wateren uit WHP4

Bescherming oppervlaktewater voor drinkwaterbereiding (2015)

Bescherming oppervlaktewater voor drinkwaterbereiding ERBIJ

De Afgedamde Maas is als lijn van de Bergsche Maasdijk tot en met de Wilhelminasluis toegevoegd. Deze valt samen met de provinciegrens en is daarom niet zichtbaar.

Voor het bekijken van de wijziging zie [bijlage Bescherming oppervlaktewater](#)

Boringvrije zones (2015)

Boringsvrije zone ERBIJ

De boringsvrije zones om de Overijsselse waterwingebieden Engelse Werk en Deventer-Zutphense straatweg liggen deels in Gelderland, daarom toegevoegd.

Wijzigingen in Kaarten Windenergie

Kaartlaag Windenergie in onderzoek vervalt

Op de kaartlaag Windenergie locaties vervalt de Locatie Wageningen; de overige locaties worden opgenomen in de andere categorieën.

Op de kaartlaag Windenergie mogelijk vanwege wettelijke beperkingen zijn de laagvliegroutes aangepast. Hierdoor wijzigt ook de kaartlaag Windenergie mogelijk

De locatie Zutphen/Lochem is toegevoegd aan 'windenergie locaties' en de locatie Wageningen ('windenergie in onderzoek') is komen te vervallen.

De kaart 'windenergie in onderzoek' is komen te vervallen; de locaties die hieronder vielen, vallen nu onder de beleidscategorie 'windenergie locaties'.

Er is een nieuwe kaartlaag 'Windenergie in GNN onder voorwaarden mogelijk' toegevoegd.

Windenergie locaties (2015)

Windenergie locaties ERBIJ

De locatie Zutphen is toegevoegd, zo ook de locatie Oude IJsselstreek (voorheen Windenergie bestaand en vergund). Daarnaast zijn de locaties voorheen onderdeel uitmakend van Windenergie in onderzoek toegevoegd met uitzondering van de locatie Wageningen.

Windturbines in GNN onder voorwaarden mogelijk (nieuw)

Dit is een nieuwe kaartlaag van het gebied waar Windenergie in het GNN onder voorwaarden mogelijk is. Deze wordt opgenomen op de themakaart Windenergie

Windenergie bestaand en vergund (wordt: bestaand en in aanbouw) (2015)

Windenergie bestaand en vergund (wordt: bestaand en in aanbouw) ERAF

Locatie Den Tol (Oude IJsselstreek) vervalt

Windenergie bestaand en vergund (wordt: bestaand en in aanbouw) ERBIJ

Locatie De Griff (Nijmegen) is toegevoegd (5 windturbines)

Windenergie uitgesloten vanwege wettelijke beperkingen (2015)

Windenergie uitgesloten vanwege wettelijke beperkingen ERAF

Laagvliegroute wordt nu correct weergegeven qua breedte en vorm. Tevens is de kaartlaag aangepast aan de actuele basisregistratie.

Windenergie uitgesloten vanwege wettelijke beperkingen ERBIJ

Laagvliegroute wordt nu correct weergegeven qua breedte en vorm. Tevens is de kaartlaag aangepast aan de actuele basisregistratie.

Wijzigingen in Kaarten Zonne-energie

Grote zonneparken mogelijk (nieuw)

Deze nieuwe kaartlaag toont de gebieden in Gelderland waar grote zonneparken mogelijk zijn; wordt opgenomen op de nieuwe themakaart Zonne-energie.

Grote zonneparken niet mogelijk (nieuw)

Deze nieuwe kaartlaag toont de gebieden in Gelderland waar grote zonneparken niet mogelijk zijn; wordt opgenomen op de nieuwe themakaart Zonne-energie.

Grote zonneparken onder voorwaarden mogelijk (nieuw)

Deze nieuwe kaartlaag toont de gebieden in Gelderland waar grote zonneparken onder voorwaarden mogelijk zijn; wordt opgenomen op de nieuwe themakaart Zonne-energie.

Wijzigingen in Kaart Stiltegebieden

Stiltegebieden (2015)

Stiltegebieden ERAF

De aanwijzing van stiltegebied Weide Oude Strangen in de uiterwaarden Pannerdens kanaal wordt ingetrokken.

Stiltegebieden ERBIJ

Het gebied in de Millingerwaard wordt als stiltegebied aangewezen.

Wijziging in Kaarten Natuur

Gelders natuurnetwerk (2015)

Gelders natuurnetwerk ERAF

4 Vuilstortplaatsen in de gemeenten Wageningen, Wekerom, Eerbeek en Ugchelen zijn verwijderd.

Tevens is een stukje verwijderd vanwege de grenswijziging bij natuurgebied Sint Jansberg in de gemeente Berg en Dal.

Groene ontwikkelingszone (2015)

Groene ontwikkelingszone ERAF

De wijzigingen vanwege de gewijzigde Weidevogel- en Rustgebieden voor winterganzen zijn verwerkt.

Groene ontwikkelingszone ERBIJ

4 Vuilstortplaatsen in de gemeenten Wageningen, Wekerom, Eerbeek en Ugchelen zijn toegevoegd.

Tevens is een stukje toegevoegd vanwege de grenswijziging bij natuurgebied Sint Jansberg in de gemeente Berg en Dal.

De wijzigingen vanwege de gewijzigde Weidevogel- en Rustgebieden voor winterganzen zijn verwerkt.

Weidevogelgebieden (2015)

Weidevogelgebieden ERAF

De begrenzing is aangepast zoals de weidevogelgebieden in het Natuurbeheerplan 2016 zijn aangegeven. Onder andere de Fraterwaard is als weidevogelgebied komen te vervallen.

Weidevogelgebieden ERBIJ

De begrenzing is aangepast zoals de weidevogelgebieden in het Natuurbeheerplan 2016 zijn aangegeven. De weidevogelgebieden zijn onder andere uitgebreid met het Duivense Broek en de weidevogelgebieden meilanden/Homoet en Bruchemse Broek zijn aangepast.

Ganzenfoerageergebieden (wordt: Rustgebieden voor winterganzen) (2015)

Ganzenfoerageergebieden (wordt: Rustgebieden voor winterganzen) ERAF

De rustgebieden voor winterganzen zijn verkleind met de Ossenwaard, de Wamelsche uiterwaard, Ravenswaarden, Rijsselsche waard.

Ganzenfoerageergebieden (wordt: Rustgebieden voor winterganzen) ERBIJ

De rustgebieden voor winterganzen zijn uitgebreid met Polder Arkemheen, polder Oosterwolde, Veessen – Wapenveld, Wilpse Klei, IJsseluiterwaarden ten zuiden van Zutphen, Duivense Broek, Gelderse poort, Uiterwaarden Neder-Rijn van Heteren tot Lienden en van Maurik tot aan het Amsterdam-Rijnkanaal, Kil van Hurewenen, Uiterwaarden bij Heesselt, Stiftse Waard en Passewaaij.

GNN natuurbegraven en kleinschalige recreatie onder voorwaarden mogelijk (nieuw)

Gebied binnen GNN waar natuurbegraven en kleinschalige recreatie onder voorwaarden mogelijk is; wordt opgenomen op de themakaart Natuur.

GNN windturbines onder voorwaarden mogelijk (nieuw)

Gebied binnen GNN waar windturbines onder voorwaarden mogelijk zijn; wordt opgenomen op de themakaart Natuur.

Wijzigingen in Kaarten Landbouw

Plussenbeleid (nieuw)

In dit gebied heeft de provincie als doel de randvoorwaarden te creëren voor duurzame niet-grondgebonden landbouw; wordt opgenomen op de themakaart Landbouw.

Ammoniakbuffergebied (nieuw)

In dit gebied heeft de provincie als doel de randvoorwaarden te creëren voor duurzame niet-grondgebonden landbouw; wordt opgenomen op de themakaart Landbouw.

Wijziging provincie-en gemeentegrenzen

Regio Stadsregio (2015)

Regio Stadsregio ERAF

grenswijziging bij natuurgebied Sint Jansberg, gemeente Berg en Dal

Regio Stadsregio ERBIJ

grenswijziging bij natuurgebied Sint Jansberg, gemeente Berg en Dal

Regio NoordVeluwe (2015)

Regio NoordVeluwe ERAF

Grenscorrectie rondom de Berencamperweg tussen de gemeenten Nijkerk en Putten. Tussen de Hardenbergerweg

en de rotonde Zeedijk ligt de grens nu strak oostelijk langs de Berencamperweg.

Regio NoordVeluwe ERBIJ

Grenscorrectie rondom de Berencamperweg tussen de gemeenten Nijkerk en Putten. Tussen de Hardenbergerweg en de rotonde Zeedijk ligt de grens nu strak oostelijk langs de Berencamperweg.

Regio FoodValley (2015)

Regio FoodValley ERAF

Grenscorrectie rondom de Berencamperweg tussen de gemeenten Nijkerk en Putten. Tussen de Hardenbergerweg en de rotonde Zeedijk ligt de grens nu strak oostelijk langs de Berencamperweg.

Regio FoodValley ERBIJ

Grenscorrectie rondom de Berencamperweg tussen de gemeenten Nijkerk en Putten. Tussen de Hardenbergerweg en de rotonde Zeedijk ligt de grens nu strak oostelijk langs de Berencamperweg.

Nationale landschappen (2015)

Nationale landschappen ERAF

grenswijziging bij natuurgebied Sint Jansberg, gemeente Berg en Dal

Nationale landschappen ERBIJ

grenswijziging bij natuurgebied Sint Jansberg, gemeente Berg en Dal

Zoekgebied Nieuwe natuur (toelichtend) (2015)

Zoekgebied Nieuwe natuur (toelichtend) ERAF

grenswijziging bij natuurgebied Sint Jansberg, gemeente Berg en Dal

Glastuinbouw in overige gebieden (2015)

Glastuinbouw in overige gebieden ERAF

grenswijziging bij natuurgebied Sint Jansberg, gemeente Berg en Dal

Glastuinbouw in overige gebieden ERBIJ

grenswijziging bij natuurgebied Sint Jansberg, gemeente Berg en Dal

Waardevol open gebied (2015)

Waardevol open gebied ERAF

Het gebied oostelijk van de Van Heemstraweg of N322 bij Zaltbommel is komen te vervallen.

Vervallen kaarten a.g.v. deze actualisatie

Extensiveringsgebied-niet grondgebonden veehouderij (vervalt)

Als gevolg van gewijzigd Landbouwbeleid worden de drie kaartlagen Verwevings-, Landbouwontwikkelings, en Extensiveringsgebied vervangen door de kaartlagen Plussenbeleid en Ammoniakbuffergebied

Verwevingsgebied-niet grondgebonden veehouderij (vervalt)

Als gevolg van gewijzigd Landbouwbeleid worden de drie kaartlagen Verwevings-, Landbouwontwikkelings, en Extensiveringsgebied vervangen door de kaartlagen Plussenbeleid en Ammoniakbuffergebied

Landbouwontwikkelingsgebied-niet grondgebonden veehouderij (vervalt)

Als gevolg van gewijzigd Landbouwbeleid worden de drie kaartlagen Verwevings-, Landbouwontwikkelings, en Extensiveringsgebied vervangen door de kaartlagen Plussenbeleid en Ammoniakbuffergebied

Windenergie in onderzoek (vervalt)

Locatie Wageningen vervalt; de overige locaties worden opgenomen in de kaartlagen Windenergie Locaties en Windenergie bestaand en in aanbouw,

Technische wijzigingen in kaarten

Windenergie aandachtsgebied (2015)

Windenergie aandachtsgebied ERBIJ

Aanpassingen als gevolg van de gewijzigde weidevogelgebieden en rustgebieden voor winterganzen zijn doorgevoerd. Tevens is de kaartlaag aangepast aan de actuele basisregistratie.

Windenergie niet kansrijk (2015)

Windenergie niet kansrijk ERAF

Aanpassing als gevolg van gewijzigde GNN en het nieuwe beleid GNN windturbines onder voorwaarden mogelijk. Daarnaast zijn er enkele kleine foutjes uit de begrenzing van het open schootsveld gehaald.

Windenergie niet kansrijk ERBIJ

Enkele kleine foutjes uit de begrenzing van het open schootsveld gehaald.

Windenergie solitaire windturbines uitgesloten (2015)

Windenergie solitaire windturbines uitgesloten ERAF

Het gebied oostelijk van de Van Heemstraweg of N322 bij Zaltbommel is komen te vervallen.

Windenergie uitgesloten vanwege provinciale doelen (2015)

Windenergie uitgesloten vanwege provinciale doelen ERAF

Aanpassingen als gevolg van de gewijzigde weidevogelgebieden en rustgebieden voor winterganzen zijn doorgevoerd. Tevens is de kaartlaag aangepast aan de actuele basisregistratie.

Windenergie uitgesloten vanwege provinciale doelen ERBIJ

Aanpassingen als gevolg van de gewijzigde weidevogelgebieden en rustgebieden voor winterganzen zijn doorgevoerd. Tevens is de kaartlaag aangepast aan de actuele basisregistratie.

Windenergie mogelijk (2015)

Als gevolg van de wijziging van de kaartlaag 'Windenergie niet mogelijk vanwege wettelijke beperkingen' wordt ook kaartlaag 'Windenergie mogelijk' aangepast.

Windenergie mogelijk ERAF

Aanpassing vanwege alle overige gewijzigde Windenergie-kaartlagen.

Windenergie mogelijk ERBIJ

Aanpassing vanwege alle overige gewijzigde Windenergie-kaartlagen.

Beschermingszone natte landnatuur (2015)

Beschermingszone natte landnatuur ERAF

Het verschil in de begrenzing tussen visie en verordening is opgelost. In beide plannen wordt nu dezelfde begrenzing gebruikt.

Beschermingszone natte landnatuur ERBIJ

Het verschil in de begrenzing tussen visie en verordening is opgelost. In beide plannen wordt nu dezelfde begrenzing gebruikt.

2 WIJZIGINGEN IN BIJLAGEN BIJ VISIE

bijlage 39 Aanvulling PlanMER t.b.v. actualisatieplan Omgevingsvisie

bijlage 39 Aanvulling PlanMER t.b.v. actualisatieplan Omgevingsvisie

Bijlagen bij Omgevingsvisie 1 Begrippenlijst

Bijlagen bij Omgevingsvisie, Bijlage 1 Begrippenlijst

Stuwende sectoren:

Regionaal-stuwende bedrijvigheid produceert voor afzet buiten de regio. Stuwende sectoren zijn onder andere: landbouw, industrie, logistiek, financiële en overige zakelijke dienstverlening.

Gesloten stortplaats	Een stortplaats als bedoeld in artikel 8.47, eerste lid, onder b, van de Wet milieubeheer.
Gewenst Grond- en Oppervlaktewater regiem (GGOR)	Het product Gewenst Grond en Oppervlaktewaterregime (GGOR) is een beschrijving van het gewenste grond- en oppervlaktewaterregiem afgestemd op de verschillende functies van een gebied. Via een gebiedsproces (Water op Maat) wordt een afweging en keuze gemaakt van het te realiseren regiem.
Groene Hub	Een project voor het versnellen van de doorbraak van slim, schoon en duurzaam vervoer in de regio Arnhem Nijmegen. De focus daarbij ligt op alternatieve brandstoffen.

Grondwaterlichaam:

Een afzonderlijke grondwatermassa in één of meer watervoerende lagen

Water op Maat:

Werkwijze waarmee het grond- en oppervlaktewaterregiem in een gebied wordt bepaald

Bijlage 1 Begrippenlijst

Hoofdstuk Begripsomschrijving

toevoegen:

Grote zonneparken: opstellingen voor de productie van elektriciteit uit zonne-energie op de grond, waarvan de totale oppervlakte van het park 2 ha of meer is.

Kleine zonneparken: opstellingen voor de productie van elektriciteit uit zonne-energie op de grond, waarvan de totale

oppervlakte van het park minder dan 2 ha is.

Lijnopstellingen: een of enkele rijen zonnepanelen.

Zonatlas: website waarop voor ieder dak te zien is hoe geschikt het dak is voor zonnepanelen.

Zie <http://www.zonatlas.nl/gelderland/> (link aanmaken) voor een overzicht met alle Gelderse gemeenten.

bijlage 2 Extracten PlanMER en Passende Beoordeling

Het PlanMER en de Passende Beoordeling treft u als apart document aan naast de Omgevingsvisie. In dit hoofdstuk leest u over de aspecten hieruit die betrekking hebben op concrete onderwerpen in de Omgevingsvisie. Bij in werking treding van de Wet Natuurbescherming (per 1 januari 2017) wordt de term 'Natuurbeschermingswet' vervangen door 'Wet Natuurbescherming'.

Wijziging atlas kernkwaliteiten GNN en GO

Voor de gewijzigde atlas zie: [http://atlas.gelderland.nl/Kernkwaliteiten\(link\)](http://atlas.gelderland.nl/Kernkwaliteiten(link))

bijlage PlanMER en Passende beoordeling Uitwerking Gelders Plussenbeleid

[bijlage PlanMER en Passende beoordeling Uitwerking Gelders Plussenbeleid](#)

bijlage Bescherming oppervlaktewater

[bijlage Bescherming oppervlaktewater](#)

bijlage Natte landnatuur herstelgebieden

[bijlage Natte landnatuur herstelgebieden](#)

bijlage Natte natuur Gelderland

[bijlage Natte natuur Gelderland](#)

bijlage Regionale afspraken bedrijventerreinen

[bijlage Regionale afspraken bedrijventerreinen](#)

bijlage Bedrijventerreinen Noord-Veluwe

[bijlage Bedrijventerreinen Noord-Veluwe](#)

3 WIJZIGINGEN IN VERDIEPING

3.1 Wijzigingen in Verdieping Innamepunt Brakel

hoofdstuk 4 Verdieping Mooi Gld

4.5 Verdieping water en ondergrond

4.5.6 Oppervlaktewater voor drinkwaterbereiding

Functie: Oppervlaktewater voor drinkwater

De functie 'oppervlaktewater voor drinkwater' geldt voor die regionale wateren van waaruit oppervlaktewater (indirect) wordt ingezet voor de drinkwaterproductie: de wateren in het stroomgebied van een klein deel van het eerste pand van het Apeldoorns Kanaal (ten behoeve van pompstatio Schalterberg) en de watergangen in het stroomgebied van de Grift tot Epe (ten behoeve van pompstation Epe).

De inrichting en het beheer van het watersysteem is gericht op:

- de realisatie van de streefwaarden uit het BKMW 2009, art. 12, als aanvulling op de normenset conform het Infiltratiebesluit (indien sprake is van infiltratieterugwinning);
- realisatie van voldoende en constante toevoer van oppervlaktewater.

Daarnaast zet de provincie voor deze wateren in op aanpassing en optimalisering ~~aan~~ van de calamiteitenplannen van de betrokken organisaties.

Tevens is op de kaart de 'Beschermingszone oppervlaktewaterwinning voor drinkwaterbereiding' aangegeven voor het innamepunt Brakel in de Afdamde Maas. De provincie vraagt gemeenten, waarin de beschermingszone is gelegen, bij nieuwe ontwikkelingen aandacht voor grond- en oppervlaktewaterkwaliteit. Voor de afweging bij een ruimtelijk plan is het van belang, dat met het waterwinbelang in voldoende mate rekening wordt gehouden. De beschermingszone is afgeleid van de beschermingszone vastgelegd in het RWS-GIS systeem van rijkswaterstaat voor het Beheer en ontwikkelplan voor Rijkswateren 2016-2021 (Kaart 7: Aangewezen gebruiksfunctie Drinkwater).

3.2 Wijzigingen in Verdieping GGOR

Hoofdstuk 4: Verdieping Mooi Gelderland

4.3 Verdieping Natuur en Landschap

4.3.12 herstel verdroogde natuur

Het herstel van verdroogde natuurgebieden binnen het Gelders Natuurnetwerk wordt uitgevoerd in een samenwerking tussen de provincie, waterschappen, terreinbeherende organisaties, gemeenten, landgoedeigenaren en overige grondeigenaren. Er zijn al goede vorderingen gemaakt, maar er ligt nog een flinke opgave.

Het herstel van de waterhuishouding in de Natura 2000-gebieden wordt met voorrang opgepakt. Er is al een groot deel van de uit te voeren PAS-maatregelen in Natura 2000-gebieden uitgevoerd en gecontracteerd. Dit betekent dat de wettelijke termijn voor afronding van de PAS-maatregelen, de eerste beheerplan periode, voor de reeds gecontracteerde gebieden haalbaar is. In het Natura 2000-proces bepaalt het Rijk de kaders; de provincie werkt in overleg met haar partners de doelen en maatregelen uit in b.

De waterschappen staan centraal bij de uitvoering van het hydrologisch herstel. Zij werken op basis van overeenkomsten met de provincie en/of op basis van beschikkingen afgegeven door de provincie waarin doelen, tijd en middelen zijn vastgelegd. De uitvoering van hydrologische herstelmaatregelen is onderdeel van de realisatie van het Gelders Natuurnetwerk. Daarom streeft de provincie ernaar om de realisatie van het Gelders Natuurnetwerk en de verdrogingsbestrijding te voltooien in 2025.

Herstel gebieden

In 69 natte natuurgebieden is er een antiverdroging (rest)opgave. Van deze gebieden zijn er 15 op orde of op orde gemaakt en in 17 gebieden zijn maatregelen in uitvoering. Voor 37 (waaronder 11 gebieden met de status Natura 2000) moeten nog herstel maatregelen worden genomen. De namen van alle 69 gebieden zijn aangegeven in [Bijlage 3 Natte landnatuur herstelgebieden](#).

Uitvoering herstel

Het gewenste grond- en oppervlaktewaterbeheer in deze gebieden kan van geval tot geval verschillen en vraagt een uitwerking via een **Water op Maat GGOR** traject waarbij het (gewenste) grond- en oppervlaktewater regime wordt bepaald). Voor het afwegen en kiezen van het waterregime voor de functie natte natuur en (grond) watergerelateerde Natura 2000-gebieden, geldt het optimale waterregime (OGOR=GGOR of ten minste 90% doelrealisatie van de natuurbeheertypen uit het natuurbeheerplan) als uitgangspunt. Als dit niet haalbaar of betaalbaar wordt geacht, wordt met de provincie overlegd over de te maken keuze op hoofdlijnen. Over de uitvoering van de specifieke herstelprojecten of programma's maken provincie en partners afspraken en leggen die vast in overeenkomsten en beschikkingen. Ook in dit traject kan overleg over keuzes nodig zijn.

Hoofdstuk 4 Verdieping mooi Gelderland

4.5 Verdieping water en ondergrond

4.5.8 Grondwaterbeheer

4.5.8.1 Strategisch grondwaterbeheer

4.5.8.1.1 Grondwateronttrekkingen algemeen

Voor alle grondwateronttrekkingen geldt dat het grondwater effectief en efficiënt moet worden ingezet (niet meer onttrekken dan noodzakelijk is). Verder dient schade aan andere belangen zo veel mogelijk te worden voorkomen. Als dat niet kan, dient schade zo veel mogelijk te worden beperkt of gecompenseerd en anders te worden vergoed. Bij onttrekking van grondwater worden de belangen van de aanvrager en de andere bij het grondwater betrokken belangen afgewogen. Daarbij zijn de waterhuishoudkundige functies van deze Omgevingsvisie leidend, en wordt tevens rekening gehouden met het vastgestelde **grondwater- en oppervlaktewaterregime GGOR**. Ook worden beleid, regelgeving en verdragen van Europa, Rijk of provincie betrokken. Niet alleen voor water maar voor belangen als economie, milieu, klimaat, energie, natuur en archeologie. Daarnaast wordt ook het belang van de aanvrager meegewogen.

Grondwateronttrekkingen die leiden tot verplaatsing van gevallen van ernstige (grondwater)verontreinigingen moeten op grond van artikel 28 van de Wet bodembescherming gemeld worden bij het bevoegde gezag (provincie en de gemeenten Arnhem en Nijmegen). Dit geldt ook voor niet-vergunningplichtige onttrekkingen op grond van de Waterwet.

3.3 Wijzigingen in Verdieping Grondwateronttrekking voor menselijke consumptie

Hoofdstuk 4 Verdieping Mooi Gelderland

4.5 verdieping water en ondergrond

4.5.7 Bescherming van overige winningen

Het begrip menselijke consumptie betekent volgens de Drinkwaterrichtlijn uit 1998: “al het water dat in een levensmiddelenbedrijf wordt gebruikt voor de vervaardiging, de behandeling, de conservering of het in de handel brengen van voor menselijke consumptie bestemde producten of stoffen, tenzij de bevoegde autoriteiten ervan overtuigd zijn dat de kwaliteit van het water de gezondheid van de levensmiddelen als eindproduct niet kan aantasten”.

Onder overige winningen vallen industriële winningen en winningen bij recreatiebedrijven. De industriële winningen staan onder toezicht van de Voedsel- en Warenautoriteit of de Inspectie Land en Tuinbouw, Leefomgeving en Transport. Het betreft industrieën waar water aan levensmiddelen wordt toegevoegd en industrieën die het onttrokken water ook als drinkwater gebruiken.

Bij de winningen bij recreatiebedrijven wordt grondwater in eigen beheer opgepompt en, eventueel na behandeling, als drinkwater ter beschikking gesteld aan derden. Deze winningen staan onder direct toezicht van de IM-Inspectie.

De eigenaren moeten een voorgeschreven meetprogramma uitvoeren, en normafwijkingen aan de Inspectie melden. De Inspectie kan vervolgens maatregelen afdwingen of de winning sluiten. Verder wordt aangetekend dat het waterleidingbedrijf op verzoek van de perceeleigenaar verplicht is om aansluiting op het openbare net te realiseren.

De provincie zal in samenwerking met het bedrijfsleven voor deze winningen een feitendossier aanleggen waarin kwaliteitsaspecten en eventuele op maat toegesneden maatregelen worden opgenomen.

Hoofdstuk 4 Verdieping Mooi Gelderland

4.5 verdieping water en ondergrond

4.5.8 Grondwaterbeheer

4.5.8.1. Strategisch grondwaterbeheer

4.5.8.1.1 Grondwateronttrekkingen algemeen

Voor alle grondwateronttrekkingen geldt dat het grondwater effectief en efficiënt moet worden ingezet (niet meer onttrekken dan noodzakelijk is). Verder dient schade aan andere belangen zo veel mogelijk te worden voorkomen. Als dat niet kan, dient schade zo veel mogelijk te worden beperkt of gecompenseerd en anders te worden vergoed. Bij onttrekking van grondwater worden de belangen van de aanvrager en de andere bij het grondwater betrokken belangen afgewogen. Daarbij zijn de waterhuishoudkundige functies van deze Omgevingsvisie leidend, en wordt tevens rekening gehouden met het vastgestelde GGOR. Ook worden beleid, regelgeving en verdragen van Europa, Rijk of provincie betrokken. Niet alleen voor water maar voor belangen als economie, milieu, klimaat, energie, natuur en

archeologie. Daarnaast wordt ook het belang van de aanvrager meegewogen.

Bij vergunningaanvragen voor onttrekkingen voor menselijke consumptie (industrie en recreatiebedrijven) wordt een feitendossier gevraagd. Hierin worden de samenstelling van het onttrokken water en de risico's voor de kwaliteit daarvan in beeld gebracht. Ook worden eventuele maatregelen in het feitendossier opgenomen.

Grondwateronttrekkingen die leiden tot verplaatsing van gevallen van ernstige (grondwater)verontreinigingen moeten op grond van artikel 28 van de Wet bodembescherming gemeld worden bij het bevoegde gezag (provincie en de gemeenten Arnhem en Nijmegen). Dit geldt ook voor niet-vergunningplichtige onttrekkingen op grond van de Waterwet.

Hoofdstuk 4 Verdieping Mooi Gelderland

4.5 verdieping water en ondergrond

4.5.8 Grondwaterbeheer

4.5.8.1. Strategisch grondwaterbeheer

4.5.8.1.2 Grondwater voor hoogwaardig gebruik

Grondwater is de voornaamste bron van drinkwater en mag worden ingezet voor hoogwaardige industriële toepassingen. Van hoogwaardig gebruik is sprake wanneer het onttrokken grondwater wordt gebruikt voor menselijke consumptie of wanneer het water in direct contact komt met producten die bedoeld zijn voor menselijke consumptie. Het te benutten water moet voldoen aan de Warenwet of aan Europese richtlijnen over de volksgezondheid.

Voor onttrekkingen voor menselijke consumptie is het van belang dat de kwaliteit van het grondwater goed is en in de toekomst ook goed blijft. Daarom is het zinvol om te bezien welke risico's er zijn. De beschrijving van de toestand van het grondwater en de mogelijke risico's vanuit activiteiten binnen het 25 jaars toestroomgebied van een nieuwe winning voor de samenstelling van het grondwater, worden beschreven in een feitendossier.

Gelderland kiest ervoor om ook op lange termijn drinkwater volledig uit grondwater te bereiden. Grondwater is het best te beschermen voor dit doel. Er is ook op lange termijn voldoende van, mits zorgvuldig beheerd. Een zorgvuldige keuze van de plekken waar onttrekkingen plaatsvinden en van de hoeveelheid die per locatie mag worden onttrokken, helpt mee om andere doelen van duurzaam waterbeheer - zoals verdrogingsbestrijding en bestrijding van grondwateroverlast - te realiseren. Gemiddeld wordt per jaar circa 140 miljoen m³ voor de drinkwatervoorziening onttrokken. De industrie onttrekt circa 40 miljoen m³ per jaar. Een wezenlijke toename van deze hoeveelheden is niet te verwachten omdat tegenover uitbreiding van de bevolking en nieuwe industrie, voldoende waterbesparende innovaties staan.

Het drinkwaterbedrijf levert ook water voor industriële doeleinden. De provincie verwacht dat het drinkwaterbedrijf als semi-overheid mede bevordert dat het door haar geleverde water effectief en efficiënt door de industrie wordt gebruikt.

Hoofdstuk 4 Verdieping Mooi Gelderland

4.5 verdieping water en ondergrond

4.5.8 Grondwaterbeheer

4.5.8.2 Operationeel grondwaterbeheer

4.5.8.2.1 Beoordeling vergunningverlening Waterwet

Een grondwateronttrekking beïnvloedt de grondwaterstand en de stijghoogte in diepere watervoerende pakketten. Een bodemenergiesysteem heeft daarnaast ook effect op de bodem- en grondwatertemperatuur. Of een temperatuurverandering negatief effect heeft op een andere onttrekking, hangt af van de functie van die onttrekking. Het strategische beleid voor functies die afhankelijk zijn van het grondwater is elders in deze Omgevingsvisie beschreven. Voor een eenduidige vergunningverlening is het beleid in onderstaande operationele kaders nader uitgewerkt.

Algemene beoordelingspunten bij vergunningverlening Waterwet

Wie een vergunning aanvraagt om grondwater te onttrekken of water te infiltreren, moet conform **het de Waterregelingbesluit** een onderzoeksrapport overleggen met een goede onderbouwing van de aanvraag en een beschrijving van de gevolgen die de onttrekking of infiltratie zal hebben op de functies in het thermische of hydrologische invloedsgebied.

Voor onttrekkingen voor menselijke consumptie is het van belang dat de kwaliteit van het grondwater goed is en in de toekomst ook goed blijft. Daarom is het zinvol om te bezien welke risico's er zijn. De beschrijving van de toestand van het grondwater en de mogelijke risico's vanuit activiteiten binnen het 25 jaars toestroomgebied van een nieuwe winning voor de samenstelling van het grondwater, worden beschreven in een feitendossier.

Een aanvraag voor grondwateronttrekkingen waarvan het water zal worden ingezet voor menselijke consumptie (industrie en recreatiebedrijven) dient dan ook van een feitendossier te worden voorzien.

Hoofdstuk 4 Verdieping Mooi Gelderland

4.5 verdieping water en ondergrond

4.5.8 Grondwaterbeheer

4.5.8.2 Operationeel grondwaterbeheer

4.5.8.2.10 Overige onttrekkingen

Door het onttrekken of retourneren van water mogen andere onttrekkingsfilters niet minder gaan functioneren. Dit kan met mitigerende maatregelen worden voorkomen. Tevens mag een onttrekking of retournering het doelmatig functioneren van bodemenergiesystemen niet schaden.

3.4 Wijzigingen in Verdieping Windenergie

hoofdstuk 3 Verdieping Dynamisch Gelderland

3.7 Verdieping energietransitie

3.7.5 Windenergie in totaal perspectief van hernieuwbare energie-~~routekaarten~~

~~De winddoelstelling wordt niet los gezien van de totale opgave om energieneutraal te worden in 2050. De hoeveelheid benodigde windenergie en de inspanning om dit te realiseren zal voortdurend in het gehele perspectief van duurzame energie worden bekeken. In een routekaartenproces zoomen regio's in op de eigen ambities voor energiebesparing en hernieuwbare energie en wordt een gezamenlijk plan gemaakt hoe deze ambitie wordt bereikt met aandacht voor de specifieke bijdragen van zon, wind, warmte en biomassa.~~

~~Draagvlak nodig~~

~~Het bereiken van de doelstelling kan alleen door een goede samenwerking met de Gelderse gemeenten en regio's. Zij hebben hun eigen doelstellingen op het gebied van energietransitie die vaak ambitieuzer zijn dan de doelstellingen van de provincie. De locaties moeten hier ook een bijdrage aan kunnen leveren. Alleen zo kan lokaal draagvlak ontstaan voor de gekozen locaties.~~

~~Op basis van een intensief proces van samenwerking met gemeenten en regio's zijn door gemeenten diverse locaties aangedragen. Deze locaties worden aangeduid in paragraaf 3.2.2.8. In bijlage 39 Aanvulling PlanMER Windvisie Gelderland is een nadere onderbouwing van de keuze voor deze locaties opgenomen.~~

~~Met de Windvisie houdt het planproces om windturbines gerealiseerd te krijgen niet op. Veranderingen zoals de realisatie van windturbines stuiten vaak op weerstand. Het is daarom belangrijk dat partijen die op een of andere wijze betrokken zijn bij het project ook kunnen participeren. Een evenwichtige verdeling van lusten en lasten van een windpark is belangrijk voor het creëren van draagvlak voor windenergie. Voor alle locaties van windturbines stelt de provincie de mogelijkheid tot participatie als randvoorwaarde. Participatie dient op het niveau van individuele projecten vorm en inhoud te worden gegeven. Gedragscodes zoals die door de NWEA samen met verschillende natuur en milieuorganisaties en de NLVOW zijn ontwikkeld kunnen hiervoor als inspiratiebron worden gebruikt. Deze gedragscodes zijn niet juridisch bindend. De waarde van een gedragscode is er nu juist in gelegen dat de ondertekenende partijen zich eraan houden, omdat zij het nut en het belang van de eigen afspraken inzien. Bij veel projecten nemen de bewoners van een gebied zelf de ontwikkeling van een windpark ter hand. Zij organiseren draagvlak en participatie op hun eigen wijze.~~

~~De winddoelstelling is niet los te zien van de totale opgave om energieneutraal te zijn in 2050. De hoeveelheid benodigde windenergie en de inspanning om dit te realiseren zal voortdurend in het gehele perspectief van duurzame energie worden bekeken.~~

~~Draagvlak nodig~~

~~Het bereiken van de doelstelling kan alleen door een goede samenwerking met de Gelderse gemeenten en regio's. Zij hebben hun eigen doelstellingen op het gebied van energietransitie die vaak ambitieuzer zijn dan de doelstellingen van de provincie. De locaties moeten hier ook een bijdrage aan kunnen leveren. Alleen zo kan lokaal draagvlak ontstaan voor de gekozen locaties.~~

~~Op basis van een intensief proces van samenwerking met gemeenten en regio's zijn door gemeenten diverse locaties~~

aangedragen. Deze locaties worden aangeduid in paragraaf 3.2.2. In Bijlagen 38 en 39 Aanvulling PlanMER Windvisie Gelderland en Aanvulling PlanMER t.b.v. actualisatieplan Omgevingsvisie (juni 2016) is een nadere onderbouwing van de keuze voor deze locaties opgenomen.

Met de Omgevingsvisie houdt het planproces om windturbines gerealiseerd te krijgen niet op. Veranderingen zoals de realisatie van windturbines stuiten vaak op weerstand. Het is daarom belangrijk dat partijen die op een of andere wijze betrokken zijn bij het project ook kunnen participeren. Een evenwichtige verdeling van lusten en lasten van een windpark is belangrijk voor het creëren van draagvlak voor windenergie. Voor alle locaties van windturbines stelt de provincie de mogelijkheid tot participatie als randvoorwaarde. Participatie dient op het niveau van individuele projecten vorm en inhoud te worden gegeven. Gedragscodes zoals die door de NWEA samen met verschillende natuur en milieuorganisaties en de NLVOW zijn ontwikkeld kunnen hiervoor als inspiratiebron worden gebruikt. Deze gedragscodes zijn niet juridisch bindend. De waarde van een gedragscode is er nu juist in gelegen dat de ondertekenende partijen zich eraan houden, omdat zij het nut en het belang van de eigen afspraken inzien. Bij veel projecten nemen de bewoners van een gebied zelf de ontwikkeling van een windpark ter hand. Zij organiseren draagvlak en participatie op hun eigen wijze.

Wij zullen initiatiefnemers en gemeenten op projectniveau actief ondersteunen bij de totstandkoming van een participatieplan en de communicatie in brede zin over een project.

Los van of in overeenstemming met de genoemde gedragscodes kan een initiatiefnemer bij participatie onder andere denken aan:

- Financiële participatie door het instellen van een (lokaal) beleggingsfonds of het uitbrengen van obligaties;
- Een coöperatie of burgerinitiatief als (mede) initiatiefnemer;
- Instellen van een gebiedsfonds;
- Steun aan (duurzaamheids)initiatieven in een regio;
- Compensatie door korting op elektriciteit voor omwonenden;
- Betrokkenheid in de ruimtelijke planvorming.

Bij de beoordeling van windenergieplannen door de provincie, worden ook de inspanningen in relatie tot participatie beoordeeld.

3.7.7 Windturbines uitgesloten vanwege wettelijke beperkingen

In deze gebieden staat de provincie de plaatsing van windturbines niet toe en zal niet meewerken aan ruimtelijke planvorming hiervoor.

In bijlage 24 Aandachtsgebieden, uitgesloten en niet kansrijk voor windturbines vindt u een gedetailleerd kaartoverzicht van deze gebieden.

De wettelijke (harde) beperkingen zijn als volgt:

Bebouwde kommen met uitzondering van bedrijventerreinen

Windturbines mogen niet te dicht bij geluidgevoelige bestemmingen staan (zoals woningen, scholen en ziekenhuizen). Uitgaande van een moderne windturbine met een as-hoogte (is mast-hoogte) van 100 meter is de aan te houden afstand 400 meter. Als uitsluitingsgebied is 400 meter aangehouden, omdat in de praktijk windturbines niet dicht bij aaneengesloten woonbebouwing kunnen worden geplaatst door wetgeving ten aanzien van geluid.

Door toepassing van deze afstand worden in veel gevallen de effecten op grote hoeveelheden woningen beperkt of voorkomen. Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar bijlage 41 PlanMER. Specifiek voor het onderwerp windenergie in 1.5 Opwekking van windenergie.

Bij toetsing van concrete initiatieven op lokaal niveau zal nadrukkelijk wel naar verspreid liggende woonbebouwing en andere geluidgevoelige bestemmingen moeten worden gekeken. Bij al deze bestemmingen zal aan de normen voor geluidhinder en slagschaduw moeten worden voldaan.

Ook voor cumulatie van geluid geldt dat dit bij toetsing van concrete initiatieven op lokaal niveau nader onderzocht moet worden.

Laagvliegroutes

Er zijn 2 laagvliegroutes voor straaljager in Nederland. Beide lopen door Gelderland. Binnen deze routes (beide circa 4 kilometer breed) mogen geen windturbines worden geplaatst.

Voor laagvlieggebieden (bijvoorbeeld voor helikopteroefeningen) geldt geen wettelijke bescherming.

Bebouwde kommen met uitzondering van bedrijventerreinen

Windturbines mogen niet te dicht bij geluidgevoelige bestemmingen staan (zoals woningen, scholen en ziekenhuizen). Uitgaande van een moderne windturbine met een as-hoogte (is mast-hoogte) van 100 meter is de aan te houden afstand 400 meter. Als uitsluitingsgebied is 400 meter aangehouden, omdat in de praktijk windturbines niet dicht bij aaneengesloten woonbebouwing kunnen worden geplaatst door wetgeving ten aanzien van geluid.

Door toepassing van deze afstand worden in veel gevallen de effecten op grote hoeveelheden woningen beperkt of voorkomen. Voor een nadere uitleg wordt verwezen naar Bijlage 40 PlanMER. Specifiek voor het onderwerp windenergie in 1.5 Opwekking van windenergie.

Bij toetsing van concrete initiatieven op lokaal niveau zal nadrukkelijk wel naar verspreid liggende woonbebouwing en andere geluidgevoelige bestemmingen moeten worden gekeken. Bij al deze bestemmingen zal aan de normen voor geluidhinder en slagschaduw moeten worden voldaan.

Ook voor cumulatie van geluid geldt dat dit bij toetsing van concrete initiatieven op lokaal niveau nader onderzocht moet worden.

Laagvliegroutes

Er zijn 2 laagvliegroutes voor straaljagers in Nederland. Beide lopen door Gelderland. Binnen deze routes (beide circa 4 kilometer breed) mogen geen windturbines worden geplaatst.

Voor laagvlieggebieden (bijvoorbeeld voor helikopteroefeningen) geldt geen wettelijke bescherming.

Luchthavens en de omliggende zone

Rondom luchthavens gelden bouwhoogtebeperkingen om het vliegen van en naar deze luchthavens niet te hinderen. Enerzijds geldt een obstakelvrij vlak met beperkingen. Voor vliegveld Teuge is dit 5.100 meter rondom de luchthaven. Anderzijds gelden beperkingen voor een stuk van de aanvliegroutes, de zogenaamde 'invliegfunnels'. Over het algemeen geldt: hoe verder van de luchthaven, des te hoger mag er worden gebouwd.

Wettelijk gezien zijn er dus wel mogelijkheden om op basis van maatwerk windturbines met een bepaalde hoogte binnen deze zones te plaatsen, maar in de Omgevingsvisie worden zowel het volledige obstakelvrije vlak als de invliegfunnels volledig uitgesloten voor plaatsing van windturbines, uit het oogpunt van veiligheid.

Buisleidingen

Windturbines mogen niet op transportleidingen worden geplaatst (of binnen 5 meter van deze leidingen i.v.m. minimale ruimte voor onderhoud). Bij voorkeur is de afstand tussen leidingen en windturbines groter.

Hoogspanningsleidingen

Hoogspanningsleidingen doorkruisen het land. De rotorbladen van windturbines mogen de hoogspanningsleidingen uiteraard niet raken. Bij voorkeur geldt een minimale afstand tot hoogspanningsleidingen waarbij rekening wordt gehouden met de kans op breuk door een weggeslingerd rotorblad en met het fenomeen 'lijndansen/lijntrillen'.

Spoorwegen

Windturbines mogen niet op spoorwegen worden geplaatst. Bij voorkeur worden windturbines op enige afstand van spoorwegen geplaatst.

Rijkswegen

Windturbines mogen niet op Rijkswegen worden geplaatst. Bij voorkeur worden windturbines op enige afstand van Rijkswegen geplaatst.

3.7.10 Inzet instrumentarium windenergie

Met het vaststellen van de locaties zijn de windturbineparken natuurlijk nog niet gerealiseerd. Het is aan marktpartijen, ontwikkelaars en burgerinitiatieven om te komen met plannen voor de realisatie van windturbines. Met deze plannen,

voorzien van een goed ruimtelijk ontwerp en met aandacht voor compensatie en participatie van omwonenden, kunnen de initiatiefnemers de betreffende gemeente(n) vragen om aanpassing van het bestemmingsplan en het verlenen van een omgevingsvergunning. Bij het Rijk kan een aanvraag ingediend worden voor eventueel benodigde subsidie waarna de bouw van de windturbines kan worden gestart.

De bouw van windturbines zal volgens afspraken met het rijk en IPO in 2018 moeten starten zodat de doelstelling voor 2020 gehaald kan worden.

In bovenstaand proces heeft de provincie een ondersteunende rol. Zij zal daar waar knelpunten voor de realisatie ontstaan proberen deze weg te nemen. Dat kan onder meer door:

- inzet van een provinciale projectleider/procesregisseur,
- planmatige ondersteuning door het maken van een inpassingsplan,
- het in onderhandeling met het Rijk oplossen van financiële knelpunten,
- ondersteunen van burgerinitiatieven,
- uitwisseling van kennis en informatie,
- ondersteuning bij ruimtelijk ontwerp en 3d-visualisatie.

Ondersteuning door de provincie is maatwerk en zal gebeuren op verzoek van gemeenten en/of initiatiefnemers (ook zijnde lokale energie coöperaties en burgerinitiatieven). Voor kansrijke locaties biedt de provincie zelf ondersteuning aan om te komen tot locaties met draagvlak. Ook hier is de ondersteuning gebaseerd op maatwerk. Eind 2015 vindt een eerste evaluatie en actualisatie plaats.

Met het vaststellen van de locaties zijn de windturbineparken natuurlijk nog niet gerealiseerd. Het is aan marktpartijen, ontwikkelaars en burgerinitiatieven om te komen met plannen voor de realisatie van windturbines. Met deze plannen, voorzien van een goed ruimtelijk ontwerp en met aandacht voor compensatie en participatie van omwonenden, kunnen de initiatiefnemers het bevoegd gezag vragen om aanpassing van het bestemmingsplan en het verlenen van een omgevingsvergunning. Bij het Rijk kan een aanvraag ingediend worden voor eventueel benodigde subsidie waarna de bouw van de windturbines kan worden gestart.

De bouw van windturbines zal volgens afspraken met het Rijk en IPO in 2018 moeten starten zodat de doelstelling voor 2020 gehaald kan worden.

In bovenstaand proces heeft de provincie een ondersteunende rol. Zij zal daar waar knelpunten voor de realisatie ontstaan proberen deze weg te nemen. Dat kan onder meer door:

- inzet van een provinciale projectleider/procesregisseur,
- planmatige ondersteuning door het maken van een inpassingsplan,
- het in onderhandeling met het Rijk oplossen van financiële knelpunten,
- ondersteunen van burgerinitiatieven,
- uitwisseling van kennis en informatie,
- ondersteuning bij ruimtelijk ontwerp en 3d-visualisatie.

Ondersteuning door de provincie is maatwerk en zal gebeuren op verzoek van gemeenten en/of initiatiefnemers (ook zijnde lokale energie-coöperaties en burgerinitiatieven). Voor kansrijke locaties biedt de provincie zelf ondersteuning aan om te komen tot locaties met draagvlak. Ook hier is de ondersteuning gebaseerd op maatwerk.

3.7.11 Nieuwe locaties windenergie

De provincie maakt een ruimtelijke reservering voor windenergie, voor locaties in de volgende gemeenten. Op de bijbehorende kaart staan de locaties aangegeven:

Gemeente	Aantal turbines (ca)	Potentieel opgesteld vermogen (MW) (ca)
<i>Nieuwe locaties windenergie</i>		
Geldermalsen	3x2,4 MW	7,2
Harderwijk	3x2,4 MW	7,2
Neerijnen	10x3 MW	30
Nijmegen	2x2,4 MW	4,8
Nijmegen	1x2,4 MW	2,4
Nijmegen	4x2,4 MW	9,6
<i>Locaties in onderzoek (zie ook)</i>		
Oldebrök (Hattemerbrök)	4x3 MW	12
Wageningen (bedrijventerrein langs Nederrijn)	3x2,4 MW	7,2
Arnhem (Kleefse waard)	4x2,4 MW	9,6
Nijmegen/Overbetuwe (A15)	9x2,4 MW	21,6
Zaltbommel	4x2 MW	8
<i>Locatie waarvoor een inpassingsplan op basis van de Elektriciteitswet 1998 wordt gemaakt*</i>		
Zevenaar (Bijvanck)	4x3 MW	12
Totaal vastgestelde locaties windenergie		131,6

* Op basis van de Elektriciteitswet 1998 is de provincie verplicht om medewerking te verlenen aan een initiatief voor een windpark tussen de 5 en 100 Megawatt, indien de betrokken gemeente geen medewerking wenst te verlenen aan het wijzigen van het planologisch regime. Een dergelijke verplichting bestaat niet op het moment dat de provincie voldoet aan de minimumrealisatienorm danwel sprake is van strijd met de eisen van een goede ruimtelijke ordening. Het voor windpark Bijvanck ingediende verzoek voldoet aan de in de Elektriciteitswet 1998 gestelde eisen. Voor deze locatie bestaat er geen draagvlak bij de gemeente Zevenaar.

Bovenstaande locaties zijn samen met de 100 MW van al gerealiseerde en vergunde locaties (3.2.2.2) voldoende om de Gelderse doelstelling van 230,5 MW te behalen. Voor een nadere toelichting op de locaties en de milieueffecten wordt verwezen naar hoofdstuk 4 van bijlage 39 Aanvulling PlanMER Windvisie Gelderland en naar bijlage 40 PlanMER Windvisie Gelderland/bijlage 40 PlanMER Windvisie Gelderland.

Bovenstaande locaties (3.2.2.2) zijn voldoende om de Gelderse doelstelling van 230,5 MW te behalen (zie tabel). Voor

een nadere toelichting op de locaties en de milieueffecten wordt verwezen naar hoofdstuk 4 van Bijlage 38 Aanvulling PlanMER Windvisie Gelderland(link), Bijlage 39 Aanvulling PlanMER t.b.v. actualisatieplan Omgevingsvisie(link) en naar Bijlage 40 PlanMER Windvisie Gelderland (link).

Tabel 3.2.2.a –Locaties windenergie

Gemeente	Aantal turbines (ca)	Potentieel opgesteld vermogen (ca)
Locaties bestaand en in aanbouw		
Aalten	8 x 2 MW	16 MW
Buren	4 x 2 MW	8 MW
Culemborg	3 x 2 MW	6 MW
Duiven	4 x 2 MW	8 MW
Ede	2 x 3,2 MW	6,4 MW
Montferland/Oude IJsselstreek	6 x 2 MW	12 MW
Neder-Betuwe (Echteld)	4 x 2 MW	8 MW
Nijmegen (De Griff)	5 x 2,4 MW	12 MW
Zutphen	3 x 2 MW	6 MW
Totaal bestaand en vergund		82,4 MW
Windenergie locaties		
Harderwijk	3 x 2,4 MW	7,2 MW
Neerijnen	10 x 3 MW	30 MW
Nijmegen	2 x 2,4 MW	4,8 MW
Nijmegen	1 x 2,4 MW	2,4 MW
Nijmegen	4 x 2,4 MW	9,6 MW
Geldermalsen	3 x 2,4 MW	7,2 MW
Arnhem (Kleefsewaard)	4 x 2,4 MW	9,6 MW
Oldebroek (Hattermerbroek)	4 x 3 MW	12 MW
Oude IJsselstreek (Den Tol)	10 x 3 MW	30 MW
Overbetuwe (A15)	4 x 2,4 MW	9,6 MW
Zaltbommel	4 x 2 MW	8 MW
Zutphen/Lochem	3 x 3,4 MW	10,2 MW
Totaal windenergie locaties		140,6 MW
Locatie waarvoor inpassingsplan op basis van de Elektriciteitswet 1998 wordt gemaakt*		
Zevenaar (Bijvanck)	4 x 3 MW	12 MW
Totaal		235 MW

* Op basis van de Elektriciteitswet 1998 is de provincie verplicht om medewerking te verlenen aan een initiatief voor een windpark tussen de 5 en 100 Megawatt, indien de betrokken gemeente geen medewerking wenst te verlenen aan

het wijzigen van het planologisch regime. Een dergelijke verplichting bestaat niet op het moment dat de provincie voldoet aan de minimumrealisatienorm danwel sprake is van strijd met de eisen van een goede ruimtelijke ordening. Het voor windpark Bijvanck ingediende verzoek voldoet aan de in de Elektriciteitswet 1998 gestelde eisen. Voor deze locatie bestaat er geen draagvlak bij de gemeente Zevenaar.

3.7.12 Kansrijke locaties voor extra ontwikkeling

Op kaart zijn globaal de locaties aangeduid waar de provincie kansen ziet voor ontwikkeling van windenergie. Het betreft de volgende gemeenten.

Gemeente	Aantal turbines (ca)	Potentieel opgesteld vermogen (MW) (ca)
Apeldoorn	9	21,6
Beuningen	10	24
Cullemborg (uitbreiding of opwaardering bestaand park)	2	6
Geldermalsen	20	48
Ermelo	7	16,8
Heumen	7	16,8
Totaal kansrijke locaties		133,2

Voor een nadere toelichting op de milieueffecten wordt verwezen naar bijlage 40 PlanMER Windvisie Gelderland/bijlage 40 PlanMER Windvisie Gelderland en het daarin opgenomen MER.

Op kaart zijn globaal de locaties aangeduid waar de provincie kansen ziet voor ontwikkeling van windenergie. Het betreft de volgende gemeenten.

Gemeente	Aantal turbines (ca)	Potentieel opgesteld vermogen (MW) (ca)
Apeldoorn	9 x 2,4 MW	21,6 MW
Beuningen	10 x 2,4 MW	24 MW
Cullemborg (uitbreiding of opwaardering bestaand park)	2 x 3 MW	6 MW
Geldermalsen	20 x 2,4 MW	48 MW
Ermelo	7 x 2,4 MW	16,8 MW
Heumen	7 x 2,4 MW	16,8 MW
Totaal kansrijke locaties		133,2 MW

Voor een nadere toelichting op de milieueffecten wordt verwezen naar Bijlage 39 PlanMER Windvisie Gelderland(link) en het daarin opgenomen MER.

3.5 Nieuw in Verdieping Zonne-energie

Hoofdstuk 3 Verdieping Dynamisch Gelderland

3.7 Verdieping Energietransitie

3.7.1 **54** Biovergisting

3.7.1 **65** Energieatlas

NIEUW:

3.7.16 Grote zonneparken niet mogelijk

Gelders Natuurnetwerk

Voor natuurgebieden ziet de provincie grote belemmeringen voor het ontwikkelen van grote zonneparken (zie [link](#) begripsbepalingen). Vanwege de doelen en kwaliteiten voor natuur en de natuurwetgeving is het niet mogelijk om grote zonneparken te ontwikkelen.

Weidevogelgebieden

Hoofdfunctie van de weidevogelgebieden is het creëren van voldoende ongestoord open grasland. Zonneparken zijn niet combineerbaar met deze kernkwaliteit.

Rustgebieden voor winterganzen

Bij ganzen geldt ook de voorkeur voor relatief open gebieden. Ze gaan ook niet meer foerageren tussen de panelen. Ze kunnen er moeilijk landen en lopen er ook niet naar toe als er hoge hekken omheen staan.

Nieuwe Hollandse Waterlinie

Ook in de Nieuwe Hollandse Waterlinie wordt het ontwikkelen van grote zonneparken als niet mogelijk gezien vanwege de kernkwaliteiten van het gebied.

Glastuinbouw

In glastuinbouw ontwikkelingsgebieden, het regionaal cluster en de zoekzone van het regionaal cluster is niet voldoende ruimte voor het ontwikkelen van grote zonneparken. Deze gebieden zijn aangewezen voor de ontwikkeling van de glastuinbouw en andere functies mogen deze ontwikkeling niet belemmeren.

3.7.17 Grote zonneparken onder voorwaarden mogelijk

Bij bepaalde ruimtelijke functies wil de provincie de ontwikkeling van grote zonneparken (zie [link](#)) begripsbepalingen) niet op voorhand uitsluiten, maar zijn er wel een aantal voorwaarden aan verbonden.

Natura 2000

Realisatie van grote zonneparken is hier mogelijk voor zover het initiatief aan de regels van Natura 2000 voldoet en de doelsoorten niet significant aantast. Bijvoorbeeld op oude vuilstortplaatsen.

Landbouwontwikkelingsgebied

Het landbouwontwikkelingsgebied is er op gericht om uitbreiding en nieuwvestiging voor intensieve veehouderijen toe te staan en te ontwikkelen. Dit betekent dat grote zonneparken alleen mogelijk zijn wanneer dit de uitbreiding en nieuwvestiging van intensieve veehouderijen niet belemmert. Dit kan door het zonnepark tijdelijk aan te leggen of door specifieke aanpassingen aan het ruimtelijk ontwerp.

Waterwingebied

Waterwingebieden zijn gebieden waar grondwaterwinning plaatsvindt ten behoeve van de drinkwatervoorziening. In waterwingebieden mogen geen functies plaatsvinden die negatief zijn voor de kwaliteit van het grondwater. Dit is een harde randvoorwaarde voor de ontwikkeling van grote zonneparken.

Groene ontwikkelingszone

De Groene ontwikkelingszone heeft een dubbeldoelstelling: er is ruimte voor economische ontwikkeling in combinatie met versterking van de ecologische samenhang tussen inliggende en aangrenzende natuurgebieden. Het ruimtelijk beleid voor de Groene ontwikkelingszone biedt ruimte aan andere functies onder voorwaarde van gelijktijdige versterking van de kernkwaliteiten.

Waardevol open gebied

Binnen waardevol open gebied is het van belang dat het landschap zijn open karakter behoudt. Voor de ontwikkeling van grote zonneparken is daarom een extra ontwerpeis van kracht; het grote zonnepark mag de openheid van het landschap niet aantasten.

Dagrecreatieterreinen

De ontwikkeling van grote zonneparken op dagrecreatieterreinen is alleen mogelijk mits het zonnepark en het dagrecreatieterrein in een integraal landschappelijk ontwerp zijn vormgegeven en het terrein de hoofdfunctie dagrecreatie behoudt.

Nationaal landschap

Grote zonneparken zijn mogelijk indien ze de kernkwaliteiten van het landschap niet aantasten.

3.6 Nieuw in Verdieping GNN verruiming regels

hoofdstuk 4 Verdieping Mooi Gld

4.3 Verdieping natuur en landschap

4.3.1.2 Gelders Natuurnetwerk

4.3.1.2.1 GNN nieuwvestiging en uitbreiding

In het Gelders Natuurnetwerk (GNN) zijn nieuwvestiging en grootschalige ingrepen alléén mogelijk wanneer er geen reële alternatieven zijn en er een zwaarwegend maatschappelijk belang in het geding is. Voor bestaande functies zijn er beperkte ontwikkelingsmogelijkheden, namelijk de gevallen waarbij er geen reële alternatieven zijn voor verplaatsing van een functie buiten het GNN. De provincie stelt dan de voorwaarde om een natuurinclusief plan te maken om bestaande natuurwaarden te versterken. Randvoorwaarde is dat de kernkwaliteiten van de (nog te ontwikkelen) natuurwaarden niet significant worden aangetast.

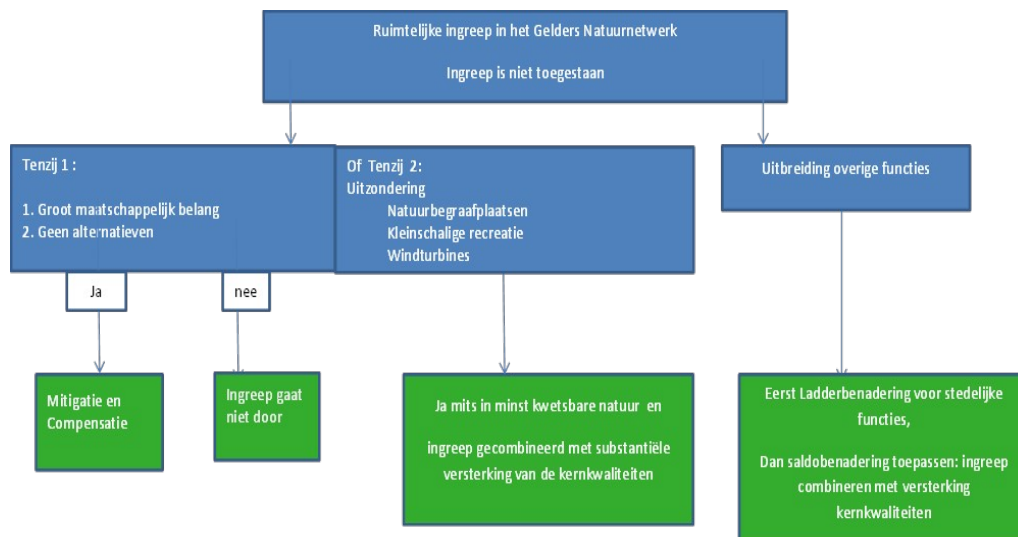
Saldobenadering bij uitbreiding van bestaande functies in het GNN

De provincie wil bestaande bedrijven die rondom begrensd worden door in bestaande natuur ontwikkelingsruimte bieden door het toepassen van de saldobenadering. Het gaat dan om bedrijven waarvoor verplaatsing naar een locatie buiten het GNN redelijkerwijs geen optie is. Randvoorwaarde is dat de natuur die verdwijnt zodanig wordt gecompenseerd dat er per saldo winst wordt geboekt op de kernkwaliteiten. Daarbij hebben een vergroting van de oppervlakte en een versterking van de samenhang met bestaande natuur voorrang. Verder is het van belang dat de ingreep en de compensatie in hetzelfde bestemmingsplan worden vastgelegd, of gelijktijdig in twee verschillende plannen. In de Omgevingsverordening is vastgelegd aan welke randvoorwaarden een plan moet voldoen met een saldobenadering. Deze randvoorwaarden gaan vooral over de uitvoering van de compensatie.

Bij uitbreidingsbehoefte van bedrijven die eigenlijk op een bedrijventerrein thuishoren, wordt eerst de Gelderse ladder voor duurzaam ruimtegebruik toegepast om te beoordelen of verplaatsing naar een bedrijventerrein een optie is. Is dat in redelijkheid niet mogelijk, dan kan uitbreiding plaatsvinden.

Het verdient aanbeveling dat initiatiefnemers hierover al in de aanvangsfase van een initiatief contact opnemen met de provincie voor een gezamenlijke eerste verkenning van de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden en de randvoorwaarden van de sectorale wet- en regelgeving, zoals de Boswet, Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet, et cetera.

Beoordelingsschema voor Ruimtelijke ontwikkelingen in het GNN Uitbreiding overige functies

4.3.1.2.2 Compensatie

Compensatiepool

Natuurcompensatie leidt soms tot vertraging van een compensatieplichtig project. Ook bestaat het risico dat een compensatieverplichting nog niet is uitgevoerd wanneer het besluit over de compensatieplichtige ingreep genomen wordt.

Om het initiatief van de ondernemer zo snel mogelijk door te laten gaan wil de provincie een tijdige uitvoering van de compensatie. Dit door de zorg voor de uitvoering van de compensatieplicht uit handen te nemen door het inrichten van enkele compensatiepools. Dit zijn natuurontwikkelingslocaties die speciaal voor dit doel op voorhand worden ingericht.

Voor bedrijven in de natuur is een regionale compensatiepool een uitkomst; voor hen is compenseren op zo'n locatie de aangewezen weg. Daarbij maakt een compensatiepool de toepassing van de saldobenadering mogelijk.

Toevoegen na 4.3.1.2.2 Compensatie **4.3.1.2.3 Delfstofwinning in het GNN wordt 4.3.1.2.5** 2 subparagrafen:

4.3.1.2.3 GNN natuurbegraven en kleinschalige recreatie onder voorwaarden mogelijk

Uitzondering op het verbod op nieuwvestiging is er voor natuurbegravingplaatsen, kleinschalige recreatie, zoals natuurkamperen en klimbossen, in de minst kwetsbare natuur. Nieuwvestiging van deze functies is mogelijk wanneer er niet alleen gecompenseerd wordt, maar daarenboven een substantiële versterking van de kernkwaliteiten plaatsvindt.

Het gebied binnen het Gelders Natuurnetwerk waar natuurbegraven en recreatie onder de genoemde voorwaarden mogelijk is bestaat uit de gehele GNN minus een aantal kwetsbare natuurtypen:

Het gaat hierbij om de volgende categorieën:

- **De gebieden waar habitattypen voorkomen van de kwalificerende habitats in Natura2000 gebieden De zoekruimte voor uitbreiding van de habitattypen**
- **De natuurparels**
- **A-locaties bos**
- **Grote eenheden natuur**

- Zeldzame en kwetsbare natuur met een lange ontwikkelingstijd
- Natte landnatuur.
- Oude bosbodems

Voor natuurbegraven zijn vanwege andere regelgeving uitgesloten (zie bijlage Natuurbegraven uitgesloten vanwege wettelijke beperkingen):

- Grondwaterbeschermingsgebieden.

In het provinciale grondwaterbeschermingsbeleid is al een verbod op begraven opgenomen.

- Uitgesloten gebieden op basis van het besluit op de lijkbezorging

Het besluit op de lijkbezorging stelt algemene eisen aan begraafplaatsen met betrekking tot de minimale diepte om te begraven: ten minste 65 cm onder het maaiveld en ten minste 30 cm boven de gemiddeld hoogste grondwaterstand. Deze bepaling leidt ertoe dat alleen de gebieden met een lagere grondwatertrap dan 6 in aanmerking komen voor natuurbegraven. Het is ook niet wenselijk dat er ten behoeve van natuurbegraven meer vergravingen plaatsvinden dan die voor het delven van graf nodig zijn.

Natuurversterkingsplan natuurbegraven en kleinschalige recreatie:

Bij nieuwvestiging van functies in het GNN die vallen onder de uitzonderingsregel moet een natuurversterkingsplan gemaakt worden, waarbij niet alleen gecompenseerd wordt maar daarenboven een substantiële versterking van de kernkwaliteiten moet plaatsvinden.

De randvoorwaarden voor dit natuurversterkingsplan zijn identiek aan die van een compensatieplan.

Natuurversterking voor kleinschalige recreatie bestaat uit:

- of per hectare één hectare nieuwe natuur toe te voegen
- of per hectare 5 hectare bestaande natuur om te vormen naar een natuurdoeltype zoals beschreven in het provinciale Natuurbeheerplan.
- er wordt aangesloten bij bestaande voorzieningen
- er geen nieuwe verhardingen worden aangelegd of bouwwerken of gebouwen worden opgericht.

Natuurversterking voor natuurbegraven (bij 150 graven per hectare) bestaat per hectare natuurbegraven uit :

- of realisatie van 1 hectare nieuwe natuur.
- of omvorming van 5 hectare bestaande natuur naar een provinciaal doeltype zoals beschreven in het natuurbeheerplan en de beheerplannen Natura2000 bij 150.

Bij een hoger aantal graven per hectare (meer dan 150) is een grotere oppervlakte nieuwe natuur of omvorming vereist, afhankelijk van het totale aantal graven in het project.

Binnen het zoekgebied is geen aparte inventarisatie van de kernkwaliteiten vereist en kan volstaan met een FF-wet inventarisatie en eventuele Nb-wetverplichtingen.

Wanneer er wel permanent voorzieningen en/of bouwwerken worden aangebracht is het regulier GNN beleid van kracht, hetgeen inhoudt dat uitbreiding en herontwikkeling van bestaande terreinen die geheel omgeven worden door het GNN wel mogelijk is onder de voorwaarden van vergunbaarheid volgens de NB-wet en de compensatieverplichtingen volgens het beleid van het GNN.

Een overzicht van de ontwikkelingsmogelijkheden in het GNN staan in het schema in paragraaf **4.3.1.2.1 GNN nieuwvestiging en uitbreiding** ([Link toevoegen](#))

4.3.1.2.4 GNN windturbines onder voorwaarden mogelijk

Uitzondering op het verbod op nieuwvestiging is er voor windturbines in de minst kwetsbare natuur. Nieuwvestiging van deze functies is mogelijk wanneer er niet alleen gecompenseerd wordt, maar daarenboven een substantiële versterking van de kernkwaliteiten plaatsvindt. Natuurlijk moeten daarbij ook aan de randvoorwaarden vanuit het Rijksbeleid in het Barro (besluit algemene regels ruimtelijke ordening) worden voldaan. Dat betekent onder meer dat alleen plannen waarvoor geen alternatieven zijn buiten het GNN of plannen waarbij de saldobenadering wordt toegepast doorgang kunnen vinden.

In de voor windturbines meest kwetsbare natuur blijft op voorhand de plaatsing van windturbines uitgesloten omdat er altijd sprake zal zijn van significante effecten op de kernkwaliteiten.

De voor windturbines meest kwetsbare natuur bestaat uit de open vogelrijke gebieden zoals weidevogelgebieden en rustgebieden voor winterganzen. Ook Vogelrichtlijngebieden zouden gelet op de kwetsbaarheid uitgesloten kunnen worden.

Hierop is echter wel een uitzondering gemaakt:

Binnen het Vogelrichtlijngebied Veluwe zijn grote oppervlakten bos aanwezig, die mogelijk minder kwetsbaar zijn voor de effecten van windturbines. Daarom is er nader onderzoek uitgevoerd (zie de [bijlage Rapportage verkenning \(on\)mogelijkheden van windenergie in bosgebieden](#) in opdracht van onder andere de provincie. Diverse partijen (Staatsbosbeheer, Landgoed Welna, gemeentes Harderwijk, Barneveld en Apeldoorn, provincie Gelderland en de ministeries van Defensie en Economische Zaken) hebben in 2014 en 2015 gezamenlijk verkend wat (on)mogelijkheden zijn voor plaatsing van windturbines in bossen. In deze selectie uitgevoerd door bureau Wing is onder enige aannames ruimte gevonden in een deel van de Veluwe waar windturbines niet op voorhand onmogelijk zijn en die nader onderzocht kunnen worden op geschiktheid. Onderzoek op locatie zal moeten uitwijzen of windenergie daadwerkelijk haalbaar is. Deze selectie (zo'n 16%) van de oppervlakte wordt daarom toegevoegd aan het gebied GNN waar windturbines onder voorwaarden mogelijk zijn. Projecten waarbij een aanzienlijke versterking van de kernkwaliteiten plaatsvindt aansluitend aan deze gebieden kunnen aanleiding zijn voor Gedeputeerde Staten om aan Provinciale Staten voor te stellen de begrenzing van het gebied GNN waarbinnen windturbines onder voorwaarden mogelijk zijn, aan te passen. Hier is een wijziging van de Omgevingsvisie en verordening voor nodig.

De zoekgebieden voor windturbines in het GNN, maken geen deel uit van de productie-installaties voor opwekking van

duurzame elektriciteit met behulp van windenergie, die nodig zijn voor de minimum realisatienorm zoals bedoeld in artikel 9e lid 6 van de Elektriciteitswet 1998. Daarmee is voor de zoekgebieden artikel 9e lid 2 van de Elektriciteitswet 1998 niet van toepassing.”

Gelet op de uitgangspunten van minimalisering van de effecten verdient plaatsing op de minimaal toelaatbare afstand van 50 meter veruit de voorkeur en wordt plaatsing op een grotere afstand dan 250 m uitgesloten.

Natuurversterkingsplan windturbines.

De effecten op de ecologische samenhang en de kernkwaliteiten zijn sterk locatieafhankelijk en zullen altijd geheel gecompenseerd moeten worden. Dat is ook een voorwaarde uit het Rijksbeleid in het Barro.

De gevraagde kwaliteitsimpuls bestaat uit realiseren van 200% van de oppervlakte waarvan de natuurfunctie verdwijnt (grondvlak wegen verharding) of 5 hectare bestaande natuur om te vormen naar een natuurtipe zoals aangegeven op de ambitiekaart bij het natuurbeheerplan of naar een habitattipe zoals aangegeven in het Natura 2000-beheerplan.

Een overzicht van de ontwikkelingsmogelijkheden in het GNN staan in schema in paragraaf **4.3.1.2.1 GNN nieuwvestiging en uitbreiding** ([Link toevoegen](#))

3.7 Wijzigingen in Verdieping Natuurbeschermingswet

hoofdstuk 3 Verdieping Dynamisch Gelderland

3.7 Verdieping energietransitie

3.7.8 Locaties niet kansrijk voor windturbines

Natura 2000

De ~~Natuurbeschermingswet~~ **Wet Natuurbescherming** beschermt Natura 2000-gebieden tegen ontwikkelingen die de Natura 2000-doelen (instandhoudingsdoelstellingen) kunnen aantasten. Natura 2000-gebieden liggen grotendeels binnen het Gelders Natuurnetwerk en de Groene Ontwikkelingszone, maar soms ook daarbuiten. De ambitie van de provincie is om Natura 2000-doelen (zoals opgenomen in de provinciale beheerplannen Natura 2000) te realiseren en de beperkingen te verminderen die de bescherming van Natura 2000-gebieden op kan leveren. Wanneer Natura 2000-doelen gehaald worden, ontstaan meer kansen voor andere ontwikkelingen.

Om te beoordelen of een plan of project (eventueel onder voorwaarden) kan worden toegelaten, moeten de effecten op de aangewezen habitattypen, soorten en natuurlijke kenmerken in beeld worden gebracht. Wanneer significant negatieve effecten op Natura 2000-gebieden niet kunnen worden uitgesloten, is het verplicht om een Passende Beoordeling uit te voeren. Voor de besluitvorming over een plan maakt de Passende Beoordeling inzichtelijk of de activiteit haalbaar is vanuit de ~~Natuurbeschermingswet~~ **Wet Natuurbescherming**.

hoofdstuk 4 Verdieping Mooi Gld

4.3 Verdieping natuur en landschap

4.3.1 Gelderland als groene provincie

4.3.1.1 Beleid voor natuur

4.3.1.1.3 Programmatische Aanpak Stikstof

Laatste alinea in dit tekstblok:

De PAS maakt vergunningverlening op grond van de ~~Natuurbeschermingswet~~ **Wet Natuurbescherming** voor economische ontwikkelingen bij Natura 2000-gebieden weer mogelijk, mits de compenserende maatregelen in de Natura 2000-gebieden worden getroffen.

4.3.1.2.1 GNN nieuwvestiging en uitbreiding

Laatste alinea in dit tekstblok:

Het verdient aanbeveling dat initiatiefnemers hierover al in de aanvangsfase van een initiatief contact opnemen met de provincie voor een gezamenlijke eerste verkenning van de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden en de randvoorwaarden van de sectorale wet- en regelgeving, zoals de ~~Boswet, Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet~~ **Wet Natuurbescherming**, ~~etcetera~~.

4.3.1.2.2 Compensatie

Compensatieplan

Eventuele compensatieverplichtingen (~~Boswet, Flora- en faunawet~~ **Natuurbeschermingswet**) die buiten het GNN ontstaan, vallen buiten deze verplichting. De gemeenten zijn verantwoordelijk om in overleg met initiatiefnemer en omwonenden te komen tot een gedragen compensatieplan. Het invoegen van de compensatieverplichtingen in de Groene Ontwikkelingszone heeft de voorkeur van de provincie. Er kunnen lokale argumenten zijn om voor andere locaties te kiezen. Die keuze laat de provincie aan de gemeenten.

4.3.1.2.3 Delfstofwinning in het GNN

Delfstofwinning in bestaande natuur van het GNN biedt bij uitstek mogelijkheden om de kernkwaliteiten van het GNN in het dynamische rivierlandschap te versterken in combinatie met verbetering van de (hoog-)waterveiligheid. De kernkwaliteiten zijn per deelgebied beschreven en bieden in principe de mogelijkheid om binnen een project te schuiven in de verhouding van de verschillende natuurdoeltypen. Het kan voorkomen dat vanwege **de** bijzondere, ~~de in de Flora en Fauna-wet~~ **Wet Natuurbescherming** beschermde soorten nog een aanvullende inspanning gevraagd wordt. Evenzo stelt N2000 bijzondere eisen aan de aard van de compensatienatuur.

4.3.7 Decentralisatie ~~Flora- en faunawet~~ **Natuurwetgeving**

De provincie is **naar verwachting vanaf 1 januari 2017** onder meer verantwoordelijk voor **de uitvoering, vergunningverlening en handhaving van de Wet Natuurbescherming** (w.o. de uitvoering van ~~handhaving van de Boswet, voor de uitvoering van de Natuurbeschermingswet~~, beheerplannen en vergunningverlening Natura 2000), en

voor de ruimtelijke bescherming van de het Gelders Natuurnetwerk, zoals die is vastgelegd in de ruimtelijke verordening. ~~Daar komt naar verwachting in de nabije toekomst de verantwoordelijkheid bij voor de vergunningverlening voor de Flora en Faunawet.~~

De provincie wil bevorderen dat een initiatiefnemer in één traject over alle randvoorwaarden vanuit de natuur- en landschapsregelgeving wordt geadviseerd, inclusief de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden. Waar compensatieverplichtingen ontstaan, geldt de integrale benadering evenzeer.

4.3.8 Natura 2000-gebieden

Deze 18 Natura 2000-gebieden liggen geheel of gedeeltelijk binnen Gelderland en zijn beschermd op basis van de ~~Natuurbeschermingswet 1998~~: **Wet Natuurbescherming**:

4.5 Verdieping water en ondergrond

4.5.8.2 Operationeel grondwaterbeheer

4.5.8.2.4 Natuurwaarden

Een verandering van de grondwaterstand of kwelintensiteit kan een negatief effect hebben op de natuurwaarden. De mate van dit negatieve effect moet door de aanvrager worden gekwantificeerd. Het effect hangt af van de lokale omstandigheden, de tijdsduur en het seizoen dat de verandering optreedt en de soort vegetatie.

Voor de Natura 2000-gebieden zijn aanwijzingsbesluiten en beheerplannen opgesteld waarin de instandhoudingsdoelen voor de aanwezige habitattypen zijn aangegeven. Bij de beoordeling van de effecten moet het vastgestelde beheerplan worden betrokken. Negatieve beïnvloeding van Natura 2000-gebieden moet worden uitgesloten. Er is ook een vergunning van de ~~Natuurbeschermingswet 1998~~: **Wet Natuurbescherming** vereist wanneer effecten op de instandhoudingsdoelen van het betrokken Natura 2000-gebied niet zijn uit te sluiten. Indien het Natura 2000-gebied in ontwerp is aangewezen, wordt de aanvraag getoetst op mogelijke effecten op de Natura 2000-doelen.

3.8 Wijzigingen in Verdieping Plussenbeleid

hoofdstuk 3 Verdieping Dynamisch Gelderland

3.9 Verdieping land- en tuinbouw

3.9.10 Zonering niet-grondgebonden landbouw

Tekst 3.9.10 vervalt en wordt vervangen door onderstaande tekst

~~3.9.10 Zonering niet-grondgebonden landbouw~~

~~In Gelderland, maar ook in delen van Brabant, Limburg, Utrecht en Overijssel is veel vee. Door de grote concentratie van varkensbedrijven kon in 1997 de varkenspest zich razend snel verspreiden. Ruimtelijke herstructurering, ofwel reconstructie van de varkenshouderij, moest de sector minder kwetsbaar maken. Tegelijk moest ook de ruimtelijke structuur van de gebieden verbeteren, in het bijzonder landbouw, natuur, landschap, recreatie, water en milieu. Dit om een goed woon-, werk- en leefklimaat mogelijk te maken. In 2002 is de Reconstructiewet vastgesteld. De wet is per 1 juli 2014 door het Rijk ingetrokken. Ondanks het vervallen van de wet is de zonering in het Gelders omgevingsbeleid gehandhaafd.~~

Niet grondgebonden veehouderij en zeer kwetsbare natuur gaan moeilijk samen. Bedrijven kunnen zich niet voldoende ontwikkelen en de hoge uitstoot van ammoniak bedreigt de natuur. De drie Gelderse reconstructieplannen die op grond van de Reconstructiewet zijn vastgesteld hebben tot doel gehad veehouderij en kwetsbare natuur ruimtelijk te scheiden. Hiertoe zijn drie zones vastgesteld.

Zones voor extensivering, verweving en landbouwontwikkelingsgebied

Het gedifferentieerde beleid in deze drie zones heeft als doel een afwaartse beweging van de niet grondgebonden veehouderij te bewerkstelligen. Het doel is daarbij minder stikstofdepositie op de kwetsbare natuur.

Extensiveringsgebied

Een extensiveringsgebied is een zone van 250 meter rond de zeer ammoniak gevoelige natuur waar de niet grondgebonden veehouderij zich niet verder mag ontwikkelen. In Gelderland liggen binnen deze zone nog een beperkt aantal bedrijven waar varkens, pluimvee, vleeskalveren of eenden worden gehouden. Voor zover deze bedrijven een perspectiefvolle omvang hebben, geldt dat zij de veestapel mogen uitbreiden voor zover dat binnen het generieke ammoniakbeleid en het specifieke stikstofbeleid rond Natura 2000 gebieden mogelijk is. Deze ruimte wordt geboden omdat er geen ondersteuning meer wordt geboden voor bedrijfsverplaatsing.

Verwevingsgebied

Het grootste deel van de reconstructiegebieden heeft de aanduiding 'verwevingsgebied' gekregen. Vestiging van nieuwe niet grondgebonden veehouderij is hier niet mogelijk. Voor bestaande bedrijven zijn er soms wel (beperkte) uitbreidingsmogelijkheden. Ook voor gebieden die niet onder de Reconstructiewet vielen — het gehele Rivierengebied en enkele gemeenten op de Zuid Veluwe — gaat het beleid van de verwevingsgebieden gelden. Thans kennen deze gebieden geen specifiek beleid voor de intensieve veehouderij. Voorkomen moet worden dat deze gebieden extra aantrekkelijk worden voor vestiging omdat elders — ook buiten onze provincie — beperkend beleid geldt.

Landbouwontwikkelingsgebied

Bedrijven die uit de extensiveringsgebieden vertrekken, kunnen in deze zone een nieuwe locatie vinden. Het kan dan gaan om volledige nieuwbouw of om het hergebruik van een bestaand bedrijf dat te koop is. De betreffende gemeente moet de mogelijkheden voor uitbreiding en nieuwvestiging nader uitwerken in het bestemmingsplan. In de drie Gelderse reconstructieplannen zijn vijftien gebieden aangewezen als landbouwontwikkelingsgebied; deze liggen in dertien gemeenten. De noodzaak om planologisch ruimte te bieden voor het stichten van een volledig nieuw bedrijf is niet langer aanwezig. Er zijn voldoende bestaande bedrijven te verwerven, ook op perspectiefvolle plekken in de verwevingsgebieden. De nieuwvestigingslocaties in de landbouwontwikkelingsgebieden waarvoor reeds door een ondernemer voor 14 mei 2013 een aanvraag is ingediend bij de gemeente, dienen wel behouden te blijven. De overige potentiële nieuwvestigingslocaties kunnen vervallen.

Het beleid voor de intensieve veehouderij voor de regio's Vallei, Veluwe en Achterhoek was en is onderbouwd en vastgelegd in de drie Gelderse Reconstructieplannen; respectievelijk Gelderse Vallei/Utrecht Oost, Veluwe en

Achterhoek/De Liemers. Het was verankerd in het Streekplan 2005. De reconstructiezonering — het gedifferentieerde beleid in respectievelijk extensiveringsgebied, verwevingsgebied en landbouwontwikkelingsgebied — heeft tot nu toe het doel een afwaartse beweging te bewerkstelligen. Het Rijk heeft de Reconstructiewet per 1 juli 2014 ingetrokken. In het verlengde hiervan hebben Provinciale Staten besloten om de drie Gelderse reconstructieplannen in te trekken. De provincie wenst echter de reconstructiezonering op hoofdlijnen voorlopig te behouden om lopende procedures, waaronder een aantal bedrijfsverplaatsingen, zorgvuldig af te kunnen handelen.

Groei moet worden 'verdiend'

De niet grondgebonden veehouderij, met name de varkens- en pluimveebedrijven, mogen zich in Gelderland ontwikkelen op basis van bestaande rechten die deze bedrijven bezitten in het vigerend bestemmingsplan. Naast het voldoen aan de generieke wettelijke eisen wordt een goede ruimtelijke kwaliteit / landschappelijke inpassing vereist bij de uitbreiding.

Groeiende bedrijven die een groter bouwperceel (dan dat in het vigerend bestemmingsplan is toegekend) nodig hebben, krijgen in de toekomst extra eisen opgelegd. Bij elke bouwperceelvergroting in de niet grondgebonden veehouderij is dan een 'maatschappelijke plus' vereist. Het gaat om bovenwettelijke maatregelen op het vlak van ruimtelijke kwaliteit, milieu, volksgezondheid en dierwelzijn.

De provincie heeft deze aspecten nu nog niet nader uitgewerkt in de Omgevingsverordening. Deze uitwerking die zal leiden tot een beoordelingssysteem, vindt plaats in 2014 en 2015 samen met gemeenten en betrokken partijen. Het beoordelingssysteem moet vanaf 2016 gemeenten de mogelijkheid bieden om veehouderijen een groter bouwperceel toe te kennen.

Het te ontwikkelen beoordelingssysteem zal enerzijds voldoende concreet moeten zijn om planologische rechtszekerheid te bieden en om er individuele gevallen aan te kunnen toetsen maar zal ook ruimte moeten bieden voor maatwerk. Lokale omstandigheden en lokale wensen die voortkomen uit de dialoog met de omgeving kunnen leiden tot extra kwaliteit. Het uiteindelijke doel is dat maatschappelijk draagvlak, maatschappelijke prestaties en ontwikkelingsruimte samengaan.

Het te ontwikkelen beoordelingssysteem dient te kunnen rekenen op een breed draagvlak, met name bij gemeenten die straks met dit instrument moeten werken. Breed draagvlak op de schaal van de regio moet bovendien voorkomen dat er tussen gemeenten grote verschillen in beoordeling ontstaan.

Het stellen van proces eisen voor de vergunningprocedure — zoals het vroegtijdig inschakelen van een architect en landschapontwerper en het voeren van een dialoog met de burens alvorens een vergunning aan te mogen vragen — kan de procedure rond agrarische vergunningen vergemakkelijken. De gemeente wordt geadviseerd deze mogelijkheden te benutten, via het uitwerken en benutten van gemeentelijke beleidsregels.

Wanneer het nieuwe beoordelingssysteem 'ontwikkelen met kwaliteit' gereed is kan het instrument van sturing op de omvang van het agrarisch bouwperceel vervallen. En met het vervallen van de bouwperceelsmaten kan de gehele reconstructiezonering verdwijnen. Dit alles vergt op dat moment een herziening van de omgevingsverordening.

3.9.10 Plussenbeleid: verduurzaming van bedrijven in de niet-grondgebonden veehouderij

De niet-grondgebonden veehouderij, met name de varkens-, geiten- en pluimveebedrijven, mogen zich in Gelderland ontwikkelen op basis van het vigerend bestemmingsplan.

Groeiende bedrijven die een groter bouwperceel nodig hebben, krijgen vanaf het moment dat gemeenten het Plussenbeleid in haar ruimtelijk beleid hebben meegenomen extra eisen opgelegd. Bij elke bouwperceelvergroting in deze niet grondgebonden veehouderij zijn dan een of meer 'maatschappelijke plussen' vereist. Het gaat om extra maatregelen van ruimtelijke kwaliteit op het gebied van milieu, landschappelijke inpassing en/of fysieke maatregelen op het gebied van dierwelzijn. Deze maatregelen moeten plaatsvinden naast de generieke wettelijke eisen en een goede landschappelijke inpassing op basis van vigerend beleid.

In de Omgevingsverordening worden aan uitbreidingen de volgende eisen gesteld.

Eisen aan uitbreiding

1. uitbreidingen zijn alleen mogelijk indien het bedrijf extra maatregelen neemt op het gebied van een of meer 'plussen' vanuit ruimtelijke kwaliteit op het gebied van milieu, landschappelijke inpassing en/of fysieke maatregelen rond dierwelzijn en
2. hierover door de ondernemer een dialoog is gevoerd met zijn omgeving,
3. het ontwerp-actualisatieplan gaat gepaard met een berekening van de investeringsbijdrage waarvan de norm is tussen de 15 en 20 euro per vierkante meter bruto vloeroppervlakte van de uitbreiding,
4. de investering vindt voor milieu en dierwelzijn zoveel mogelijk plaats op het erf. De wens is namelijk om extra duurzaamheidsmaatregelen aan de fysieke uitbreiding te koppelen. In het geval van een extra investering in ruimtelijke kwaliteit kan verder worden gekeken dan op of nabij het erf,
5. in de ammoniak-bufferzone - het voormalige extensiveringsgebied - mag op de locatie van de uitbreiding geen toename plaatsvinden van emissies op het gebied van ammoniak en stikstof,
6. geen nieuwvestiging in Gelderland (dit blijft hetzelfde als in het huidige beleid).

De verwachting voor deze sector is dat er schaalvergroting zal plaatsvinden. Een voordeel van schaalvergroting is dat grotere bedrijven beter dan kleinere bedrijven in staat zijn om extra maatregelen te nemen die de negatieve effecten voor de leefomgeving, zoals geurhinder en fijn stof uitstoot, verminderen. Met het oog op die verwachting wil de provincie met name zicht houden op de ontwikkeling van de grotere bedrijven. Gemeenten dienen uitbreidingen van niet-grondgebonden veehouderijbedrijven groter dan 1,5 ha uitsluitend door middel van een uitwerkingsplicht en/of wijzigingsbevoegdheid mogelijk te maken. Dit om een vinger aan de pols te houden voor de ontwikkeling van grote stallen. Uitbreidingen boven de 1,5 hectare van het bouwperceel moeten aan een zorgvuldigheidstoets van Gedeputeerde Staten (GS) worden verbonden. In de zorgvuldigheidstoets wordt beoordeeld of het Plussenbeleid voldoende terugkomt in de voorgenomen uitbreiding.

De provincie heeft er oog voor dat het Plussenbeleid niet onnodig belemmerend moet werken. Daarom geldt voor het Plussenbeleid in de eerste plaats een ondergrens van 100 m² bedrijfvloeroppervlakte. Het Plussenbeleid is niet van toepassing op uitbreidingen van geringe omvang. Op deze wijze wordt een objectieve ondergrens gegeven die ervoor

zorgt dat uitbreidingen van geringe omvang zonder aanvullende maatregelen kunnen worden uitgevoerd. Daarmee komt flexibiliteit in de regeling, daar waar de ruimtelijke impact op de omgeving gering te noemen is. Dit terwijl de sturing op verduurzaming van de sector behouden blijft bij uitbreidingen boven de 100 m²: uitbreidingen met een aanzienlijke uitstraling op de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving.

In de tweede plaats is het Plussenbeleid niet van toepassing op wijzigingen in bouwblokken die in aantal m² niet leiden tot uitbreiding van huidige bestaande agrarische niet-grondgebonden veehouderijbedrijven. Wanneer een bouwblok in een bestemmingsplan bijvoorbeeld 'gedraaid' wordt ten opzichte van het vigerende bouwblok zonder dat een toename is van de bedrijfsvoering in aantal m², dan is dit niet aan te merken als een uitbreiding als bedoeld in dit artikel.

Gemeenten nemen de voorwaarden van het Plussenbeleid mee in haar ruimtelijk beleid. Vooral vier aspecten zijn aan de orde om het Plussenbeleid lokaal uit te werken.

1. wat is de gewenste werkwijze en dialoog rond de voorgenomen uitbreiding?
2. welke inhoudelijk accenten in de extra maatregelen zijn gewenst vanuit het lokale beleid, passend bij het gebied, zodat lokaal maatwerk mogelijk wordt in de geest van de Omgevingswet en Gelderse Omgevingsvisie,
3. duiden van de ondergrens van de extra duurzaamheidsmaatregelen (wat zijn 'plus-investeringen'),
4. hoe de afspraken met de ondernemer worden gemaakt, bijvoorbeeld over de hoogte van de investering.

Deze zaken kunnen (eerst) op regionaal niveau worden uitgewerkt, zoals de Menukaart van de regio FoodValley. Een gemeente kan een dergelijk intergemeentelijk (regionaal) beleidskader benutten voor een nadere uitwerking in eigen ruimtelijk beleid.

Ad 1: de gewenste werkwijze en dialoog rond de voorgenomen uitbreiding

Van belang is vroegtijdige betrokkenheid van belanghebbenden bij de voorbereiding van plannen of besluiten. De provincie verwacht daarom van gemeenten dat zij in hun lokale beleid opnemen dat rondom een voorgenomen uitbreiding een zorgvuldige dialoog wordt gevoerd, gericht op het in kaart brengen van alle belangen, zowel die van de ondernemer als die van de belanghebbenden in de omgeving. In ieder geval dient een ondernemer bij een aanvraag tot uitbreiding een verslag van de dialoog met de omgeving te voegen.

Het is aan te raden dat een ondernemer eerst in gesprek gaat met de gemeente voor eerste check op het uitbreidingsplan. Zonder dat de gemeente zich al verbindt aan een plan, kan op eenvoudige wijze een eerste filtering op kansrijke en kansarme plannen plaatsvinden. Hoewel niet verplicht, is ook in de Omgevingswet het belang van een dergelijk vooroverleg onderstreept. De gemeente zorgt voor de afstemming van het eerste idee, ambtelijk en waar nodig bij het bestuur. Wanneer een gemeente een initiatief tot uitbreiding als kansrijk beoordeelt, is het van belang dat de ondernemer tijdig over een nog niet uitgewerkt plan in gesprek gaat met de omgeving. De ondernemer voert een dialoog met de omgeving dat, zoals hij of zij het beste inschat, passend bij het gebied. Het is denkbaar dat een ondernemer voor zijn (directe) burens een presentatie over zijn voorgenomen uitbreiding geeft en vraagt naar de ideeën van zijn omgeving hierover. Een buurthuis kan hiervoor een goede plek zijn maar ook een rondleiding door het bedrijf

van de ondernemer is een mogelijkheid. Hiervoor gelden geen wetmatigheden. Een ondernemer nodigt zijn burens uit in een omtrek van een kilometer, een andere ondernemer nodigt burens uit in een kleinere straal rond zijn bedrijf. Voor advies hierover kan de ondernemer eventueel te rade gaan bij bijvoorbeeld de gemeente.

Afhankelijk van zijn toekomstvisie op het bedrijf en het gesprek met de omgeving past de ondernemer het uitbreidingsplan dan aan.

Het uitbreidingsplan wordt in procedure gebracht als de gemeente het plan en het gevoerde stappen in het proces met (onafhankelijke) partijen heeft besproken. Reden hiervan is om zorgvuldig en transparant te kunnen zijn naar alle betrokkenen over:

- a. zijn de benodigde onderzoeken zorgvuldig opgesteld en gedeeld,
- b. zijn belangen zorgvuldig en transparant gemaakt en gewogen,

Het bevoegd gezag maakt een afweging over wel of niet akkoord gaan met het plan. De gemeente maakt vervolgens met de ondernemer afspraken inclusief boetebeding via een privaatrechtelijke overeenkomst, een voorwaardelijke verplichting in het bestemmingsplan of een omgevingsvergunning. Op basis daarvan werkt het bevoegd gezag een wijzigingsplan uit, een afwijkingsbesluit of herziening van het bestemmingsplan.

Ad 2: welke inhoudelijk accenten in de extra maatregelen zijn gewenst met het oog op lokaal maatwerk passend bij het gebied

Het gaat bij aanvullende maatregelen niet over gangbare maatregelen die al vanuit bestaande vigerende beleidskaders nodig zijn. Aanvullende maatregelen zijn extra maatregelen ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit op het terrein van landschappelijke inpassing, milieu- en dierenwelzijn de groeiruimte. Op deze wijze draagt Gelderland bij aan het versnellen van duurzame ontwikkelingen in de veehouderij, zonder dat dit ten koste gaat van een verslechtering voor de kwaliteit van de leefomgeving.

Gemeenten werken vooraf in beleid uit of zij in in bepaalde gebieden lokale of regionale aandachtspunten zien voor de inhoudelijke focus van deze aanvullende maatregelen vanuit een goede ruimtelijke ordening. Deze inhoudelijke focus zal daarvandaan meer of minder sturend zijn voor de aard van de genoemde aanvullende maatregelen passend bij de aard van een gebied.

Het staat gemeenten vrij om de accenten in de inhoudelijke focus van de aanvullende maatregelen eerst in regionaal verband uit te werken. Ofwel om het beleid dat – nadat het regionaal is verwoord - zelf nader aan te scherpen.

Conform de aankomende Nationale Omgevingsvisie en Omgevingswet verwacht de provincie dat gemeenten actief beleid voeren op aandachtspunten in hun gebied. Aandachtspunten die vanuit een goede ruimtelijke ordening lokaal en

in een gebied (regionaal) aandacht verdienen. Wij geven hieronder aan om welke gebieden het gaat en wij verwachten dat gemeenten deze rol ook actief oppakken.

De provincie verwacht van gemeenten dat zij op de volgende zaken sturing geven in de uitwerking van het lokaal maatwerk om vanuit een goede ruimtelijke ordening aanvullende maatregelen te vragen:

- aanvullende maatregelen voor fijn stof (onderdeel van een milieu-plus) in de regio FoodValley om de totale achtergrondbelasting te verbeteren in het gebied (link naar Atlas Leefomgeving),
- aanvullende maatregelen voor geur (onderdeel van een milieu-plus) in de regio FoodValley. Zie [bijlage Geurhinder als gevolg van geurachtergrondconcentratie](#),
- op basis van de urgentie over leegstand in het buitengebied (ruimtelijke kwaliteits-plus) in de regio Achterhoek zijn er extra maatregelen nodig die de landschappelijke kwaliteit verbeteren en sloop bevorderen.

Ad 3: ondergrens van de extra duurzaamheidsmaatregelen (wat zijn 'plus-investeringen')

Ruimtelijke kwaliteit

Hier gaat het om maatregelen die verder gaan dan standaard beleid. Aanvullende maatregelen zijn bijvoorbeeld extra investeringen in:

- extra streekeigen beplanting,
- fruitbomen,
- loop- en wandelpaden,
- bezichtigingsruimte,
- bijdrage aan een ecologische verbindingszone,
- sloop van vrijkomende agrarische bebouwing.

Milieu

Hier gaat het om maatregelen die verder gaan dan standaard beleid. Aanvullende investeringen zijn bijvoorbeeld:

- filtersysteem,
- afzuigstelsel,
- luchtwassysteem,
- biofilter,

Het gaat bij aanvullende maatregelen niet op de gangbare emissie reducerende technieken of gangbare BBT. Wat gangbaar is, is o.m. omschreven in artikel 1.1 van de Wabo. Dit verschilt per diersoort, per jaar en per gebied. Voor ammoniak kan in het kader van aanvullende BBT-maatregelen bijvoorbeeld gekeken worden naar kolom C van "Besluit emissiearme huisvesting" gepubliceerd in Staatscourant d.d. 25/6/2015 waarin gewenste grenswaarden voor 2018 worden genoemd. De ondernemer moet aantonen waarom zijn maatregel voor een plus in aanmerking komt en moet dat expliciet maken. Het is aan de gemeente om deze afweging te beoordelen.

Dierwelzijn

Hier gaat het om fysieke maatregelen die verder gaan dan standaard beleid. Aanvullende maatregelen zijn bijvoorbeeld gericht op:

- oppervlakte,
- groepsgrootte,
- stalinhoud,
- voorkomen hittestress,
- schuurvoorziening,
- erfverharding,
- hygiënesluis,
- mestafvoerpunten.

Voorbeelden van maatregelen op het gebied van ruimtelijke kwaliteit, milieu en dierwelzijn zijn ook te vinden in de Maatlat Duurzame Veehouderij en het Beter Leven Keurmerk (sterrensysteem) en Milieukeur. Deze certificaatsystemen zijn waardevol omdat zij aangeven wat in algemeenheid duurzamere stalconcepten zijn. Zij geven ondernemers houvast om duurzamere stalconcepten toe te passen door fiscaal voordeel te bieden. De controle op de uitvoering van de maatregelen wordt door een onafhankelijke instantie uitgevoerd. Jaarlijks worden deze systemen met stakeholders en ondernemers besproken en vinden er actualisaties plaats.

Gangbare maatregelen en dus geen aanvullende maatregel

Bedrijfsvoeringsmaatregelen zijn **niet** aan te merken als een extra maatregel.

Ook de volgende zaken zijn **niet** aan te merken als een extra maatregel

- een goede erfinpassing,
- rekening houden met landschappelijke en natuurkwaliteiten,
- voldoen aan milieunormen of aan normen voor dierwelzijn,
- emissiereducerende milieutechnieken (gangbare BBT of Wabo artikel 1.1) die al standaard worden voorschreven.

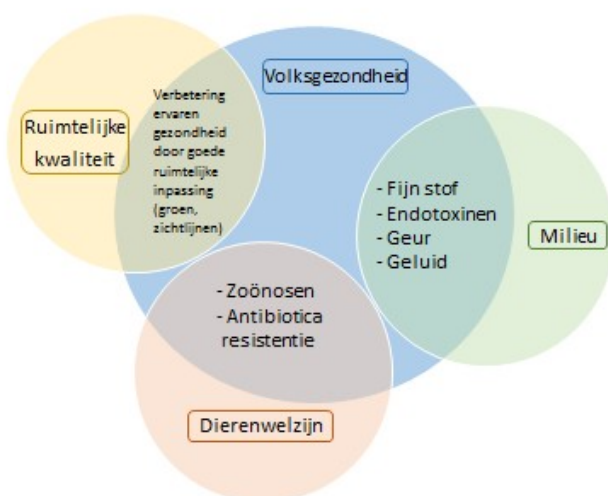
Als peildatum voor 'wat een extra maatregel is' geldt de datum van de ter inzage legging van het ontwerpbesluit door de gemeente: dat kan een ontwerp bestemmingsplan/wijzigingsplan zijn maar ook een ontwerp omgevingsvergunning.

Volksgezondheid

Gezondheid beschouwt de provincie niet als 'plus' maar als een basiskwaliteit. Er is voor volksgezondheid nog geen eigenstandig normenkader. Volksgezondheid wordt nu ingevuld door invulling te geven aan (rijks)normen voor milieu (fijn stof en geur), dierwelzijn en ruimtelijke kwaliteit. Er is een sterke verwevenheid tussen milieu, dierenwelzijn en gezondheid. Volksgezondheid lift mee op milieu (fijn stof en geur), dierwelzijn en ruimtelijke kwaliteit. Als nieuwe normen over volksgezondheid meer helderheid geven dan komt dit erbij als basis en niet als 'plus'. Provincie en partners volgen de ontwikkelingen hiervan nauwlettend. Eventueel is eind 2016 meer bekend over de volksgezondheid via het rijksbeleid. Onderstaande huidige verwevenheid tussen elementen van volksgezondheid en de drie plussen

wordt in de onderstaande figuur geïllustreerd.

verwevenheid volksgezondheid en de drie plussen

Verbeteringen voor de volksgezondheid worden dus in de praktijk ook via fysieke maatregelen voor milieu, dierenwelzijn en ruimtelijke kwaliteit – de plus-sporen in het Plussenbeleid - gerealiseerd. Zo dragen plussen op het gebied van geur, fijn stof en NOx dragen bij aan volksgezondheid. Maatregelen voor de verbetering van dierenwelzijn doen dit ook. Immers: een verkleining van de kans op het ontstaan en verspreiding van dierziekten verkleint de kans op effecten op volksgezondheid. Dit doet recht aan het gedachtegoed van de komende Omgevingswet, zorgen voor een gezonde en veilige leefomgeving.

Tegelijkertijd werkt de provincie nu al aan een instrument dat gericht is op het in beeld brengen van de factoren in de fysieke leefomgeving die invloed hebben gezondheid en dat daarmee een handvat kan bieden om te bepalen welke factoren de meeste kansen bieden om deze te verbeteren. Dit is al aangekondigd in de Omgevingsvisie in 2014.

Ad 4: afspraken met de ondernemer, bijvoorbeeld over de hoogte van de investering

Gemeenten kunnen van de ondernemer extra maatregelen ter verbetering van de leefomgeving verlangen, die de ondernemer zelf ter uitvoering dient te brengen. De ondernemer dient concrete voorstellen ter uitvoering van de investeringsbijdrage bij de gemeente in te dienen. Hierbij kan de ondernemer onder meer gebruik maken van de certificaatsystemen die in de Maatlat Duurzame Veehouderij, het Beter Leven Keurmerk en Milieukeur zijn beschreven.

De te nemen maatregelen zijn over het algemeen fysiek van aard. Van de gemeente wordt gevraagd hierover afspraken te maken met de ondernemer. Dit dient via een anterieure privaatrechtelijke overeenkomst te gebeuren inclusief boetebeding, en/of voorwaardelijke verplichtingen in het bestemmingsplan of middels een

omgevingsvergunning.

De investeringsbijdrage

De norm voor de investeringsbijdrage is tussen de 15 en 20 euro per vierkante meter bruto vloeroppervlakte van de nieuwe uitbreiding (omvang van het totale bouwperceel van de uitbreiding). De investering vindt bij voorkeur plaats op of nabij het erf van de initiatiefnemer. Indien dit niet mogelijk is vindt de investering in de omgeving van het erf of verder in de omgeving plaats. Een uitzondering geldt voor gebieden waar de sloop van gebouwen ter verbetering van de ruimtelijke kwaliteit van de leefomgeving een belangrijk onderwerp is. Met name in de Achterhoek levert sloop van veelal vervallen gebouwen een belangrijke bijdrage aan de verbetering van de kwaliteit van de leefomgeving op. Naar de aard van de maatregel zal sloop niet op of nabij het erf zijn.

Indien in de uitwerking van het uitbreidingsplan en het gesprek tussen ondernemer en omgeving duidelijk aantoonbaar is gemaakt dat een investering van minder dan 15 euro per vierkante meter bruto vloeroppervlakte van de nieuwe uitbreiding mogelijk is, dan wordt dit mogelijk geacht. Maatwerk kan plaatsvinden indien dat goed onderbouwd wordt.

Het ontwerp-bestemmingsplan moet vergezeld gaan van een berekening van de investeringsbijdrage.

Het bevoegd gezag, de gemeente, werkt beleidsregels uit die een ieder hierover vooraf duidelijkheid geven. Van de gemeenten wordt in verband met de rechtsgelijkheid gevraagd in regionaal verband dan wel met een buurgemeente dan wel door inschakeling van een onafhankelijke deskundige (zoals de SAAB, Stichting Advisering Bouwplannen) een consistente beleidsafweging toe te passen.

Jaarlijkse evaluatie

Het Plussenbeleid zal na 1 jaar geëvalueerd worden, onder meer om te zien of deze bedragen moeten worden aangepast.

3.9 Wijzigingen in Verdieping Cultuur en Erfgoed

hoofdstuk 4 Verdieping Mooi Gld

4.2 Verdieping cultuur en erfgoed

4.2.1 Rollen en middelen per opgave verschillend

Aanleg van nieuw stads- en dorpsgebied is, door stagnatie van de bevolkingsgroei of zelfs krimp, veel minder aan de orde dan het transformeren van bestaand gebied. De provincie speelt hierop in, samen met andere partijen zoals gemeenten: ze bevordert dat bij grote herbestemmingsopgaven economisch rendabele herbestemming van monumentale bebouwing tot stand komt. Dat betekent: voorkomen van vroegtijdige leegstand en sloop, en duurzaam hergebruik van bestaande gebouwen met kwaliteit.

De vrijetijdseconomie **Toerisme en recreatie** is gebaat bij een sterke identiteit van de Gelderse streken. De

inspanningen voor instandhouding en functieverandering van cultuurhistorie zorgen daarvoor, net zoals de inspanningen voor de ontwikkeling van cultuur.

Kunst en cultuur kunnen de regionale kwaliteiten verbeelden. De provincie zet culturele middelen in, met en voor bewoners, bij het zichtbaar maken van ruimtelijke, landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Tevens stimuleert de provincie dat creatieven worden betrokken bij actuele ruimtelijke vraagstukken. Door bijvoorbeeld kunstenaars te koppelen aan ruimtelijke opgaven komen meer mensen in contact met kunst en wordt er op een vernieuwende wijze meegedacht over de ontwerpqualiteiten van een gebied.

Met name erfgoed heeft een duidelijke ruimtelijke component. Zo zijn historisch landschappelijke structuren belangrijk voor de eigenheid van een gebied. Daarom houdt de provincie bij de inrichting en beheer van de ruimte rekening met het aanwezige erfgoed. Voor een deel is dit een wettelijke verplichting, en voor een deel niet. Het is het belangrijk omdat de aanwezigheid van erfgoed bijdraagt aan ruimtelijke kwaliteit en identiteit. De cultuurhistorische kwaliteiten worden zo veel mogelijk geborgd bij (grote) ruimtelijke ingrepen. De provincie streeft daarbij naar een hoge ontwerpqualiteit bij opgaven waarvoor de provincie zelf verantwoordelijk is, zoals de aanleg van provinciale wegen of nieuwe windturbines. Hiervoor worden instrumenten uit de Omgevingsagenda gebruikt zoals de inzet van kwaliteitsteams.

4.2.2 Accenten

De provincie zoekt de balans tussen de economische, maatschappelijke en intrinsieke waarde van cultuur en erfgoed. Hierbij gaan we uit van de maatschappelijke opgaven (zoals benoemd in deze Omgevingsvisie) en leggen bewust verbanden met andere sectoren en provinciale kerntaken.

Het doel is de leegstand van monumenten zoveel mogelijk te beperken door herbestemming en revitalisering nadrukkelijk aan de orde te stellen. De provincie investeert in restauratie en herbestemming wanneer een monument voldoende economische, intrinsieke en maatschappelijke betekenis heeft of krijgt. De economische betekenis wordt met name beoordeeld aan de hand van de bestemming van het monument. Het monument moet een duurzame bestemming hebben; een bestemming die het gebruik voor een langere periode veiligstelt. De intrinsieke waarde komt onder andere tot uiting in de monumentenstatus van een pand of gebied en in de wijze waarop de restauratie wordt uitgevoerd. De maatschappelijke betekenis is onder meer af te lezen aan de toegankelijkheid van het erfgoed en de inzet van leerlingen en vrijwilligers.

Om de functionaliteit en het beheer van het erfgoed te verbeteren, heeft de provincie extra aandacht voor duurzaamheid. Gebrekkig onderhoud en een slechte energiegelans van een monument leiden tot oplopende instandhoudingskosten. De provincie faciliteert het uitvoeren van monumentale energiescans.

De provincie heeft aandacht voor historische landschapselementen en groen erfgoed zoals oude bossen, landgoederen en historische slagvelden. Het zijn betekenisvolle plekken waar het verleden zichtbaar en te beleven is. De regionaal verschillende historische landschappen vormen een troef van Gelderland: voor de regionale identiteit, voor het woon- en werkklimaat en voor recreatie en toerisme. De provincie heeft een bijzondere verantwoordelijkheid voor delen van het landschap die onder de werking van Monumentenwet of Monumentenverordeningen zijn gebracht. Dat zijn bijvoorbeeld de beschermde dorpsgezichten, archeologische monumenten, vestingwerken en de historische buitenplaatsen. Deze behoren tot de collectie Gelderland waaraan de provincie met eigenaren, organisaties en andere overheden werken om de kwaliteit te behouden.

4.2.32 Bestemmingsplannen

Sinds 1 januari 2012 (Besluit RO) hebben gemeenten de plicht om **cultuurhistorie erfgoed** in de volle breedte (bouwkundig, archeologisch, landschappelijk) te onderzoeken bij het voorbereiden van bestemmingsplannen. De provincie faciliteert gemeenten hierin, met name bij **cultuurhistorie erfgoed** van bovenlokaal belang. **Dit doet ze bijvoorbeeld door het mede-financieren van regioarcheologen en het toegankelijk maken van cultuurhistorische waardenkaarten.** Middelen voor de provincie om samen te werken met gemeenten zijn de cultuur- en erfgoedpacten waarvoor de provincie het initiatief neemt. De provincie stelt ontwikkelingskaders die uitnodigen om cultuurhistorische kernkwaliteiten te hanteren, met name in landschappen van nationaal en/of provinciaal belang en in het Gelders Natuurnetwerk en de Groene Ontwikkelingszone.

4.2.3 Regionale identiteiten

De provincie benoemt regionale identiteiten die een verbindende kracht zijn bij gebiedsopgaven. Cultuur en erfgoed zijn hierbij belangrijke identiteitsbepalende factoren. Kunst en cultuur kunnen de regionale kwaliteiten verbeelden. De provincie zet culturele middelen in, met en voor bewoners, bij het zichtbaar maken van ruimtelijke, landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Tevens stimuleert de provincie dat creatieven worden betrokken bij actuele ruimtelijke vraagstukken.

In de regio's is grote belangstelling om samen met de provincie cultuur en erfgoed in te zetten, vooral ter bevordering van de vrijetijdseconomie en voor economisch rendabele herbestemming van monumentale gebouwen(complexen) in combinatie met ruimtelijke opgaven en gebiedsontwikkeling. De provincie heeft de volgende speerpunten:

Achterhoek

- **Buitenplaatsen en scholtenlandgoederen van de Graafschap en Winterswijk**
- **Achterhoeks Boerenland**

Stadsregio Arnhem Nijmegen

- **Buitenplaatsen van de Veluwezoom**
- **Romeinse Limes**
- **Rijnstrangen**
- **Cultureel topklimaat**

Noord-Veluwe

- **Zuiderzeestraatweg als verbinding tussen hanzesteden en landschappen**
- **Cultuurhistorie / archeologie van het Veluwemassief**

Rivierenland

- **Romeinse Limes inclusief Park-Lingezege**
- **Nieuwe Hollandse Waterlinie**
- **Strijd en leven met het water (onder andere steenfabrieken)**

Stedendriehoek

- **Buitenplaatsen van de Zuidelijke IJsselvallei**
- **Cultuurhistorie / archeologie van het Veluwemassief**

FoodValley

- Cultuurhistorie / archeologie van het Veluwemassief (onder andere Goudsberg)

4.2.4 Regionale tophema's archeologie

provinciedeel Oost-Gelderland

Regio's

Achterhoek

Stedendriehoek (deels)

Tophema's

verdedigingswerken in betwist

grensland;

laatmiddeleeuwse stadsvorming;

grondstoffen ijzer en houtskool;

hoevenlandschap.

Veluwe

Stadsregio Arnhem Nijmegen

(deels)

Noord-Veluwe

Stedendriehoek (deels)

FoodValley

beekdalen;

begraaflandschappen; militair

erfgoed;

productie en handel ijzer.

Rivierengebied

Stadsregio Arnhem Nijmegen

(deels)

Rivierenland

Romeinse Limes;

militair verleden sinds

Middeleeuwen;

ritueel landschap;

rivierlandse economie.

4.3 Verdieping natuur en landschap

4.3.2 Gelders landschap

4.3.2.5 Historische verdedigingslinie de Limes

De Limes is de benaming voor de overblijfselen van de vroegere grens van het Romeinse Rijk. Deze grens loopt van oost naar west door het land en ligt voor een significant deel binnen Gelderland. Het geheel van forten, wachtposten, marskampen, andere militaire installaties, wegen en rivierinfrastructuur vormt het grootste archeologische object binnen de landsgrenzen.

De provincie participeert in de Nederlandse Limesamenwerking. Dit betekent dat ze zich samen met Rijk, gemeenten en provincies inzet voor de UNESCO-nominatie, publieksbereik en de bescherming van UNESCO-genomineerde Limes locaties. Ze zorgt voor een goede samenwerking met Duitsland, met wie ze de gezamenlijke nominatie van de Limes als UNESCO-werelderfgoed voorbereidt. Borging van de kwaliteiten van de Limes in ruimtelijke plannen is een bestuurlijke afspraak.

Het Nederlandse deel van de Limes is sinds 2011 opgenomen op de tentatieve lijst van UNESCO. Nederland heeft hiermee aangegeven de Limes in de toekomst te willen nomineren voor de status als Werelderfgoed.

4.5 Verdieping water en ondergrond

4.5.8 Grondwaterbeheer

4.5.8.2 Operationeel grondwaterbeheer

4.5.8.2.7 Archeologie

Op basis van het Verdrag van Malta moeten archeologische waarden zo veel mogelijk in de bodem behouden blijven. Archeologische waarden kunnen **door een onttrekking** schade oplopen door oxidatie van organische resten als gevolg van grondwaterstandverlaging, of door zetting van archeologisch waardevolle bodemlagen. De te verwachten negatieve effecten hangen sterk af van de lokale omstandigheden en de aard van de archeologische waarden. Wanneer bij archeologische waarden de grondwaterstand meer dan 5 cm wordt beïnvloed, dan moeten de effecten op de archeologische waarden in de vergunningaanvraag worden beschreven en legt de provincie de vergunningaanvraag ter toetsing voor aan een archeoloog.

3.10 Wijzigingen in Verdieping Economie Algemeen

Hoofdstuk 1 Verdieping Toekomstbestending Gld

1.2 Maatschappelijke context

1.2.2 Economische ontwikkelingen als context

Op het moment van het schrijven van deze Omgevingsvisie wordt de wereldeconomie **nog steeds** sterk beïnvloed door de financiële crisis. **Alhoewel de Nederlandse en Gelderse economie anno 2016 weer groeit, zijn we nog verwijderd van het punt van voor 2008.** Daarnaast zijn er algemene economische ontwikkelingen die voor Gelderland van belang zijn, zoals:

- diversificatie (brancheverbreding en –ervaging, met name in de detailhandel);
- ketenintegratie bij productiebedrijven (bijvoorbeeld in de land- en tuinbouw);
- specialisatie;
- **digitalisering en robotisering met vergaande gevolgen voor productieprocessen en vraag naar adequaat opgeleid personeel;**
- **tweedeling op de arbeidsmarkt als gevolg van technologische ontwikkelingen;**
- **belang van een sterke en innovatieve industrie;**
- **schaarste aan grondstoffen en noodzaak van tot duurzame productie en consumptie.**

Deze ontwikkelingen vragen vaak extra ruimte en aandacht voor de effecten op het verkeer en de bereikbaarheid. Er is daarmee ook een veranderende vraag en aanbod op de arbeidsmarkt en discrepanties tussen de **kwalitatieve** vraag en het aanbod **aan personeel**.

Leegstand is een in omvang toenemend verschijnsel. Kantoren en de detailhandel kennen leegstandsproblematiek, veroorzaakt door:

- een overschot aan vastgoed;
- de economische crisis;
- het toenemende internetwinkelen.

Ook de landbouw kent een groot aantal stoppende bedrijven, waardoor agrarische gebouwen leeg komen te staan. Hetzelfde speelt bij de recreatiesector die op sommige plekken onder druk staat.

1.2.3 Demografische ontwikkelingen als context

Het aantal ouderen neemt toe en het aantal jongeren neemt af. Veel ouderen leven bovendien langer. Dit gebeurt op

den duur in bijna alle Gelderse gemeenten. Veel jongeren trekken naar de stad en keren niet meer terug naar hun geboortestreek. Daar bovenop vindt de komende decennia bevolkingsdaling plaats die in sommigen gemeenten al voelbaar is. Dit gebeurt met name in de regio's Achterhoek, de randen van de Stadsregio Arnhem Nijmegen en de Stedendriehoek. Deze demografische ontwikkelingen worden vaak samengevat onder de noemer 'krimp'. Afgaande op de laatste bevolkingsprognoses komen er in Gelderland tot aan 2040 nog 60.000 mensen bij.

De gevolgen van de economische crisis, de problemen in de vastgoedmarkt, schaalvergroting en krimp versterken elkaar. Nu al is dat merkbaar aan de grote druk op het voortbestaan van voorzieningen als:

- scholen (minder leerlingen),
- (sport)verenigingen,
- detailhandel,
- bibliotheken, zwembaden, etc.,
- zorg, huisartsen en fysiotherapeuten.

Ook is er sprake van een dalende beroepsbevolking en een mismatch tussen **de kwalitatieve** vraag en **het** aanbod op de arbeidsmarkt (onderwijs en arbeidsmarkt). De opgave is om in deze demografische transitie de bestaande kernen en wijken vitaal en aantrekkelijk te houden. Vragen die daarbij passen, zijn als volgt.

- Hoe kunnen de bestaande woningen en voorzieningen aan de veranderende behoefte en wensen van de bedrijven en bewoners worden aangepast?
- Hoe zijn het onderwijs, de (sport)verenigingen en andere voorzieningen te organiseren zodat betaalbaarheid, bereikbaarheid én kwaliteit worden geboden?
- Hoe zijn daarbij maatschappelijke partijen, lokale verenigingen en mensen te mobiliseren?
- **Hoe zorgen we ervoor dat de beroepsbevolking is opgeleid voor de banen van de toekomst en voorkomen we een tweedeling op de arbeidsmarkt als gevolg van technologische ontwikkelingen?**

Dit vraagt een regio-specifieke aanpak die rekening houdt met onzekerheden en zo goed mogelijk anticipeert op de gevolgen.

3.11 Wijzigingen in Verdieping Detailhandel

3.4 Verdieping detailhandel

3.4.1 Ontwikkelingen detailhandel

De winkelmarkt is aan het veranderen en de leegstand neemt toe. De leegstand en de stagnerende winkelmarkt komen niet alleen door de economische recessie maar ook door een aantal autonome ontwikkelingen. Zo is het winkelloppervlak in Nederland de afgelopen tien jaar fors gegroeid. De bestedingen in de winkels bleven achter bij de groei. De groei van internetwinkels en demografische ontwikkelingen (afname bevolking en vergrijzing) leiden ook in de toekomst tot een structurele afnemende behoefte aan fysieke winkels. Tegelijkertijd is er schaalvergroting (bijvoorbeeld in elektronica, fietsen, diervoeders) die zorgt voor een herstructuringsopgave om grootschalige winkels ruimtelijk in te passen in bestaande winkelgebieden.

Door een veranderende en afnemende vraag naar winkels komen veel winkelgebieden onder druk te staan. Leegstand en verpaupering dreigen met name in krimpgebieden en bij verouderde winkelgebieden met weinig uitstraling. Het aanpassen van de bestaande detailhandelsstructuur aan nieuwe marktontwikkelingen heeft daarom prioriteit. Met het toevoegen van nieuw winkelloppervlak op nieuwe locaties wordt zeer terughoudend omgegaan. Ontwikkelingen op nieuwe locaties mogen niet leiden tot een ontwrichting van bestaande winkelgebieden.

Met de uitbreiding van winkelloppervlakte op (bovenlokale) perifere detailhandelslocaties wil de provincie zeer

terughoudend omgaan. Tegelijkertijd is er een marktontwikkeling die leidt tot grootschalige winkels met een bovenlokale/regionale verzorgingsfunctie. Detailhandel met een regionale verzorgingsfunctie die ruimtelijk niet in bestaande winkelgebieden gefaciliteerd kan worden moet daarom een plek kunnen krijgen op een beperkt aantal ruimtelijk goed gekozen perifere detailhandelslocaties. Denk hierbij aan maximaal één grote (overwegend) al bestaande, perifere locatie^s per regio. Hier kan aangesloten worden bij al bestaande locaties voor grootschalige detailhandel in of nabij de grote steden die een (boven-)regionaal verzorgingsgebied hebben. Over de voorwaarden voor de opvang van detailhandel moet op regionaal niveau afstemming plaatsvinden tussen overheden en marktpartijen.

Met behulp van de Gelderse ladder voor duurzaam ruimtegebruik is het zaak dat er een zorgvuldige afweging en transparante besluitvorming plaatsvindt. Eerst kijken naar mogelijkheden bij bestaande winkels en winkelgebieden, voordat nieuwe ontwikkelingen in het binnenstedelijk gebied of aan de randen van de steden plaatsvinden. Eerst de regionale behoefte kwalitatief en kwantitatief aantonen. Vervolgens kijken of de behoefte binnen het bestaand stedelijk gebied is op te vangen. Breng in beeld wat de gevolgen zijn van nieuwe detailhandelsontwikkelingen voor bestaande winkelgebieden en binnensteden.

Detailhandel als nevenfunctie

In het buitengebied is op agrarische bedrijven detailhandel als nevenfunctie mogelijk, voor zover het de verkoop van lokaal geproduceerde agrarische producten betreft. Dit kan eventueel worden aangevuld met streekproducten **of op beperkte schaal aanverwante artikelen (art. 2.5.3.2)**.

3.12 Wijzigingen in Verdieping Groei en krimp op de Veluwe

hoofdstuk 4 Verdieping Mooi Gld

4.3 Verdieping natuur en landschap

4.3.1.2 Gelders Natuurnetwerk

4.3.1.2.1 GNN nieuwvestiging en uitbreiding

In het Gelders Natuurnetwerk (GNN) zijn nieuwvestiging en grootschalige ingrepen alléén mogelijk wanneer er geen reële alternatieven zijn en er een zwaarwegend maatschappelijk belang in het geding is. Voor bestaande functies zijn er beperkte ontwikkelingsmogelijkheden, namelijk de gevallen waarbij er geen reële alternatieven zijn voor verplaatsing van een functie buiten het GNN. De provincie stelt dan de voorwaarde om een natuurinclusief plan te maken om bestaande natuurwaarden te versterken. Randvoorwaarde is dat de kernkwaliteiten van de (nog te ontwikkelen) natuurwaarden niet significant worden aangetast.

Saldobenadering bij uitbreiding van bestaande functies in het GNN

De provincie wil bestaande bedrijven in bestaande natuur ontwikkelingsruimte bieden door het toepassen van de saldobenadering. Randvoorwaarde is dat de natuur die verdwijnt zodanig wordt gecompenseerd dat er per saldo winst wordt geboekt op de kernkwaliteiten. Daarbij hebben een vergroting van de oppervlakte en een versterking van de samenhang met bestaande natuur voorrang. Verder is het van belang dat de ingreep en de compensatie in hetzelfde bestemmingsplan worden vastgelegd, of gelijktijdig in twee verschillende plannen. In de Omgevingsverordening is vastgelegd aan welke randvoorwaarden een plan moet voldoen met een saldobenadering. Deze randvoorwaarden gaan vooral over de uitvoering van de compensatie.

Bij uitbreidingsbehoefte van bedrijven die eigenlijk op een bedrijventerrein thuishoren, wordt eerst de Gelderse ladder voor duurzaam ruimtegebruik toegepast om te beoordelen of verplaatsing naar een bedrijventerrein een optie is. Is dat

in redelijkheid niet mogelijk, dan kan uitbreiding plaatsvinden.

Het verdient aanbeveling dat initiatiefnemers hierover al in de aanvangsfase van een initiatief contact opnemen met de provincie voor een gezamenlijke eerste verkenning van de ruimtelijke ontwikkelingsmogelijkheden en de randvoorwaarden van de sectorale wet- en regelgeving, zoals de Boswet, Flora- en faunawet, Natuurbeschermingswet, et cetera.

Groei en krimp van recreatiebedrijven op de Veluwe

Speciaal voor de ontwikkelingsmogelijkheden van recreatiebedrijven op de Veluwe is in 2006 een Streekplanuitwerking groei en krimp (link naar bijlage) gemaakt. Deze uitwerking is ter goedkeuring toegestuurd aan het toenmalige ministerie van LNV (nu EZ), die het op 14 mei 2007 heeft goedgekeurd (DRZO/2007-1799). Op basis van deze goedkeuring zijn Natuurbeschermingswetvergunningen verleend voor uitbreiding van recreatiebedrijven. De provincie heeft een aantal recreatiebedrijven midden op de Veluwe uitgekocht, gesaneerd en als natuur ontwikkeld. Door deze compensatie vooraf is uitbreidingsruimte gecreëerd voor een aantal specifieke bedrijven (zie tabel hieronder en de bijlage Groeilocaties tweede tranche Groei en krimp op de Veluwe (link)).

Voor deze bedrijven is het voldoende wanneer ze voldoen aan de eisen gesteld vanuit Groei- en Krimp en zijn de randvoorwaarden voor uitbreiding van functies in het GNN niet van toepassing.

Noelle: hieronder de tabel invoegen

4 WIJZIGINGEN IN BIJLAGEN BIJ VERDIEPING

bijlage 24 Aandachtsgebieden, uitgesloten en niet kansrijk voor windturbines

[bijlage 24 Aandachtsgebieden, uitgesloten en niet kansrijk voor windturbines](#)

bijlage 3 HEN/SED wateren

[bijlage 3 HEN/SED wateren](#)

bijlage Natte, nat-droge en droge verbindingzones

[bijlage Natte, nat-droge en droge verbindingzones](#)

bijlage Beschermingsgebieden grondwater

[bijlage Beschermingsgebieden grondwater](#)

bijlage Geurhinder als gevolg van geurachtergrondconcentratie

[bijlage Geurhinder als gevolg van geurachtergrondconcentratie](#)

bijlage Natuurbegraven uitgesloten vanwege wettelijke beperkingen

[bijlage Natuurbegraven uitgesloten vanwege wettelijke beperkingen](#)

bijlage Rapportage verkenning (on)mogelijkheden van windenergie in bosgebieden

[bijlage Rapportage verkenning \(on\)mogelijkheden van windenergie in bosgebieden](#)

bijlage Groeilocaties tweede tranche Groei en krimp op de Veluwe

[bijlage Groeilocaties tweede tranche Groei en krimp op de Veluwe](#)

bijlage Streekplanuitwerking Groei en krimp van recreatiebedrijven op de Veluwe

[bijlage Streekplanuitwerking Groei en krimp van recreatiebedrijven op de Veluwe](#)